

---

gosvaamii tulasiiidaasa kRita vinayapatrikaa

गोस्वामी तुलसीदास कृत विनयपत्रिका

Document Information

Text title : Vinayapatrika

File name : Vinayapatrika_i.itx

Category : tulasIdAsa, raama, hindi

Location : doc_z_otherlang_hindi

Author : Goswami Tulasidas

Transliterated by : Mr. Balram J. Rathore, Ratlam, M.P., a retired railway driver

Description-comments : Converted from ISCII to ITRANS

Acknowledge-Permission: Dr. Vineet Chaitanya, vc@iiit.net

Latest update : August 28, 2021

Send corrections to : sanskrit@cheerful.com

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

December 17, 2022

sanskritdocuments.org

गोस्वामी तुलसीदास कृत विनयपत्रिका

॥ राम ॥

विषयानुक्रमणिका

विषय	पद्याङ्क	विषय	पद्याङ्क
श्री गणेश-स्तुति	१	श्री राम स्तुति	४३-४५
सूर्य-स्तुति	२	श्रीराम-नाम-वन्दना	४६
शिव-स्तुति	३-१४	श्रीराम-आरती	४७-४८
देवी-स्तुति	१५-१६	हरिशङ्करी-पद्य	४९
गङ्गा-स्तुति	१७-२०	श्रीराम-स्तुति	५.५६
यमुना-स्तुति	२१	श्रीरंग-स्तुति	५७-५८
काशी-स्तुति	२२	श्रीनर-नारायण-स्तुति	६०
चित्रकूट-स्तुति	२३-२४	श्रीविन्दुमाधव-स्तुति	६१-६३
धनुमत्-स्तुति	२५-३६	श्रीरामवन्दना	६४
लक्ष्मण-स्तुति	३७-३८	श्रीराम-नाम-जप	६५-७०
भरत-स्तुति	३९	विनयावली	७१-२७९
शत्रुघ्न-स्तुति	४०	—	—
श्रीसीता-स्तुति	४१-४२	—	—

राग-सूच्यौ

आसावरी	६२, १८३-१८८	बिडाग	१०७-१३४
कल्याण	२०८-२११, २१४-२७९	भैरव	२२, ६५-७३
कान्हरा	२४, २०४-२०७	भैरवी	१८८-२०३
केदार	४१-४४, २१२-२१३	मलार	१६१
गौरी	३१, ३६, ४५, १८९-१९७	मारु	१५

जैतश्री ६३,८३-८४ रामकवी ६-८,१६-२०,४६-६१,१०६

टोडःी ७८-८२ ललित ७५-७७

दण्डक ३७ विभास ७४

धनाश्री ४-५,१.१२,२५-२८, सारंग ३०,१५५-१५७

३८-४०,८५-१०५ सूखी बिलावल १३५-१३६

नट १५८-१६० सोरठ १६२-१७८

बसन्त १३-१४,२३,६४ — —

बिलावल १-३,२१,३२-३५,१०७, — —

१३४,१३७-१५४,१७८-१८२ — —

॥ राम ॥

॥ श्री अनुमते नमः ॥

दो०

श्रीगुरु चरन सरोज रज, निज मनु मुकुट सुधारि ।

बरनउँ रघुबर भिमल जसु, जो दायकु हल यारि ॥

बुद्धिहीन तनु जानिके, सुमिरौ पवन-कुमार ।

बल बुद्धि विद्या हेडु मोछि, उरडु कलेस बिकार ॥

यौपाठ

जय अनुमान ज्ञान गुन सागर । जय कपीस तिहुँ लोक उजागर ॥

राम दूत अतुलित बल धामा । अंजनि-पुत्र पवनसुत नामा ॥

मडाबीर बिक्रम बजरंगी । कुमति निवार सुमति के संगी ॥

कंचन बरन बिराज सुभेसा । कानन कुंडल कुंचित केसा ॥

दाध बज और ध्वजा बिराजै । कपि मूँज जनेऊ साजै ॥

संकर सुवन केसरीनंदन । तेज प्रताप मडा जग बंदन ॥

बिद्यावान गुनी अति यातुर । राम काज करिबे को आतुर ॥

प्रभु चरित्र सुनिबे को रसिया । राम लभन सीता मन बसिया ॥

सूक्ष्म रूप धरि सियछि द्विभावा । बिकट रूप धरि लंक जरावा ॥

भीम रूप धरि असुर सँडारे । रामचन्द्र के काज सँवारे ॥

લાય સંજીવન લખન જિયાયે । શ્રીરઘુબીર હરષિ ઉર લાયે ॥
 રઘુપતિ કીન્હી બહુત બડાઈ । તુમ મમ પ્રિય ભરતહિ સમ ભાઈ ॥
 સહસ બદન તુમ્હરો જસ ગાવૈં । અસ કહિ શ્રીપતિ કંઠ લગાવૈં ॥
 સનકાદિક બ્રહ્માદિ મુનીસા । નારદ સારદ સહિત અહીસા ॥
 જમ કુબેર દિગપાલ જહાં તે । કબિ કોબિદ કહિ સકે કહાં તે ॥
 તુમ ઉપકાર સુગ્રીવહિં કીન્હા । રામ મિલાય રાજ પદ દીન્હા ॥
 તુમ્હરો મંત્ર બિભીષણ માના । લંકેશ્વર ભએ સબ જગ જાના ॥
 જુગ સહસ્ર જોજન પર ભાનૂ । લીલ્યો તાહિ મધુર ફલ જાનૂ ॥
 પ્રભુ મુદ્રિકા મેલિ મુખ માહી । જલધિ લાંધિ ગયે અચરજ નાહી ॥
 દુર્ગમ કાજ જગત કે જેતે । સુગમ અનુગ્રહ તુમ્હરે તેતે ॥
 રામ દુઆરે તુમ રખવારે । હોત ન આજ્ઞા બિનુ પૈસારે ॥
 સબ સુખ લહે તુમ્હારી સરના । તુમ રચ્છક કાહુ કો ડરના ॥
 આપન તેજ સંહારો આપૈ । તીનો લોક હાંક તે કાંપૈ ॥
 ભૂત પિસાય નિકટ નહિ આવૈ । મહાબીર જબ નામ સુનાવૈ ॥
 નાસૈ રોગ હરૈ સબ પીરા । જપત નિરંતર હનુમત બીરા ॥
 સંકટ તેં હનુમાન છુડાવૈ । મન કમ બચન ધ્યાન જો લાવૈ ॥
 સબ પર રામ તપસ્વી રાજા । તિન કે કાજ સકલ તુમ સાજા ॥
 ઔર મનોરથ જો કોઈ લાવૈ । સોઈ અમિત જીવન ફલ પાવૈ ॥
 ચારો જુગ પરતાપ તુમ્હારા । હૈ પરસિદ્ધ જગત ઉજિયારા ॥
 સાધુ સંત કે તુમ રખવારે । અસુર નિકંદન રામ દુવારે ॥
 અષ્ટ સિદ્ધિ નૌ નિધિ કે દાતા । અસ બર દીન જાનકી માતા ॥
 રામ રસાયન તુમ્હરે પાસા । સદા રહો રઘુપતિ કે દાસા ॥
 તુમ્હરે ભજન રામ કો પાવૈ । જનમ જનમ કે દુખ બિસરાવૈ ॥
 અંત કાલ રઘુબર પુર જાઈ । જહાં જન્મ હરિ-ભક્ત કહાઈ ॥
 ઔર દેવતા ચિત્ત ન ધરઈ । હનુમત સેઈ સર્બ સુખ કરઈ ॥
 સંકટ કટૈ મિટૈ સબ પીરા । જો સુમિરૈ હનુમત બલબીરા ॥
 જૈ જૈ જૈ હનુમાન ગોસાઈ । કૃપા કરહુ ગુરુદેવ કી નાઈ ॥
 જો સત બાર પાઠ કર કોઈ । છૂટહિ બંદિ મહાસુખ હોઈ ॥
 જો યહ પઢૈ હનુમાન ચાલીસા । હોય સિદ્ધિ સાખી ગૌરીસા ॥
 તુલસીદાસ સદા હરિ ચેરા । કીજૈ નાથ હૃદય મહું ડેરા ॥

દો

पवनतनय संकट डरन, मंगल मूरति रूप ।
राम लभन सीता सखित, लृढय असलु सुर भूप ॥

॥ छति ॥

सियावर रामचन्द्र की जय । पवनसुत अनुमान की जय ॥
उमापति मछादेव की जय । बोलो भाछ सब संतन्ड की जय ॥

॥ श्री सीतारामाभ्यां नमः ॥

विनय-पत्रिका

राग बिलावल

श्रीगणेश-स्तुति

१

गाछये गनपति जगभंदन । संकर-सुवन भवानी नंदन ॥ १ ॥
सिद्धि-सदन, गज भदन, भिनायक । कृपा-सिंधु, सुंदर सब-लायक ॥ २ ॥
मोदक-प्रिय, मुद-मंगल-दाता । बिधा-बारिधि, बुद्धि बिधाता ॥ ३ ॥
माँगत तुलसिदास कर जोरे । असखि रामसिय मानस मोरे ॥ ४ ॥

सूर्य-स्तुति

२

दीन-दयालु दिवाकर देवा । कर मुनि, मनुज, सुरासुर सेवा ॥ १ ॥
छिम-तम-करि केछरि करमाली । दडन दोष-दुष-दुरित-रुजाली ॥ २ ॥
कोक-कोकनद-लोक-प्रकासी । तेज-प्रताप-रूप-रस-रासी ॥ ३ ॥
सारधि-पंगु, दिव्य रथ-गामी । छरि-संकर-बिधि-मूरति स्वामी ॥ ४ ॥
बेद पुरान प्रगट जस जागै । तुलसी राम-भगति बर माँगै ॥ ५ ॥

शिव स्तुति

३

को जाँचिये संभु तजि आन ।
दीनदयालु भगत-आरति-डर, सब प्रकार समरथ भगवान ॥ १ ॥
कालकूट-जुर जरत सुरासुर, निज पन लागि किये बिष पान ।
दारुन दनुज, जगत-दुषदायक, मारेछ त्रिपुर अेक डी भान ॥ २ ॥

જો ગતિ અગમ મહામુનિ દુર્લભ,કહત સંત,શ્રુતિ,સકલ પુરાન ।
સો ગતિ મરન-કાલ અપને પુર, દેત સદાસિવ સબહિં સમાન ॥ ૩ ॥

સેવત સુલભ,ઉદાર કલપતરુ,પારબતી-પતિ પરમ સુજાન ।
દેહુ કામ-રિપુ રામ-ચરન-રતિ,તુલસિદાસ કહું કૃપાનિધાન ॥ ૪ ॥

રાગ ધનાશ્રી

૪

દાની કહું સંકર-સમ નાહી ।
દીન-દયાલુ દિબોઈ ભાવૈ,જાયક સદા સોહાહી ॥ ૧ ॥
મારિકે માર થપ્યૌ જગમેં,જાકી પ્રથમ રેખ ભટ માહી ।
તા ઠાકુરકૌ રીઝિ નિવાજિબૌ,કહ્યૌ ક્યૌ પરત મો પાહી ॥ ૨ ॥

જોગ કોટિ કરિ જો ગતિ હરિસોં,મુનિ માંગત સકુચાહી ।
બેદ-બિદિત તેહિ પદ પુરારિ-પુર,કીટ પંતગ સમાહી ॥ ૩ ॥
ઈસ ઉદાર ઉમાપતિ પરિહરિ,અનત જે જાયન જાહી ।
તુલસિદાસ તે મૂઢઃ માંગને,કબહું ન પેટ અઘાહી ॥ ૪ ॥

૫

બાવરો રાવરો નાહ ભવાની ।
દાનિ બડો દિન દેત દયે બિનુ,બેદ-બડાઈ ભાની ॥ ૧ ॥
નિજ ઘરકી બરબાત બિલોકહુ,હૌ તુમ પરમ સયાની ।
સિવકી દઈ સંપદા દેખત, શ્રી-સારદા સિહાની ॥ ૨ ॥
જિનકે ભાલ લિખી લિપિ મેરી, સુખકી નહીં નિસાની ।
તિન રંકનકૌ નાક સંવારત,હૌં આયો નકબાની ॥ ૩ ॥
દુખ-દીનતા દુખી ઇનકે દુખ,જાયકતા અકુલાની ।
ચહ અધિકાર સૌપિયે ઔરહિં,ભીખ ભલી મૈં જાની ॥ ૪ ॥
પ્રેમ-પ્રસંસા-બિનય-બ્યંગજુત,સુનિ બિધિકી બર બાની ।
તુલસી મુદિત મહેસ મનહિં મન,જગત-માતુ મુસુકાની ॥ ૫ ॥

રાગ રામકલી

૬

जाँबिये गिरिजापति कासी । जासु भवन अनिमादिक दासी ॥ १ ॥
 औठर-दानि द्रवत पुनि थोरें । सकत न देषि दीन करजोरे ॥ २ ॥
 सुभ-संपति, मति-सुगति सुडाछ । सकल सुलभ संकर-सेवकाछ ॥ ३ ॥
 गये सरन आरतिडै लीन्डे । निरषि निछाल निमिषमडँ कीन्डे ॥ ४ ॥
 तुलसिदास जायक जस गावै । बिमल भगति रघुपतिकी पावै ॥ ५ ॥

७

कस न दीनपर द्रवडु उमाबर । दारुन बिपति डरन करुनाकर ॥ १ ॥
 भेद-पुरान कडत उदार डर । डमरि बेर कस भयेडु कृपिनतर ॥ २ ॥
 क्वनि भगति कीन्डी गुननिधि द्विज । डोछ प्रसन्न दीन्डेडु सिव पद निज ॥ ३ ॥
 जो गति अगम मडामुनि गावळि । तव पुर कीट पतंगडु पावळि ॥ ४ ॥
 डेडु काम-रिपु ! राम -चरन-रति । तुलसिदास प्रभु ! डरडु भेद-मति ॥ ५ ॥

८

डेव भडःे, दाता भडःे, संकर भडःे भोरे ।
 डिये दूर दृष सभनिडे, जिन्ड-जिन्ड कर जोरे ॥ १ ॥
 सेवा, सुमिरन, पूजिभौ, पात आपत थोरे ।
 डिये जगत जडँ लगि सबै, सुभ, गज, रथ, घोरे ॥ २ ॥
 गावँ बसत बामडेव, मै कबडँ न निछोरे ।
 अधिभौतिक बाधा भछ, ते किंकर तोरे ॥ ३ ॥
 बेगि भोलि बलि बरजिये, करतूति कहोरे ।
 तुलसी दलि, डूँधो यडँ सह साभि सिछोरे ॥ ४ ॥

९

सिव! सिव! डोछ प्रसन्न करु दाया ।
 करुनामय उदार कीरति, बलि जाँ उरडु निज माया ॥ १ ॥
 जलज-नयन, गुन-अयन, मयन-रिपु, मडिमा जान न डोछ ।
 बिनु तव कृपा राम-पद-पंकज, सपनेडुँ भगति न डोछ ॥ २ ॥

રિષય,સિદ્ધ,મુનિ,મનુજ,દનુજ,સુર,અપર જીવ જગ માહી ।
 તવ પદ ભિમુખ ન પાર પાવ કોઉ, કલપ કોટિ ચલિ જાહી ॥ ૩ ॥
 અહિભૂષન,દૂષન-રિપુ-સેવક, દેવ-દેવ, ત્રિપુરાસી ।
 મોહ-નિહાર-દિવાકર સંકર, સરન સોક-ભયહારી ॥ ૪ ॥
 ગિરિજા-મન-માનસ-મરાલ, કાસીસ, મસાન-નિવાસી ।
 તુલસિદાસ હરિ-ચરન-કમલ-બર, દેહુ ભગતિ અબિનાસી ॥ ૫ ॥

રાગ ધનાશ્રી

૧૦

દેવ,
 મોહ-તમ-તરણિ,હર,રુદ્ર,સંકર,શરણ,હરણ,મમ શોક લોકાભિરામં ।
 બાલ-શશિ-ભાલ,સુવિશાલ લોચન-કમલ, કામ-સતકોટિ-લાવણ્ય-ધામં ॥ ૧ ॥
 કંબુ-કુંદેદુ-કર્પૂર-વિગ્રહ રુચિર, તરુણ-રવિ-કોટિ તનુ તેજ ભ્રાજૈ ।
 ભસ્મ સર્વાંગ અર્ધાંગ શૈલાત્મજા, વ્યાલ-નૃકપાલ-માલા વિરાજૈ ॥ ૨ ॥
 મૌલિસંકુલ જટા-મુકુટ વિઘ્નચ્છટા, તટિનિ-વર-વારિ હરિ-ચરણ-પૂતં ।
 શ્રવણ કુંડલ,ગરલ કંઠ, કરુણાકંઠ,સચ્ચિદાનંદ વંદેડવધૂતં ॥ ૩ ॥
 શૂલ-શાયક પિનાકાસિ-કર,શત્રુ-વન-દહન ઇવ ધૂમધ્વજ,વૃષભ-યાનં ।
 વ્યાઘ્ર-ગજ-ચર્મ-પરિધાન,વિજ્ઞાન-ધન,સિદ્ધ-સુર-મુનિ-મનુજ-સેવ્યમાનં ॥ ૪ ॥
 તાંડવિત-નૃત્યપર,ડમરુ ડિંડિમ પ્રવર,અશુભ ઇવ ભાતિ કલ્યાણારાશી ।
 મહાકલ્યાંત બ્રહ્માંડ-મંડલ-દવન, ભવન કૈલાસ, આસીન કાશી ॥ ૫ ॥
 તજા,સર્વજ્ઞ,યજ્ઞેશ, અચ્યુત,વિભો,વિશ્વ ભવદંશસંભવ પુરાસી ।
 બ્રહ્મોદ્ર,ચંદ્રાર્ક,વરુણાગ્નિ,વસુ,મરુત,યમ,અર્ચિ ભવદંઘ્નિ સર્વાધિકારી ॥
 અકલ, નિરુપાધિ,નિર્ગુણ,નિરંજન,બ્રહ્મ, કર્મ-પથમેકમજ નિર્વિકારં ।
 અખિલવિગ્રહ,ઉગ્રરૂપ,શિવ,ભૂપસુર, સર્વગત,શર્વ સર્વોપકારં ॥ ૭ ॥
 જ્ઞાન-વૈરાગ્ય,ધન-ધર્મ,કૈવલ્ય-સુખ, સુભગ સૌભાગ્ય શિવ!સાનુકૂલં ।
 તદપિ નર મૂઢ આરૂઢ સંસાર-પથ, ભ્રમત ભવ,વિમુખ તવ પાદમૂલં ॥ ૮ ॥
 નષ્ટમતિ,દુષ્ટ અતિ,કષ્ટ-રત,ખેદ-ગત, દાસ તુલસી શંભુ-શરણ આયા ।
 દેહિ કામારિ! શ્રીરામ-પદ-પંકજ ભક્તિ અનવરત ગત-ભેદ-માયા ॥ ૯ ॥

ભૈરવરૂપ શિવ-સ્તુતિ

११

देव,

भीषणाकार, भैरव, भयंकर, भूत-प्रेत-प्रमथाधिपति, विपति-हर्ता ।
 मोड-मूषक-मार्जार, संसार-भय-हरण, तारण-तरण, अभय कर्ता ॥ १ ॥
 अतुल बल, विपुलविस्तार, विग्रहगौर, अमल अति धवल धरणीधराभं ।
 शिरसि संकुलित-कल-जूट पिंगलजटा, पटल शत-कोटि-विद्युच्छटाभं ॥ २ ॥
 भ्राज विभुधापगा आप पावन परम, मौलि-मालेव शोभा विचित्रं ।
 ललित लल्लाटपर राज रजनीशकल, कलाधर, नौमि उर धनद-मित्रं ॥ ३ ॥
 छंदु-पावक-भानु-नयन, मर्दन-मयन, गुण-अयन, ज्ञान-विज्ञान-रूपं ।
 रमण-गिरिजा, भवन भूधराधिप सदा, श्रवण कुंडल, वदनछवि अनूपं ॥ ४ ॥
 यर्म-असि-शूल-धर, उमरु-शर-चाप-कर, यान वृषभेश, करुणा-निधानं ।
 जरत सुर-असुर, नरलोक शोकाकुलं, मृदुलचित्त, अजित, कृत गरलपानं ॥ ५ ॥
 भस्म तनु-भूषणं, व्याघ्र-यर्माभरं, उरग-नर-मौलि उर मालधारी ।
 डाकिनी, शाकिनी, जेयरं, भूयरं, यंत्र-मंत्र-भंजन, प्रबल कल्मषारी ॥ ६ ॥
 काल-अतिकाल, कलिकाल, व्यालादि-भग, त्रिपुर-मर्दन, भीम-कर्म भारी ।
 सकल लोकान्त-कल्पान्त शूलाग्र कृत दिग्गजव्यक्त-गुण नृत्यकारी ॥ ७ ॥
 पाप-संताप-घनघोर संसृति दीन, भ्रमत जग योनि नखि कोडपि त्राता ।
 पाछि भैरव-रूप राम-रूपी रुद्र, अंधु, गुरु, जनक, जननी, विधाता ॥ ८ ॥
 यस्य गुण-गण गणति विमल मति शारदा, निगम नारद-प्रमुखा अहम्यारी ।
 शेष, सर्वेश, आसीन आनंदवन, दास टुलसी प्रणत-त्रासहारी ॥ ९ ॥

१२

सदा-

शंकरं, शंप्रदं, सज्जनानंदं, शैल-कन्या-वरं, परमरम्यं ।
 काम-मदमोचनं, तामरस-लोचनं, वामदेवं भजे भावगम्यं ॥ १ ॥
 कंबु-कुंठे-कर्पूर-गौरं शिवं, सुंदरं, सख्येदानंदकंदं ।
 सिद्ध-सनकादि-योगीन्द्र-वृंदाकरा, विष्णु-विधि-वन्द्य यरणारविंदं ॥ २ ॥
 अहम-कुल-वल्लभं, सुलभ मति दुर्लभं, विकट-वेषं, विभुं, वेदपारं ।
 नौमि करुणाकरं, गरल-गंगाधरं, निर्मलं, निर्गुणं, निर्विकारं ॥ ३ ॥

લોકનાથં, શોક-શૂલ-નિર્મૂલિનં, શૂલિનં મોહ-તમ-ભૂરિ-ભાનું ।
કાલકાલં, કલાતીતમજરે હરે, કઠિન-કલિકાલ-કાનન-કૃશાનું ॥ ૪ ॥
તજ્ઞમજ્ઞાન-પાથોધિ-ઘટસંભવં, સર્વગં, સર્વસૌભાગ્યમૂલં ।
પ્રચુર-ભવ-ભંજનં, પ્રણાત-જન-રંજનં, દાસ તુલસી શરણ સાનુકૂલં ॥ ૫ ॥

૧૩

રાગ વસન્ત

સેવહુ સિવ-ચરન-સરોજ-રેનુ । કલ્યાન-અખિલ-પ્રદ કામધેનૂ ॥ ૧ ॥
કર્પૂર-ગૌર, કરુના-ઉદાર । સંસાર-સાર, ભુજગેન્દ્ર-હાર ॥ ૨ ॥
સુખ-જન્મભૂમિ, મહિમા અપાર । નિર્ગુન, ગુનનાયક, નિરાકાર ॥ ૩ ॥
ત્રયનયન, મયન-મર્દન મહેસ । અહંકાર નિહાર-ઉદિત દિનેસ ॥ ૪ ॥
બર બાલ નિસાકર મૌલિ ભ્રાજ । ત્રૈલોક-સોકહર પ્રમથરાજ ॥ ૫ ॥
જિન્હ કહું બિધિ સુગતિ ન લિખી ભાલ । તિન્હ કી ગતિ કાસીપતિ કૃપાલ ॥ ૬ ॥
ઉપકારી કોડપર હર-સમાન । સુર-અસુર જરત કૃત ગરલ પાન ॥ ૭ ॥
બહુ કલ્પ ઉપાયન કરિ અનેક । બિનુ સંભુ-કૃપા નહિં ભવ-બિબેક ॥ ૮ ॥
બિગ્યાન-ભવન, ગિરિસુતા-રમન । કહ તુલસિદાસ મમ ત્રાસસમન ॥ ૯ ॥

૧૪

દેખો દેખો, બન બન્યો આજુ ઉમાકંત । માનો દેખન તુમહિં આઈ રિતુ બસંત ॥ ૧ ॥
જનુ તનુદુતિ ચંપક-કુસુમ-માલ । બર બસન નીલ નૂતન તમાલ ॥ ૨ ॥
કલકદલિ જંઘ, પદ કમલ લાલ । સૂચત કટિ કેહરિ, ગતિ મરાલ ॥ ૩ ॥
ભૂષન પ્રસૂન બહુ બિબિધ રંગ । નૂપૂર કિંકિનિ કલરવ બિહંગ ॥ ૪ ॥
કર નવલ બકુલ-પલ્લવ રસાલ । શ્રીકુલ કુચ, કંચુકિલતા-જાલ ॥ ૫ ॥
આનન સરોજ, કચ મધુપ ગુંજ । લોચન બિસાલ નવ નીલ કંજ ॥ ૬ ॥
પિક બચન ચરિત બર બહિં કીર । સિત સુમન હાસ, લીલા સમીર ॥ ૭ ॥
કહ તુલસિદાસ સુનુ સિવ સુજાન । ઉર બસિ પ્રપંચ રચે પંચબાન ॥ ૮ ॥

करि कृपा हरिय भ्रम-कृद काम । जेहि लृदय असहि सुभरासि राम ॥ ९ ॥

देवी-स्तुति

राग मारु

१५

दुसल दोष-दुष, दलनि, करु देवि दायी ।

विश्व-मूलाऽसि, जन-सानुकूलाऽसि, कर शूलधारिणि मलामूलमाया ॥ १ ॥

तडित गर्भाङ्ग सवार्ङ्ग सुन्दर लसत, दिव्य पट लव्य लूषण विराजै ।

बालमृग-मंजु पंजन-विलोचनि, यन्द्रवदनि लभि कोटि रतिमार लाजै ॥ २ ॥

रुप-सुप्प-शील-सीमाऽसि, लीमाऽसि, रामाऽसि, वामाऽसि वर बुद्धि बानी ।

छमुष उरंभ-अंबासि, जगदंबिके, शंभु-जायासि जय जय भवानी ॥ ३ ॥

यंड-भुजदंड-पंडनि, बिडंडनि मलिष मुंड-मद-भंग कर अंग तोरे ।

शुंभ-निःशुंभ कुम्भीश रण-केशरिणि, क्रोध-वारीश अरि-वृन्द ओरे ॥ ४ ॥

निगम-आगम-अगम गुर्वि! तव गुन-कथन, उर्विधर करत जेहि सडसञ्जडा ।

देहि मा, मोहि पन प्रेम यल नेम निज, राम धनश्याम तुलसी पपीडा ॥ ५ ॥

राग रामकवी

१६

जय जय जगजननि देवि सुर-नर-मुनि-असुर-सेवि,

भुक्ति-मुक्ति-दायनी, भय-हरणि कालिका ।

मंगल-मुद-सिद्धि-सदन, पर्वशर्वरीश-वदनि,

ताप-तिमिर-तरुण-तरणि-किरणमालिका ॥ १ ॥

वर्म, यर्म कर कृपाण, शूल-शेल-धनुषबाण,

धरणि, दलनि दानव-दल, रण-करालिका ।

पूतना-पिशाच-प्रेत-डाकिनी-शाकिनी-समेत,

भूत-ग्रह-भेताल-भग-मृगालि-जालिका ॥ २ ॥

जय मलेश-भामिनी, अनेक-रुप-नामिनी,

समस्त-लोक-स्वामिनी, छिमशैल-बालिका ।

रघुपति-पद परम प्रेम, तुलसी यल अयल नेम,

देहु है प्रसन्न पाछि प्रणत-पालिका ॥ ३ ॥

ગંગા-સ્તુતિ
રાગ રામકલી
૧૭

જય જય ભગીરથનન્દિનિ, મુનિ-ચય ચકોર-ચન્દિનિ,
નર-નાગ-બિબુધ-બન્દિનિ જય જહુ બાલિકા ।
બિસ્નુ-પદ-સરોજજાસિ, ઈસ-સીસપર બિભાસિ,
ત્રિપથગાસિ, પુન્યરાસિ, પાપ-છાલિકા ॥ ૧ ॥

બિમલ બિપુલ બહસિ બારિ, સીતલ ત્રયતાપ-હારિ,
ભૈવર બર બિભંગતર તરંગ-માલિકા ।
પુરજન પૂજોપહાર, સોભિત સસિ ધવલધાર,
ભંજન ભવ-ભાર, ભક્તિ-કલ્પથાલિકા ॥ ૨ ॥

નિજ તટબાસી બિહંગ, જલ-થલ-ચર પસુ-પતંગ,
કીટ, જટિલ તાપસ સબ સરિસ પાલિકા ।
તુલસી તવ તીર તીર સુમિરત રઘુબંસ-બીર,
બિચરત મતિ દેહિ મોહ-મહિષ-કાલિકા ॥ ૩ ॥

૧૮

જયતિ જય સુરસરી જગદબિલ-પાવની ।
વિષ્ણુ-પદકંજ-મકરંદ ઇવ અમ્બુવર વહસિ, દુષ્પ દહસિ, અઘવૃન્દ-વિદ્રાવિની ॥ ૧ ॥
મિલિતજલપાત્ર-અજયુક્ત-હરિચરણરજ, વિરજ-વર-વારિ ત્રિપુરારિ શિર-ધામિની ।
જહુ-કન્યા ધન્ય, પુણ્યકૃત સગર-સુત, ભૂધરદ્રોણિ-વિદ્ધરણિ, બહુનામિની ॥ ૨ ॥

યક્ષ, ગંધર્વ, મુનિ, કિન્નરોરગ, દનુજ, મનુજ મજજહિં સુકૃત-પુંજ યુત-કામિની ।
સ્વર્ગ-સોપાન, વિજ્ઞાન-જ્ઞાનપ્રદે, મોહ-મદ-મદન-પાથોજ-હિમયામિની ॥ ૩ ॥
હરિત ગંભીર વાનીર દુહું તીરવર, મધ્ય ધારા વિશદ, વિશ્વ અભિરામિની ।
નીલ-પર્યક-કૃત-શયન સર્પેશ જનુ, સહસ સીસાવલી સ્ત્રોત સુર-સ્વામિની ॥ ૪ ॥
અમિત-મહિમા, અમિતરૂપ, ભૂપાવલી-મુકુટ-મનિવંધ ત્રેલોક પથગામિની ।
દેહિ રઘુબીર-પદ-પ્રીતિ નિર્ભર માતુ, દાસતુલસી ત્રાસહરણિ ભવભામિની ॥ ૫ ॥

૧૯

હરનિ પાપ ત્રિબિધ તાપ સુમિરત સુરસરિત ।

बिलसति मडि कल्प-बेलि मुद्-मनोरथ-कुरित ॥ १ ॥

सोडत ससि धवल धार सुधा-सलिल-भरित ।

बिमलतर तरंग लसत रघुबरडे-से यरित ॥ २ ॥

तो बिनु जगदंभ गंग कविजुग का करित ?

घोर भव अपारसिंधु तुलसी किमि तरित ॥ ३ ॥

२०

ईस-सीस बससि, त्रिपथ लससि, नभ-पताल-धरनि ।

सुर-नर-मुनि-नाग-सिद्ध-सुजन मंगल-करनि ॥ १ ॥

देषत दृष-दोष-दृरित-दाड-दारिद-दरनि ।

सगर-सुवन सौंसति-समनि, जलनिधि जल भरनि ॥ २ ॥

मडिमाडी अवधि करसि अडु बिधि डरि-डरनि ।

तुलसी करु भानि बिमल, बिमल बारि भरनि ॥ ३ ॥

यमुना-स्तुति

राग बिलावल

२१

जमुना यो ज्यो ज्यो लागी आढःन ।

त्यो त्यो सुकृत-सुभट कलि भूपडि, निदरि लगे अडु काढःन ॥ १ ॥

ज्यो ज्यो जल मलीन त्यो त्यो जमगन मुष मलीन लडै आढःन ।

तुलसिदास जगदध जवास ज्यो अनघमेघ लगे डाढःन ॥ २ ॥

काशी-स्तुति

राग भैरव

२२

सेधअ सडित सनेड देड भरि, कामधेनु कलि कासी ।

समनि सोड-संताप-पाप-रुज, सकल-सुमंगल-रासी ॥ १ ॥

भरजादा यडुंओर यरनभर, सेवत सुरपुर-बासी ।

तीरथ सब सुभ अंग रोम सिवविंग अमित अभिनासी ॥ २ ॥

अंतराधन औन भल, थन डल, बरुष बेद-बिस्वासी ।

गलकंभल भरुना बिभाति जनु, लूम लसति, सरितासी ॥ ३ ॥

દંડપાનિ ભૈરવ બિષાન, મલરુચિ-ખલગન-ભયદા-સી ।
 લોલદિનેસ ત્રિલોચન લોચન, કરનઘંટ ઘંટા-સી ॥ ૪ ॥

મનિકર્નિકા બદન-સાસિ સુંદર, સુરસરિ-સુખ સુખમા-સી ।
 સ્વારથ પરમારથ પરિપૂરન, પંચકોસિ મહિમા-સી ॥ ૫ ॥

બિસ્વનાથ પાલક કૃપાલુચિત, લાલતિ નિત ગિરિજા-સી ।
 સિદ્ધિ સચી, સારદ પૂજહિં મન જોગવતિ રહતિ રમા-સી ॥ ૬ ॥

પંચાચ્છરી પ્રાન, મુદ માધવ, ગબ્ધ સુપંચનદા-સી ।
 બ્રહ્મ-જીવ-સમ રામનામ જુગ, આખર બિસ્વ બિકાસી ॥ ૭ ॥

ચારિતુ ચરતિ કરમ કુકરમ કરિ, મરત જીવગન ઘાસી ।
 લહત પરમપદ પય પાવન, જેહિ ચહત પ્રપંચ-ઉદાસી ॥ ૮ ॥

કહત પુરાન રથી કેસવ નિજ કર-કરતૂતિ કલા-સી ।
 તુલસી બસિ હરપુરી રામ જપુ, જો ભયો ચહૈ સુપાસી ॥ ૯ ॥

ચિત્રકૂટ-સ્તુતિ

રાગ બસન્ત

૨૩

સબ સોચ-બિમોચન ચિત્રકૂટ । કલિહરન, કરન કલ્યાન બૂટ ॥ ૧ ॥

સુચિ અવનિ સુહાવનિ આલબાલ । કાનન બિચિત્ર, બારી બિસાલ ॥ ૨ ॥

મંદાકિનિ-માલિનિ સદા સીંચ । બર બારિ, બિષમ નર-નારિ નીચ ॥ ૩ ॥

સાખા સુસુંગ, ભૂરૂહ-સુપાત । નિરઝર મધુબર, મુદુ મલય બાત ॥ ૪ ॥

સુક, પિક, મધુકર, મુનિબર બિહારુ । સાધન પ્રસૂન ફલ ચારિ ચારુ ॥ ૫ ॥

ભવ-ધોરધામ-હર સુખદ છાંહ । થયો ચિર પ્રભાવ જાનકી-નાહ ॥ ૬ ॥

સાધક-સુપથિક બડે ભાગ પાઇ । પાવત અનેક અભિમત અઘાઇ ॥ ૭ ॥

રસ એક, રહિત-ગુન-કરમ-કાલ । સિય રામ લખન પાલક કૃપાલ ॥ ૮ ॥

તુલસી જો રામ પદ ચહિય પ્રેમ । સેઇય ગિરિ કરિ નિરુપાધિ નેમ ॥ ૯ ॥

રાગ કાન્હરા

૨૪

अब चित येति चित्रकूटलि थलु ।

डोपित कलि, लोपित मंगल मगु, बिलसत बढःत मोड-माया-मलु ॥ १ ॥

भूमि बिलोडु राम-पद-अंकित, बन बिलोडु रघुबर-बिडारथलु ।

सैल-सृंग भवभंग-डेतु लभु, दलन कपट-पापंड-दंभ-डलु ॥ २ ॥

जडं जनमे जग-जनक जगपति, बिधि-डरि परिडरि प्रपंच छलु ।

सकृत प्रभेस करत जेडि आस्रम, बिगत-बिषाद भये पारथ नलु ॥ ३ ॥

न करु बिलंब बियारु यारुमति, अरष पाछिले सम अगिले पलु ।

मंत्र सो जाठ जपडि, जो जपि भे, अजर अमर डर अयठ डलाडलु ॥ ४ ॥

रामनाम-जप जाग करत नित, मज्जत पय पावन पीवत जलु ।

करिडै राम भावतौ मनकौ, सुभ-साधन, अनयास मडाडलु ॥ ५ ॥

कामदमनि कामता, कलपतरु सो जुग-जुग जागत जगतीतलु ।

तुलसी तोडि बिसेषि भूजिये, अेक प्रतीति प्रीति अेडै बलु ॥ ६ ॥

डनुमत-स्तुति

राग धनाश्री

रप

जयत्यंजनी-गर्भ-अंभोधि-संभूत विधु विबुध-कुल-डैरवानंदकारी ।

डेसरी-यारु-लोचन यडोरक-सुभद, लोकगन-शोक-संतापडारी ॥ १ ॥

जयति जय बालकपि डेलि-कौतुक उदित-चंडकर-मंडल-आसकर्ता ।

राडु-रवि-शङ्क-पवि-गर्व-भर्वाकरण शरण-भयडरण जय भुवन-भर्ता ॥ २ ॥

जयति रणधीर, रघुवीरडित, देवमणि, रुद्र-अवतार, संसार-पाता ।

विप्र-सुर-सिद्ध-मुनि-आशिषाकारवपुष, विमलगुण, बुद्धि-वारिधि-विधाता ॥ ३ ॥

जयति सुग्रीव-ऋक्षादि-रक्षण-निपुण, बालि-बलशालि-बध-मुभ्यडेतू ।

जलधि-लंधन सिंड सिंडिका-मद-मथन, रजनिचर-नगर-उत्पात-डेतू ॥ ४ ॥

जयति भून्दिनी-शोच-मोचन विपिन-दलन धननादवश विगतशंडा ।

लूमलीवाडनल-ज्वालमालाकुलित डोलिकाडरण लंडेश-लंडा ॥ ५ ॥

जयति सौमित्र रघुनंदनानंदकर, ऋक्ष-कपि-कटक-संधट-विधायी ।

बद्ध-वारिधि-सेतु अमर-मंगल-डेतु, भानुडुलडेतु-रण-विजयदायी ॥ ६ ॥

જયતિ જય વજતનુ દશન નખ મુખ વિકટ,ચંડ-ભુજદંડ તરુ-શૈલ-પાની ।
સમર-તૈલિક-ચંત્ર તિલ-તમીચર-નિકર,પેરિ ડારે સુભટ ઘાલિ ધાની ॥ ૭ ॥

જયતિ દશકંઠ-ઘટકર્ણ-વારિદ-નાદ-કદન-કારન,કાલનેમિ-હંતા ।
અઘટઘટના-સુઘટ સુઘટ-વિઘટન વિકટ,ભૂમિ-પાતાલ-જલ-ગગન-ગંતા ॥ ૮ ॥
જયતિ વિશ્વ-વિખ્યાત બાનેત-વિરુદાવલી,વિદુષ બરનત વેદ વિમલ બાની ।
દાસ તુલસી ત્રાસ શમન સીતારમણ સંગ શોભિત રામ-રાજધાની ॥ ૯ ॥

૨૬

જયતિ મર્કટાધીશ ,મૃગરાજ-વિક્રમ,મહાદેવ,મુદ-મંગલાલય,કપાલી ।
મોહ-મદ-ક્રોધ-કામાદિ-ખલ-સંકુલા,ઘોર સંસાર-નિશિ કિરણમાલી ॥ ૧ ॥
જયતિ લસદંજનાડદિતિજ,કપિ-કેસરી-કશ્યપ-પ્રભવ,જગદાર્તિહર્તા ।
લોક-લોકપ-કોક-કોકનદ-શોકહર,હંસ હનુમાન કલ્યાનકર્તા ॥ ૨ ॥
જયતિ સુવિશાલ-વિકરાલ-વિગ્રહ,વજસાર સર્વાંગ ભુજદણ્ડ ભારી ।
કુલિશનખ, દશનવર લસત,બાલધિ બૃહદ, વૈરિ-શસ્ત્રાસ્ત્રધર કુધરધારી ॥ ૩ ॥
જયતિ જાનકી-શોચ-સંતાપ-મોચન,રામલક્ષ્મણાનંદ-વારિજ-વિકાસી ।
કીસ-કૌતુક-કેલિ-લૂમ-લંકા-દહન,દલન કાનન તરુણ તેજરાસી ॥ ૪ ॥
જયતિ પાથોધિ-પાષાણ-જલયાનકર,યાતુધાન-પ્રચુર-હર્ષ-હાતા ।
દુષ્ટરાવણ-કુંભકર્ણ-પાકારિજિત-મર્મભિત્,કર્મ-પરિપાક-દાતા ॥ ૫ ॥
જયતિ ભુવનનૈકભૂષણ,વિભીષણવરદ,વિહિત કૃત રામ-સંગ્રામ સાકા ।
જયતિ પર-ચત્રમંત્રાભિચાર-ગ્રસન,કારમન-કૂટ-કૃત્યાદિ-હંતા ।
શાકિની-ડાકિની-પૂતના-પ્રેત-વેતાલ-ભૂત-પ્રમથ-યૂથ-ચંતા ॥ ૭ ॥
પુષ્પકારુઢઃ સૌમિત્રિ-સીતા-સહિત,ભાનુ-કુલભાનુ-કીરતિ-પતાકા ॥
જયતિ વેદાન્તવિદ વિવિધ-વિદ્યા-વિશદ,વેદ-વેદાંગવિદ બ્રહ્મવાદી ।
જ્ઞાન-વિજ્ઞાન-વૈરાગ્ય-ભાજન વિભો,વિમલ ગુણ ગનતિ શુકનારદાદી ॥ ૮ ॥
જયતિ કાલ-ગુણ-કર્મ-માયા-મથન, નિશ્ચલજ્ઞાન,વ્રત-સત્યરત,ધર્મચારી ।
સિદ્ધ-સુરવૃંદ-યોગીંદ્ર-સેવતિ સદા,દાસ તુલસી પ્રણત ભય-તમારી ॥ ૯ ॥

૨૭

જયતિ મંગલાગાર, સંસારભારાપહર,વાનરાકારવિગ્રહ પુરારી ।
રામ-રોષાનલ-જ્વાલમાલા-મિષ ધ્વાંતર-સલભ-સંહારકારી ॥ ૧ ॥

જયતિ મરુદંજનામોદ-મંદિર, નતગ્રીવ સુગ્રીવ-દુખઃખૈકબંધો ।
 યાતુધાનોહ્દત-ક્રુહ્દ-કાલાગ્રિહર, સિદ્ધ-સુર-સજ્જનાનંદ-સિંધો ॥ ૨ ॥
 જયતિ રુદ્રગ્રાણી, વિશ્વ-વંદ્યાગ્રાણી, વિશ્વવિખ્યાત-ભટ-ચકવર્તી ।
 સામગાતાગ્રાણી, કામજેતાગ્રાણી, રામહિત, રામભક્તાનુવર્તી ॥ ૩ ॥
 જયતિસંગ્રામજય, રામસંદેસહર, કૌશલા-કુશલ-કલ્યાણભાષી ।
 રામ-વિરહાર્ક-સંતમ-ભરતાદિ-નરનારિ-શીતલકરણ કલ્પશાષી ॥ ૪ ॥
 જયતિ સિંહાસનાસીન સીતારમણ, નિરખિ નિર્ભરહરણ નૃત્યકારી ।
 રામ સંભ્રાજ શોભા-સહિત સર્વદા તુલસિમાનસ-રામપુર-વિહારી ॥ ૫ ॥

૨૮

જયતિ વાત-સંજાત, વિખ્યાત વિક્રમ, બૃહદ્બાહુ, બલબિપુલ, બાલધિબિસાલા ।
 જાતરૂપાયલાકારવિગ્રહ, લસલ્લોમ વિદ્યુલ્લતા જ્વાલમાલા ॥ ૧ ॥
 જયતિ બાલાર્ક વર-વદન, પિંગલ-નયન, કપિશ-કર્કશ-જટાજૂટધારી ।
 વિકટ ભુકુટી, વજ્ર દશન નખ, વૈરિ-મદમત્ત-કુંજર-પુંજ-કુંજરારી ॥ ૨ ॥
 જયતિ ભીમાર્જુન-વ્યાલસૂદન-ગર્વહર, ધનંજય-રથ-ત્રાણ-કેતૂ ।
 ભીષ્મ-દ્રોણ-કર્ણાદિ-પાલિત, કાલદૃક સુયોધન-ચમૂ-નિધન-હેતૂ ॥ ૩ ॥
 જયતિ ગતરાજદાતાર, હંતાર સંસાર-સંકટ, દનુજ-દર્પહારી ।
 ઈતિ-અતિ-ભીતિ-ગ્રહ-પ્રેત-ચૌરાનલ-વ્યાધિબાધા-શમન ઘોર મારી ॥ ૪ ॥
 જયતિ નિગમાગમ વ્યાકરણ કરણલિપિ, કાવ્યકૌતુક-કલા-કોટિ-સિંધો ।
 સામગાયક, ભક્ત-કામદાયક, વામદેવ, શ્રીરામ-પ્રિય-પ્રેમ બંધો ॥ ૫ ॥
 જયતિ ધર્માશુ-સંદગ્ધ-સંપાતિ-નવપક્ષ-લોચન-દિવ્ય-દેહદાતા ।
 કાલકલિ-પાપસંતાપ-સંકુલ સદા, પ્રણત તુલસીદાસ તાત-માતા ॥ ૬ ॥

૨૯

જયતિ નિર્ભરાનંદ-સંદોહ કપિકેસરી, કેસરી-સુવન ભુવનૈકભર્તા ।
 દિવ્યભૂચંજના-મંજુલાકર-મણે, ભક્ત-સંતાપ-ચિંતાપહર્તા ॥ ૧ ॥
 જયતિ ધર્માર્થ-કામાપવર્ગદ, વિભો બ્રહ્મલોકાદિ-વૈભવ-વિરાગી ।
 વચન-માનસ-કર્મ સત્ય-ધર્મપ્રતી, જાનકીનાથ-ચરણાનુરાગી ॥ ૨ ॥

જયતિ બિહગેશ-બલબુદ્ધિ-બેગાતિ-મદ-મથન, મનમથ-મથન, ઊધ્વરેતા ।
મહાનાટક-નિપુન, કોટિ-કવિકુલ-તિલક, ગાનગુણ-ગર્વ-ગંધર્વ-જેતા ॥ ૩ ॥

જયતિ મંદોદરી-કેશ-કર્ષણ, વિદ્યમાન દશકંઠ ભટ-મુકુટ માની ।
ભૂમિજા-દુઃખ-સંજાત રોષાંતકૃત-જાતનાજંતુ કૃત જાતુધાની ॥ ૪ ॥

જયતિ રામાયણ-શ્રવણ-સંજાત-રોમાંચ, લોચન સજલ, શિથિલ વાણી ।
રામપદપદ્મ-મકરંદ-મધુકર પાહિ, દાસ તુલસી શરણ, શૂલપાણી ॥ ૫ ॥

રાગ સારંગ

૩૦

જાકે ગતિ હૈ હનુમાનકી ।

તાકી પૈજ પૂજિ આઈ, ચહ રેખા કુલિસ પધાનકી ॥ ૧ ॥

અઘટિત-ઘટન, સુઘટ-બિઘટન, ઐસી બિરુદાવલિ નહિં આનકી ।
સુમિરત સંકટ-સોચ-બિમોચન, મૂરતિ મોદ-નિધાનકી ॥ ૨ ॥

તાપર સાનુકૂલ ગિરિજા, હર, લષન, રામ અરુ જાનકી ।
તુલસી કપિકી કૃપા-બિલોકનિ, ખાનિ સકલ કલ્યાનકી ॥ ૩ ॥

રાગ ગૌરી

૩૧

તાકિહે તમકિ તાકી ઓર કો ।

જાકો હૈ સબ ભાંતિ ભરોસો કપિ કેસરી-કિસોરકો ॥ ૧ ॥

જન-રંજન અરિગિન-ગંજન મુખ-ભંજન ખલ બરજોરકો ।
બેદ-પુરાન-પ્રગટ પુરુષારથ સકલ-સુભટ-સિરમોર કો ॥ ૨ ॥

ઉથપે-થપન, થપે ઉથપન પન, બિબુધબૃદ બૈદિછોર કો ।
જલધિ લાંધિ દહિ લંક પ્રબલ બલ દલન નિસાયર ઘોર કો ॥ ૩ ॥

જાકો બાલબિનોદ સમુજિ જિય ડરત દિવાકર ભોરકો ।
જાકી ચિબુક-ચોટ ચૂરન કિય રદ-મદ કુલિસ કઠોરકો ॥ ૪ ॥

લોકપાલ અનુકૂલ બિલોકિવો ચહત બિલોચન-કોરકો ।
સદા અભય, જય, મુદ-મંગલમય જો સેવક રનરોરકો ॥ ૫ ॥

ભગત-કામતરુ નામ રામ પરિપૂરન ચંદ ચકોરકો ।
તુલસી ફલ ચારો કરતલ જસ ગાવત ગઈબહોર કો ॥ ૬ ॥

राग भिलावल

३२

अैसी तोडी न बूजिये लनुमान लडीले ।
 साडेल कळूँ न रामसे , तोसे न लसीले ॥ १ ॥
 तेरे देलत सिंलडे सिसु मेँढक लीले ।
 जनत लौँ कलि तेरेल मन गुनगन कीले ॥ २ ॥
 लँक सुनत दसकंधके लये लंधन ढीले ।
 सो लल गयो डिधौँ लये लल गरलगलीले ॥ ३ ॥
 सेलकको परदल इटे तू सलरथ सीले ।
 लधिक लपुते लपुनो सुनि ललन सली ले ॥ ॡ ॥
 सलँसति तुलसीदलसकी सुनि सुजस तुली ले ।
 तिडुँकल तिनको ललौँ जे राम-रँगीले ॥ ५ ॥

३३

सलरथ सुलन सलीरडे,रघुलीर-पियारे ।
 लोपर कीली तोलि जो करि लेलि लियारे ॥ १ ॥
 तेरी ललिमल ते ललै सिंयिनी-सियारे ।
 अँधियारो मेरी ललर इयो,त्रिलुवन-लजियारे ॥ २ ॥
 डेलि करनी जन जनिकै सनलन डियारे ।
 डेलि लघ लौँगुन लपने कर डारि दियारे ॥ ३ ॥
 ललल लौँसी ललँगि मेँ तेरो नलम लियारे ।
 तेरे लल,ललि,ललु लौँ जग ललगि लियारे ॥ ॡ ॥
 जो तोसौँ लोतौँ डिरौँ मेरो लेतु लियारे ।
 तौँ कर्यौँ लदन देललवतो कलि ललन लियारे ॥ ५ ॥
 तोसो ग्यान-निलन को सरलग्य लियारे ।
 लौँ सलुगत सलल-दुलकी गति ललर लियारे ॥ ॢ ॥
 तेरे स्वामी राम से,स्वलमिनी सियारे ।
 तलँ तुलसीडे कौनको कलको तडियारे ॥ ७ ॥

૩૪

અતિ આરત, અતિ સ્વારથી, અતિ દીન-દુખારી ।
 ઇનકો બિલગુ ન માનિયે, બોલહિં ન બિચારી ॥ ૧ ॥

લોક-રીતિ દેખી સુની, વ્યાકુલ નર-નારી ।
 અતિ બરષે અનબરષેહૂં, દેહિં દૈવહિં ગારી ॥ ૨ ॥

નાકહિ આયે નાથસોં, સાંસતિ ભય ભારી ।
 કહિ આયો, કીબી છમા, નિજ ઓર નિહારી ॥ ૩ ॥

સમૈ સાંકરે સુમિરિયે, સમરથ હિતકારી ।
 સો સબ બિધિ ઊબર કરૈ, અપરાધ બિસારી ॥ ૪ ॥

બિગરી સેવકકી સદા, સાહેબહિં સુધારી ।
 તુલસીપર તેરી કૃપા, નિરુપાધિ નિરારી ॥ ૫ ॥

૩૫

કટુ કહિયે ગાઢે પરે, સુનિ સમુઝિ સુસાઈ ।
 કરહિં અનભલેઉ કો ભલો, આપની ભલાઈ ॥ ૧ ॥

સમરથ સુભ જો પાઇયે, બીર પીર પરાઈ ।
 તાહિ તકૈં સબ જયોં નદી બારિધિ ન બુલાઈ ॥ ૨ ॥

અપને અપનેકો ભલો, થહૈં લોગ લુગાઈ ।
 ભાવૈ જો જેહિ તેહિ ભજૈ, સુભ અસુભ સગાઈ ॥ ૩ ॥

બાંહ બોલિ દૈ થાપિયે, જો નિજ બરિઆઈ ।
 બિન સેવા સોં પાલિયે, સેવકકી નાઈ ॥ ૪ ॥

ચૂક-ચપલતા મેરિયૈ, તૂ બડ઼ો બડ઼ાઈ ।
 હોત આદરે ઢીઠ હૈ, અતિ નીચ નિચાઈ ॥ ૫ ॥

બંદિછોર બિરુદાવલી, નિગમાગમ ગાઈ ।
 નીકો તુલસીદાસકો, તેરિયૈ નિકાઈ ॥ ૬ ॥

રામ ગૌરી

૩૬

मंगल-मूरति मारुत-नंदन । सकल-अमंगल-मूल-निकंदन ॥ १ ॥
 पवनतनय संतन छितकारी । हृदय बिराजत अवध-बिहारी ॥ २ ॥
 मातु-पिता, गुरु, गनपति, सारद । सिवा समेत संभु, सुकु, नारद ॥ ३ ॥
 यरन बंदि बिनवौ सब डालू । देहु रामपद-नेह-निबालू ॥ ४ ॥
 बंदौ राम-लभन-बैदेडी । जे तुलसीके परम सनेडी ॥ ५ ॥

लक्ष्मण-स्तुति

६९३६

३७

लाल लाडिले लभन , छित छौ जनके ।
 सुमिरे संकटकारी , सकल सुमंगलकारी ,
 पालक कृपालु अपने पनके ॥ १ ॥
 धरनी-धरनहार भंजन-भुवनभार ,
 अवतार साहसी सहस्रहृनके ॥
 सत्यसंध, सत्यभ्रत, परम धरभरत ,
 निरमल करम भयन अरु मन के ॥ २ ॥
 उपके निधान, धनु-भान पानि,
 तून कटि, मखाबीर बिदित, जितैया बडःे रनके ॥
 सेवक-सुभ-दायक, सबल, सब लायक,
 गायक जानकीनाथ गुनगनके ॥ ३ ॥
 भावते भरत के, सुमित्रा-सीताके हुलारे ,
 यातक यतुर राम स्याम धनके ॥
 बल्लभ उरमिलाके, सुलभ सनेहभस ,
 धनी धन तुलसीसे निरधनके ॥ ४ ॥

राग धनाश्री

३८

जयति
 लक्ष्मणानंत भगवंत भूधर, भुजग-
 राज, भुवनेश, भूभारहारी ।

પ્રલય-પાવક-મહાજ્વાલમાલા-વમન,
શમન-સંતાપ લીલાવતારી ॥ ૧ ॥

જયતિ દાશરથિ, સમર-સમરથ, સુમિત્રા-
સુવન, શત્રુસૂદન, રામ-ભરત-બંધો ।
ચારુ-ચંપક-વરન, વસન-ભૂષન-ધરન,
દિવ્યતર, ભવ્ય, લાવણ્ય-સિધો ॥ ૨ ॥

જયતિ ગાઘેય-ગૌતમ-જનક-સુખ-જનક,
વિશ્વ-કંટક-કુટિલ-કોટિ-હંતા ।
વચન-ચય-ચાતુરી-પરશુધર-ગરબહર,
સર્વદા રામભદ્રાનુગંતા ॥ ૩ ॥

જયતિ સીતેશ-સેવાસરસ , બિષયરસ-
નિરસ, નિરુપાધિ ધુરધર્મધારી ।
વિપુલબલમૂલ શાર્દૂલવિક્રમ જલદ-
નાદ-મર્દન, મહાવીર ભારી ॥ ૪ ॥

જયતિ સંગ્રામ-સાગર-ભયંકર-તરન,
રામહિત-કરણ વરબાહુ-સેતુ ।
ઉર્મિલા-રવન, કલ્યાણ-મંગલ-ભવન,
દાસતુલસી-દોષ-દવન-હેતૂ ॥ ૫ ॥

ભરત-સ્તુતિ

૩૯

જયતિ

ભૂમિજા-રમણ-પદકંજ-મકરંદ-રસ-
રસિક-મધુકર ભરત ભૂરિભાગી ।
ભુવન-ભૂષણ, ભાનુવંશ-ભૂષણ, ભૂમિપાલ-
મનિ રામચંદ્રાનુરાગી ॥ ૧ ॥

જયતિ વિબુદેશ-ધનદાદિ-દુર્લભ-મહા-
રાજ-સંમ્રાજ-સુખ-પદ-વિરાગી ।

ખડ્ગ-ધારાત્રી-પ્રથમરેખા પ્રકટ
શુદ્ધમતિ-યુવતિ પતિ-પ્રેમપાગી ॥ ૨ ॥

जयति निरुपाधि-भक्तिभाव-यंत्रित-हृदय ,
 अंधु-छित चित्रकुटाद्रि-यारी ।
 पादुका-नृप-सचिव,पुडुमि-पालक परम
 धरम-धुर-धीर, वरवीर भारी ॥ ३ ॥

जयति संजुवनी-समय-संकट उन्मान
 धनुमान-महिमा बभानी ।
 भाडुभल बिपुल परमिति पराक्रम अतुल,
 गूढ गति जानकी-जानि जानी ॥ ४ ॥

जयति रण-अजिर गन्धर्व-गाण-गर्वडर,
 किर किये रामगुणगाथ-गाता ।
 माण्डवी-चित्त-यातक-नवांबुद-भरन,
 सरन तुलसीदास अलय दाता ॥ ५ ॥

शत्रुघ्न-स्तुति
 राग धनाश्री
 ४०

जयति जय शत्रु-करि-केसरी शत्रुघ्न,
 शत्रुतम-तुलिनडर किरणकेतू ।
 देव-मखिदेव-मखि-धेनु-सेवक सुजन-
 सिद्धि-मुनि-सकल-कल्याण-हेतू ॥ ६ ॥

जयति सर्वांगसुंदर सुमित्रा-सुवन,
 सुवन-विष्यात-भरतानुगामी ।
 वर्मयर्मासी-धनु-बाण-तूणीर-धर
 शत्रु-संकट-समय यत्रणामी ॥ ७ ॥

जयति लवणाम्बुनिधि-कुंभसंभव मडा-
 धनुज-दुर्जनधवन, दुरितहारि ।
 लक्ष्मणानुज, भरत-राम-सीता-चरण-
 रेषु-भूषित-भाल-तिलकधारी ॥ ८ ॥

जयति श्रुतिकीर्ति-वल्लभ सुदुर्लभ सुलभ
 नमत नर्मद भुक्तिमुक्तिदाता ।
 दासतुलसी चरण-शरण सीदत विभो,

પાહિ દીનાર્ત-સંતાપ-હાતા ॥ ૪ ॥

શ્રીસીતા-સ્તુતિ

રાગ કેદારા

૪૧

કબહુક અંબ, અવસર પાઇ ।

મેરિઓ સુધિ ઘાઇબી, કછુ કરુન-કથા ચલાઇ ॥ ૧ ॥

દીન, સબ અંગહીન, છીન, મલીન, અઘી અઘાઇ ।

નામ લૈ ભરૈ ઉદર એક પ્રભુ-દાસી-દાસ કહાઇ ॥ ૨ ॥

બૂઝિહૈ 'સો હૈ કોન', કહિબી નામ દસા જનાઇ ।

સુનત રામ કૃપાલુકે મેરી બિગરીઓ બનિ જાઇ ॥ ૩ ॥

જાનકી જગજનનિ જનકી કિયે બચન સહાઇ ।

તરૈ તુલસીદાસ ભવ તવ નાથ-ગુન-ગન ગાઇ ॥ ૪ ॥

૪૨

કબહુ સમય સુધિ ઘયાબી, મેરી માતુ જાનકી ।

જન કહાઇ નામ લેત હૈ, કિયે પન ચાતક જ્યો, પ્યાસ-પ્રેમ-પાનકી ॥ ૧ ॥

સરલ કહાઇ પ્રકૃતિ આપુ જાનિએ કરુના-નિધાનકી ।

નિજગુન, અરિકૃત અનહિતૈ, દાસ-દોષ સુરતિ ચિત રહત ન દિયે દાનકી ॥

બાનિ બિસારનસીલ હૈ માનદ અમાનકી ।

તુલસીદાસ ન બિસારિયે, મન કરમ બચન જાકે, સપનેહુ ગતિ ન આનકી ॥

શ્રીરામ-સ્તુતિ

૪૩

જયતિ

સચ્ચિદવ્યાપકાનંદ પરબ્રહ્મ-પદ વિગ્રહ-વ્યક્ત લીલાવતારી ।

વિકલ બ્રહ્માદિ, સુર, સિદ્ધ, સંકોચવશ, વિમલ ગુણ-ગૌહ નર-દેહ-ધારી । ૧ ।

જયતિ

કોશલાધીશ કલ્યાણ કોશલસુતા, કુશલ કૈવલ્ય-કૃલ ચારુ ચારી ।

વેદ-બોધિત કરમ-ધરમ-ધરનીધેનુ, વિપ્ર-સેવક સાધુ-મોદકારી ॥ ૨ ॥

જયતિ ઋષિ-મખપાલ, શમન-સજ્જન-સાલ, શાપવશ મુનિવધૂ-પાપહારી ।

भञ्जि भवयाप, दलि दाप भूपावली, सखित भृगुनाथ नतमाथ भारी ॥ ३ ॥

जयति धारमिक-धुर, धीर रघुवीर गुर-मातु-पितु-बंधु-वयनानुसारी ।

चित्रकूटाद्रि विन्ध्याद्रि दंडकविपिन, धन्यकृत पुन्यकानन-विहारी ॥ ४ ॥

जयति पाकारिसुत-काक-करतूति-कूलदानि भनि गर्त गोपित विराधा ।

दिव्य देवी वेश देभि लभि निशियरी जनु विडंभित करी विश्वभाधा ॥ ५ ॥

जयति भर-त्रिशिर-दूषण यतुर्दश-सडस-सुभट-मारीच-संडारकर्ता ।

गृध्र-शभरी-भक्ति-विवश करुणासिंधु, चरित निरुपाधि, त्रिविधार्तिहर्ता ॥ ६ ॥

जयति मट-अंध कुकबंध भधि, भालि भलशालि भधि, करन सुग्रीव राजा ।

सुभट मर्कट-भालु-कटक-संधट सजत, नमत पट रावणानुज निवाजा ॥ ७ ॥

जयति पाथोधि-कृत-सेतु कौतुक डेतु, काल-मन अगम लई ललकि लंका ।

सकुल, सानुज, सदल दलित दशकंठ रण, लोक-लोकप डिये रलित-शंका ॥ ८ ॥

जयति सौमित्रि-सीता-सखिव-सखित यले पुष्पकारुढ निज राजधानी ।

दासतुलसी मुदित अवधवासी सकल, राम भे भूप वैदेहि रानी ॥ ९ ॥

४४

जयति

राज-राजेंद्र राजवलोचन, राम

नाम कलि-कामतरु, साम-शाली ।

अनय-अंभोधि-कुंभज, निशाचर-निकर-

तिमिर-धनधोर-भरडिरणमाली ॥ १ ॥

जयति मुनि-देव-नरदेव दसरत्थके ,

देव-मुनि-वंध डिय अवध-वासी ।

लोक नायक-कोक-शोक-संकट-शामन,

भानुकुल-कमल कानन-विकासी ॥ २ ॥

जयति शृंगार-सर तामरस-दामदृति-

देड, गुणगुड, विश्वोपकारी ॥ ३ ॥

सकल सौभाग्य-सौंदर्य-सुषमारुप,

मनोभव कोटि गर्वापहारी ॥ ३ ॥

(जयति) सुभग सारंग सुनिभंग सायक शक्ति,

ચારુ ચર્માસિ વર વર્મધારી ।
 ધર્મધુરધીર,રઘુવીર,ભુજબલ અતુલ, ।
 હેલયા દલિત ભૂભાર ભારી ॥ ૪ ॥
 જયતિ કલધૌત મણિ-મુકુટ,કુંડલ,તિલક-
 ઝલક ભલિ ભાલ,વિધુ-વદન-શોભા ।
 દિવ્ય ભૂષન,બસન પીત,ઉપવીત,
 કિંચ ધ્યાન કલ્યાન-ભાજન ન કો ભા ॥ ૫ ॥

(જયતિ)ભરત-સૌમિત્રિ-શત્રુઘ્ન-સેવિત,સુમુખ,
 સચિવ-સેવક-સુખદ, સર્વદાતા ॥
 અધમ,આરત,દીન,પતિત,પાતક-પીન
 સકૃત નતમાત્ર કહિ 'પાહિ' પાતા ॥ ૬ ॥

જયતિ જય ભુવન દસચારિ જસ જગમગત,
 પુન્યમય,ધન્ય જય રામરાજા ।
 ચરિત-સુરસરિત કવિ-મુખ્ય ગિરિ નિ:સરિત,
 પિબત,મજ્જત મુદિત સૈંત-સમાજા ॥ ૭ ॥

જયતિ વર્ણાશ્રમાચારપર નારિ-નર,
 સત્ય-શમ-દમ-દયા-દાનશીલા ।
 વિગત દુખ-દોષ,સંતોસ સુખ સર્વદા,
 સુનત,ગાવત રામ રાજલીલા ॥ ૮ ॥

જયતિ વૈરાગ્ય-વિજ્ઞાન-વારાંનિધે
 નમત નર્મદ,પાપ-તાપ-હર્તા ।
 દાસ તુલસી ચરણ શરણ સંશય-હરણ,
 દેહિ અવલંબ વૈદેહિ-ભર્તા ॥ ૯ ॥

રાગ ગૌરી

જપ

શ્રી રામચંદ્ર કૃપાલુ ભજુ મન હરણ ભવભય દારુણાં ।
 નવકંજ-લોચન,કંજ-મુખ,કર-કંજ,પદ કંજારુણાં ॥ ૧ ॥
 કંદર્પ અગણિત અમિત છવિ,નવનિલ નીરદ સુંદરે ।
 પટ પીત માનહુ તડ઼િત રુચિ શુચિ નૌમિ જનક સુતાવરે ॥ ૨ ॥

भङ्गु दीनभंधु टिनेश दानव-दैत्य-वंश निकंदन ।
 रघुनंद आनंदकंद कोशलचंद दशरथ-नंदन ॥ ३ ॥
 सिर मुकुट कुंडल तिलक यारु उदारु अंग विभूषण ।
 आङ्गानुभुज शर-याप-धर, संग्राम-जित-भरदूषण ॥ ४ ॥
 छति वदति तुलसीदास शंकर-शेष-मुनि-मन-रंजन ।
 मम द्रुदय कंज निवास करु कामादि भल-दल-गंजन ॥ ५ ॥

राग रामकवी

४६

सद्य

राम जपु, राम जपु, राम जपु, राम जपु, राम जपु, मूढेअन बार बार ।
 सकल सौभाग्य-सुभ-आनि जिय जानि शठ, मानि विश्वास वद वेदसारं ॥
 कोशलेन्द्र नव-नीलकंजाभतनु, मदन-रिपु-कंजद्रुदि-चंयरीकं ।
 जानकीरवन सुभभवन भुवनैकप्रभु, समर-भंजन, परम कारुनीकं ॥ २ ॥
 दनुज-वन धूमधुज, पीन आङ्गानुभुज, दंड-कोटंडवर चंड आनं ।
 अरुनकर यरण मुष्प नयन राजुव, गुन-अयन, बहु मयन-शोभा-निधानं ॥ ३ ॥
 वासनावृंद-कैरव-दिवकर, काम-डोध-मद कंज-कानन-तुषारं ।
 लोभ अति मत्त नागेंद्र पंचानन भक्तछित उरण संसार-भारं ॥ ४ ॥
 केशवं, कलेशवं, केश-वंदित पद-द्वंद्व मंदाकिनी-मूलभूतं ।
 सर्वदानंद-संदोल, मोडापवं, धोर-संसार-पाथोधि-पोतं ॥ ५ ॥
 शोक-संदेह-पाथोदपटलानिलं, पाप-पर्वत-कठिन-कुलिशरुपं ।
 संतजन-कामधुक-धेनु, विश्रामप्रद, नाम कलि-कलुष-भंजन अनूपं ॥ ६ ॥
 धर्म-कल्पद्रुमाराम, हरिधाम-पथि संभवं, मूलमिदमेव ओकं ।
 भक्ति-वैराग्यं विज्ञान-शम-दान-दम, नाम आधीन साधन अनेकं ॥ ७ ॥
 तेन तमं, उतं, दत्तमेवाभिलं, तेन सर्वं कृतं कर्मजालं ।
 येन श्रीरामनामामृतं पानकृतमनिशमनवधमवलोक्य कालं ॥ ८ ॥
 श्वपच, भल, भिल्ल, यवनादि हरिलोकगत, नामभल विपुल मति मल न परसी ।
 त्यागि सब आस, संत्रास, भवपास असि निसित हरिनाम जपु दासतुलसी ॥

४७

ઐસી આરતી રામ રઘુબીરકી કરહિ મન ।

હરન દુખદુંદ ગોબિંદ આનન્દઘન ॥ ૧ ॥

અચરચર રૂપ હરિ, સરબગત, સરબદા બસત, ઇતિ બાસના ધૂપ દીજૈ ।
દીપ નિજબોધગત-કોહ-મદ-મોહ-તમ, પ્રૌઢડભિમાન ચિતભૃતિ છીજૈ । ૨ ।

ભાવ અતિશય વિશદ પ્રવર નૈવેદ્ય શુભ શ્રીરમણ પરમ સંતોષકારી ।
પ્રેમ-તાંબૂલ ગત શૂલ સંશય સકલ, વિપુલ ભવ-બાસના-બીજહારી । ૩ ।

અશુભ-શુભકર્મ-ઘૃતપૂર્ણ દશ વર્તિકા, ત્યાગ પાવક, સતોગુણ પ્રકાસં ।
ભક્તિ-વૈરાગ્ય-વિજ્ઞાન દીપાવલી, અર્પિ નીરાજનં જગનિવાસં ॥ ૪ ॥

બિમલ હ્રદિ-ભવન કૃત શાંતિ-પર્યક શુભ, શયન વિશ્રામ શ્રીરામરાયા ।
ક્ષમા-કરુણા પ્રમુખ તત્ર પરિચારિકા, યત્ર હરિ તત્ર નહિં ભેદ-માયા । ૫ ।

એહિ

આરતી-નિરત સનકાદિ, શ્રુતિ, શેષ, શિવ, દેવરિષિ, અખિલમુનિ તત્ત્વ-દરસી
કરૈ સોઇ તરૈ, પરિહરૈ કામાદિ મલ, વદતિ ઇતિ અમલમતિ-દાસ તુલસી ॥ ૬ ॥

૪૮

હરતિ સબ આરતી આરતી રામકી ।

દહન દુખ-દોષ, નિરમૂલિની કામકી ॥ ૧ ॥

સુરભ સૌરભ ધૂપ દીપબર માલિકા ।

ઉડત અઘ-બિહૈં સુનિ તાલ કરતાલિકા ॥ ૨ ॥

ભક્ત-હ્રદિ-ભવન, અજ્ઞાન-તમ-હારિની ।

બિમલ બિગ્યાનમય તેજ-બિસ્તારિની ॥ ૩ ॥

મોહ-મદ-કોહ-કલિ-કંજ-હિમજામિની ।

મુક્તિકી દૂતિકા, દેહ-દુતિ દામિની ॥ ૪ ॥

પ્રનત-જન-કુમુદ-બન-ઇંદુ-કર-જાલિકા ।

તુલસિ અભિમાન-મહિષેસ બહુ કાલિકા ॥ ૫ ॥

હરિશંકરી પદ

૪૯

દેવ-

દનુજ-બન-દહન, ગુન-ગહન, ગોવિંદ નંદાદિ-આનંદ-દાતાડવિનાશી ।

शंभु, शिव, रुद्र, शंकर, भयंकर, भीम, घोर, तेजयतन, क्रोध-राशी ॥ १ ॥
 अनंत, भगवंत-जगदंत-अंतक-त्रास-शमन, श्रीरमन, भुवनाभिरामं ।
 भूधराधीश जगदीश षशान, विज्ञानधन, ज्ञान-कल्यान-धामं ॥ २ ॥
 वामनायुक्त, पावन, परावर, विभो, प्रकट परमात्मा, प्रकृति-स्वामी ।
 चंद्रशेखर, शूलपाणि, उर, अनघ, अज, अमित, अविछिन्न, वृशभेश-गामी ॥ ३ ॥
 नीलजलदाभ तनु श्याम, भडु काम छवि राम राजवलयन कृपाला ।
 कभु-कपूर-वपु धवल, निर्मल मौलि जटा, सुर-तटिनि, सित सुमन भाला ॥ ४ ॥
 वसन किंजल्कधर, चक्र-सारंग-दर-कंज-कौमोदकी अति विशाला ।
 मार-करि-मत्त-मृगराज, त्रैनेन, उर, नौमि अपहरण संसार-जाला ॥ ५ ॥
 कृष्ण, करुणाभवन, दवन कालीय भल, विपुल कंसादि निर्वशकारी ।
 त्रिपुर-मद-भंगकर, मत्तगज-चर्मधर, अन्धकोरग-असन पन्नगारी ॥ ६ ॥
 भ्रम, व्यापक, अकल, सकल, पर, परमहित, ग्यान, गोतीत, गुण-वृत्ति-हर्ता ।
 सिंधुसुत-गर्व-गिरि-वज्र, गौरीश, भव दक्ष-मभ अभिल विध्वंसकर्ता ॥ ७ ॥
 भक्तिप्रिय, भक्तजन-कामधुक धेनु, हरि उरुण दुर्घट विकट विपति भारी ।
 सुभद, नर्मद, वरद, विरज, अनवध्यऽभिल, विपिन-आनंद-वीथिन-विहारी
 रुचिर हरिशंकरी नाम-मंत्रावली द्रुद्रुभ उरनि, आनंदभानी ।
 विष्णु-शिव-लोक-शोपान-सम सर्वदा वदति तुलसीदास विशद भानी ॥ ८ ॥

५०

देव-

भानुकुल-कमल-रवि, कोटि कंदप-छवि, काल-कलि-व्यालमिव वैनतेयं ।
 प्रबल भुजङ्ग परचंड-कोटंड-धर तूलावर विशिभ भलमप्रमेयं ॥ १ ॥
 अरुण राजवदल-नयन, सुभमा-अयन, श्याम तन-कांति वर वारिदाभं ।
 तत्प कांथन-वस्त्र, शस्त्र-विद्या-निपुण, सिद्ध-सुर-सेव्य, पाथोजनाभं ॥
 अभिल लावण्य-गृह, विश्व-वित्रल, परम प्रौढ, गुणगूढः, मडिमा उदारं ।
 दुर्धर्ष, दुस्तर, दुर्ग, स्वर्ग-अपवर्ग-पति, भग्न संसार-पाद्य कुठारं ॥ ३ ॥
 शापवश मुनिवधू-मुक्तकृत, विप्रहित, यज्ञ-रक्षण-दक्ष, पक्षकर्ता ।
 जनक-नृप-सदसि शिवयाप-भंजन, उग्र भार्गवागर्व-गरिमापडर्ता ॥ ४ ॥
 गुरु-गिरा-गौरवामर-सुदुस्त्यज राज्य त्यक्त, श्रीसहित सौमित्रि-भ्राता ।

સંગ જનકાત્મજા,મનુજમનુસૃત્ય અજ,દુષ્ટ-વધ-નિરત,ત્રૈલોક્યત્રાતા ॥ ૫ ॥
 દંડકારણ્ય કૃતપુણ્ય પાવન ચરણ,હરણ મારીચ-માયાકુરંગં ।
 બાલિ બલમત્ત ગજરાજ ઇવ કેસરી,સુહૃદ-સુગ્રીવ-દુખ-રાશિ-ભંગં ॥ ૬ ॥
 ઋક્ષ,મર્કટ વિકટ સુભટ ઉભટ સમર,શૈલ-સંકાશ રિપુ ત્રાસકારી ।
 બદ્ધપાથોધિ,સુર-નિકર-મોચન,સકુલ દલન દસસીસ-ભુજબીસ ભારી ॥ ૭ ॥
 દુષ્ટ વિબુધારિ-સંઘાત,અપહરણ મહિ-ભાર,અવતાર કારણ અનૂપં ।
 અમલ,અનવધ,અદ્વૈત,નિર્ગુણ,સર્ગુણ,બ્રહ્મ સુમિરામિ નરભૂપ-રૂપં ॥ ૮ ॥
 શેષ-શ્રુતિ-શારદા-શંભુ-નારદ-સનક ગનત ગુન અંત નહીં તવ ચરિત્રં ।
 સોઇ રામ કામારિ-પ્રિય અવધપતિ સર્વદા દાસતુલસી-ત્રાસ-નિધિ વહિત્રં ॥ ૯ ॥

૫૧

દેવ
 જાનકીનાથ,રઘુનાથ,રાગાદિ-તમ-તરણિ,તારુણ્યતનુ,તેજધામં ।
 સચ્ચિદાનંદ,આનંદકંદાકરં,વિશ્વ-વિશ્રામ,રામાભિરામં ॥ ૧ ॥
 નીલનવ-વારિધર-સુભગ-શુભકાંતિ,કટિ પીત કૌશેય વર વસનધારી ।
 રત્ન-હાટક-જટિત-મુકુટ-મંડિત-મૌલિ,ભાનુ-શત-સદૃશ ઉદ્યોતકારી ॥ ૨ ॥
 શ્રવણ કુંડલ,ભાલ તિલક,ભૂરુચિર અતિ,અરુણ અંભોજ લોચન વિશાલં ।
 વક્ર-અવલોક,ત્રૈલોક-શોકાપહં,માર-રિપુ-હૃદય-માનસ-મરાલં ॥ ૩ ॥
 નાસિકા ચારુ સુકપોલ,દ્વિજ વજ્રદુતિ,અઘર બિંબોપમા,મધુરહાસં ।
 કંઠ દર,ચિબુક વર,વચન ગંભીરતર,સત્ય-સંકલ્પ,
 સુરત્રાસ-નાસં ॥ ૪ ॥
 સુમન સુવિચિત્ર નવ તુલસિકાદલ-યુતં મૃદુલ વનમાલ ઉર ભ્રાજમાનં ।
 ભમત આમોદવશ મત્ત મધુકર-નિકર,મધુરતર મુખર કુર્વન્તિ ગાનં ॥ ૫ ॥
 સુભગ શ્રીવત્સ,કેયૂર,કંકણ,હાર,કિંકણી-રટનિ કટિ-તટ રસાલં ।
 વામ દિસિ જનકજાસીન-સિંહાસનં કનક-મૃદુવલ્લિત તરુ તમાલં ॥ ૬ ॥
 આજાનુ ભુજદંડ કોદંડ-મંડિત વામ બાહુ, દક્ષિણ પાણિ બાણમેકં ।
 અખિલ મુનિ-નિકર,સુર,સિદ્ધ,ગંધર્વ વર નમત નર નાગ અવનિપ અનેકં ॥
 અનઘ અવિચિત્ર,સર્વજ્ઞ,સર્વેશ, ખલુ સર્વતોભદ્ર-દાતાડસમાકં ।
 પ્રણતજન-ખેદ-વિચ્છેદ-વિદ્યા-નિપુણ નૌમિ શ્રીરામ સૌમિત્રિસાકં ॥ ૮ ॥

युगल पदपद्म, सुभसन्न पद्मालयं, चिन्त कुलिशादि शोभाति ભારી ।
 હનુમંત-હ્રદિ વિમલ કૃત પરમમંદિર, સદાતુલસી-શરણ શોકહારી ॥

પર

દેવ-

કોશલાધીશ, જગદીશ, જગદેકહિત, અમિતગુણ, વિપુલ વિસ્તાર લીલા ।
 ગાયંતિ તવ ચરિત સુપવિત્ર શ્રુતિ-શેષ-શુક-શંભુ-સનકાદિ મુનિ મનનશીલા ॥ ૧ ॥

વારિચર-વપુષ ધરિ ભક્ત-નિસ્તારપર, ધરણિકૃત નાવ મહિમાતિગુર્વી ।
 સકલ યજ્ઞાંશમય ઉગ્ર વિગ્રહ કોડઃ, મર્દિ દનુજેશ ઉદ્ધરણ ઉર્વી ॥ ૨ ॥

કમઠ અતિ વિકટ તનુ કઠિન પૃષ્ઠોપરી, ભ્રમત મંદર કંડુ-સુખ મુરારી ।
 પ્રકટકૃત અમૃત, ગો, ઇંદિરા, ઇંદુ, વૃંદારકાવૃંદ-આનંદકારી ॥ ૩ ॥

મનુજ-મુનિ-સિદ્ધ-સુર-નાગ-ત્રાસક, દુષ્ટ દનુજ દ્વિજ-ધર્મ-મરજાદ-હર્તા ।
 અતુલ મૃગરાજ-વપુધરિત, વિદ્ધરિત અરિ, ભક્ત પ્રહલાદ-અહલાદ-કર્તા ॥ ૪ ॥

છલન બલિ કપટ-વટુરૂપ વામન બ્રહ્મ, ભુવન પર્યંત પદ ત્રીન કરણ ।
 ચરણ-નખ-નીર-ત્રેલોક-પાવન પરમ, વિબુધ-જનની-દુસહ-શોક-હરણ ॥ ૫ ॥

ક્ષત્રિયાધીશ-કરિનિકર-નવ-કેસરી, પરશુધર વિપ્ર-સસ-જલદરૂપ ।
 બીસ ભુજદંડ દસસીસ ખંડન ચંડ વેગ સાચક નૌમિ રામ ભૂપં ॥ ૬ ॥

ભૂમિભર-ભાર-હર, પ્રકટ પરમાતમા, બ્રહ્મ નરરૂપધર ભક્તહેતૂ ।
 વૃષ્ણિ-કુલ-કુમુદ-રાકેશ રાધારમણ, કંસ-બંસાટવી-ધૂમકેતૂ ॥ ૭ ॥

પ્રબલ પાખંડ મહિ-મંડલાકુલ દેખિ, નિંદ્યકૃત અખિલ મખ કર્મ-જાલ ।
 શુદ્ધ બોધૈકધન, જ્ઞાન-ગુણધામ, અજ બૌદ્ધ-અવતાર વંદે કૃપાલં ॥ ૮ ॥

કાલકલિજનિત-મલ-મલિનમન સર્વ નર મોહ નિશિ-નિબિડઃ યવનાંધકારં ।
 વિષ્ણુચશ પુત્ર કલકી દિવાકર ઉદિત દાસતુલસી હરણ વિપતિભારં ॥ ૯ ॥

પર

દેવ-

સકલ સૌભાગ્યપ્રદ સર્વતોભદ્ર-નિધિ, સર્વ, સર્વેશ, સર્વાભિરામં ।
 શર્વ-હ્રદિ-કંજ-મકરંદ-મધુકર રુચિર-રૂપ, ભૂપાલમણિ નૌમિ રામં ॥ ૧ ॥

સર્વસુખ-ધામ ગુણગ્રામ, વિશ્રામપદ, નામ સર્વસંપદમતિ પુનીતં ।
 નિર્મલં શાંત, સુવિશુદ્ધ, બોધાયતન, ક્રોધ-મદ-હરણ, કરુણા-નિકેતં ॥ ૨ ॥

અજિત,નિરુપાધિ,ગોતીતમવ્યક્ત, વિભુમેકમનવધમજમદ્વિતીયં ।
 પ્રાકૃતં,પ્રકટ પરમાતમા,પરમહિત, પ્રેરકાનંત વંદે તુરીયં ॥ ૩ ॥

ભૂધરં સુન્દરં,શ્રીવરં,મદન-મદ-મથન સૌન્દર્ય-સીમાતિરમ્યં ।
 દુષ્પ્રાપ્ય,દુષ્પ્રેક્ષ્ય,દુસ્તર્ક્ય,દુષ્પાર, સંસારહર,સુલભ,મુદુભાવ-ગમ્યં ॥
 સત્યકૃત,સત્યરત,સત્યવ્રત,સર્વદા, પુષ્ટ,સંતુષ્ટ,સંકષ્ટહારી ।
 ધર્મવર્મનિ બ્રહ્મકર્મબોધૈક,વિપ્રપૂજ્ય, બ્રહ્મણ્યજનપ્રિય,મુરારી ॥ ૫ ॥

નિત્ય,નિર્મમ,નિત્યમુક્ત,નિર્માન, હરિ,જ્ઞાનઘન,સચ્ચિદાનંદ મૂલં ।
 સર્વરક્ષક સર્વભક્ષકાઘ્યક્ષ,કૂટસ્થ, ગૂઢાર્થિ, ભક્તાનુકૂલં ॥ ૬ ॥

સિદ્ધ-સાધક-સાધ્ય,વાચ્ય-વાચકરૂપ, મંત્ર-જાપક-જાપ્ય,સૃષ્ટિ-સ્ત્રષ્ટા ।
 પરમ કારણ,કઞ્ચનાભ,જલદાભતનુ, સગુણ,નિર્ગુણ,સકલ દૃશ્ય-દ્રશ્ય ॥ ૭ ॥

વ્યોમ-વ્યાપક,વિરજ,બ્રહ્મ,વરદેશ, વૈકુંઠ, વામન વિમલ બ્રહ્મચારી ।
 સિદ્ધ-વૃંદારકાવૃંદવંદિત સદા, ખંડિ પાખંડ-નિર્મૂલકારી ॥ ૮ ॥

પૂરનાનંદસંદોહ, અપહરન સંમોહ-અજ્ઞાન, ગુણ-સન્નિપાતં ।
 બચન-મન-કર્મ-ગત શરણ તુલસીદાસ ત્રાસ-પાથોધિ ઇવ કુંભજાતં ॥ ૯ ॥

૫૪

દેવ-
 વિશ્વ-વિખ્યાત,વિશ્વેશ,વિશ્વાયતન, વિશ્વમરજાદ,વ્યાલારિગામી ।
 બ્રહ્મ,વરદેશ,વાગીશ,વ્યાપક,વિમલ વિપુલ,બલવાન,નિર્વાનસ્વામી ॥ ૧ ॥

પ્રકૃતિ,મહતત્વ,શબ્દાદિ ગુણ,દેવતા વ્યોમ,મરુદગ્નિ,અમલાંબુ,ઉર્વી ।
 બુદ્ધિ,મન,ઇંદ્રિય,પ્રાણ,ચિત્તાતમા, કાલ,પરમાણુ,ચિચ્છક્તિ ગુર્વી ॥ ૨ ॥

સર્વમેવાત્ર ત્વદ્રૂપ ભૂપાલમણિ! વ્યક્તમવ્યક્ત, ગતભેદ,વિષ્ણો ।
 ભુવન ભવદંગ,કામારિ-વંદિત, પદદ્વંદ્વ મંદાકિની-જનક, જિષ્ણો ॥ ૩ ॥

આદિમધ્યાંત,ભગવંત! ત્વં સર્વગતમીશ, પશ્યન્તિ ચે બ્રહ્મવાદી ।
 યથા પટ-તંતુ,ઘટ-મૃતિકા, સર્પ-સ્ત્રગ,દારુકરિ,કનક-કટકાંગદાદી ॥ ૪ ॥

ગૂઢ, ગંભીર,ગર્વદ્મ,ગૂઢાર્થવિત,ગુપ્ત,ગોતીત,ગુરુ,ગ્યાન-ગ્યાતા ।
 ગ્યેય,ગ્યાનપ્રિય,પ્રચુર ગરિમાગાર, ધોર-સંસાર-પર, પાર દાતા ॥ ૫ ॥

સત્યસંકલ્પ,અતિકલ્પ,કલ્પાંતકૃત,કલ્પનાતીત,અહિ-તલ્પવાસી ।
 વનજ-લોચન,વનજ-નાભ, વનદાભ-વપુ, વનચરધ્વજ-કોટિ-લાવાણ્યરાસી ॥ ૬ ॥

सुकर, दुःकर, दुराराध्य, दुर्व्यसनकर, दुर्ग, दुर्द्धर्ष, दुर्गातिहर्ता ।
 वेदगर्भात्मिकादत्त-गुणगर्व, अर्वागपर-गर्व-निर्वाप-कर्ता ॥ ७ ॥
 भक्त-अनुकूल, भवशूल-निर्मूलकर, तूल-अध-नाम पावक-समान ।
 तरलतृष्णा-तमी-तरणि, धरणीधरणी, शरणी-भयडरणी, करुणानिधानं ॥ ८ ॥
 बहुल वृंदाकरावृंद-वंदारु-पद-द्वंद्व मंदार-मावीर-धारी ।
 पांडि मामीश संताप-संकुल सदा दास तुलसी प्रणत रावणारी ॥ ९ ॥

पप

देव-
 संत-संतपडर, विश्व-विश्रामकर, रामकामारि, अभिरामकारी ।
 शुद्ध बोधायतन, सखिदानंदधन, सज्जनानंद-वर्धन, भरारी ॥ १ ॥
 शील-समता-भवन, विषमता-मति-शमन, राम, रमारमन, रावणारी ।
 भद्रुग, कर चर्मवर, वर्मधर, रुचिरल कटि तूण, शर-शक्ति-सारंगधारी ॥ २ ॥
 सत्यसंधान, निर्वाणप्रद, सर्वहित, सर्वगुण-ज्ञान-विज्ञानशाली ।
 सधन-तम-धोर-संसार-भर-शर्वरी नाम दिवसेष भर-किरणमाली ॥ ३ ॥
 तपन तीर्यन तरुन तीप्र तापघ्न, तपत्रुप, तनभूप, तमपर, तपस्वी ।
 मान-मद-मदन-मत्सर-मनोरथ-मथन, मोड-अंभोधि-मंदर, मनस्वी ॥ ४ ॥
 वेद विप्यात, वरदेश, वामन, विरज, विमल, वागीश, वैकुण्ठस्वामी ।
 काम-कोधादिमर्दन, विवर्धन, छमा-शांति-विग्रह, विहगराज-गामी ॥ ५ ॥
 परम पावन, पाप-पुंज-मुंजावटी-अनल धव निमिष निर्मूलकर्ता ।
 भुवन-भूषण, दूषणारि-भुवनेश, भूनाथ, श्रुतिमाथ जय भुवनभर्ता ॥ ६ ॥
 अमल, अविचल, अकल, सकल, संतप्त-कलि-विकलता-भंजनानंदरासी ।
 उरगनायक-शयन, तरुणपंकज-नयन, छीरसागर-अयन, सर्ववासी ॥ ७ ॥
 सिद्ध-कवि-कोविकानंद-दायक पदद्वंद्व मंदात्ममनुजैर्दुरापं ।
 यत्र संभूत अतिपूत जल सुरसरी दर्शनादेव अपडरति पापं ॥ ८ ॥
 नित्य निर्मुक्त, संयुक्तगुण, निर्गुणानंद, भगवंत, न्यामक, नियंता ।
 विश्व-पोषण-भरण, विश्व-कारण-करण, शरण तुलसीदास त्रास-हंता ॥ ९ ॥

प६

દેવ-

દનુજસૂદન દયાસિંધુ,દંભાપહન દહન દુર્દોષ,દર્પાપહર્તા ।
 દુષ્ટતાદમન,દમભવન,દુઃખૌઘહર દુર્ગ દુર્વાસના નાશ કર્તા ॥ ૧ ॥

ભૂરિભૂષણ,ભાનુમંત,ભગવંત, ભવભંજનાભયદ,ભુવનેશ ભારી ।
 ભાવનાતીત,ભવવંધ,ભવભક્તહિત, ભૂમિઉદ્ધરણ,ભૂધરણ-ધારી ॥ ૨ ॥

વરદ,વનદાભ,વાગીશ,વિશ્વાત્મા, વિરજ,વૈકુણ્ઠ-મન્દિર-વિહારી ।
 વ્યાપક વ્યોમ,વંદારુ,વામન,વિભો,બ્રહ્મવિદ,બ્રહ્મ,ચિંતાપહારી ॥ ૩ ॥

સહજ સુન્દર,સુમુખ,સુમન,શુભ સર્વદા, શુદ્ધસર્વજ્ઞ,સ્વછન્દચારી ।
 સર્વકૃત,સર્વભૂત,સર્વજિત,સર્વહિત, સત્ય-સંકલ્પ,કલ્યાંતકારી ॥ ૪ ॥

નિત્ય,નિર્મોહ,નિર્ગુણ,નિરંજન, નિજાનંદ,નિર્વાણ,નિર્વાણદાતા ।
 નિર્ભરાનંદ,નિઃકંપ,નિઃસીમ,નિર્મુક્ત, નિરુપાધિ,નિર્મમ,વિધાતા ॥ ૫ ॥

મહામંગલમૂલ,મોદ-મહિમાયતન,મુગ્ધ-મધુ-મથન,માનદ,અમાની ।
 મદનમર્દન,મદાતીત,માચારહિત, મંજુ માનાથ,પાથોજપાની ॥ ૬ ॥

કમલ-લોચન,કલાકોશ,કોદંડધર,કોશલાધીશ,કલ્યાણરાશી ।
 યાતુધાન પ્રચુર મત્તકરિ-કેસરી, ભક્તમન-પુણ્ય-આરણ્યવાસી ॥ ૭ ॥

અનઘ,અદ્વૈત,અનવધ,અવ્યક્ત,અજ, અમિત અવિકાર,આનંદસિંધો ।
 અચલ,અનિકેત,અવિરલ,અનામય, અનારંભ,અંભોદનાદહન-બંધો ॥ ૮ ॥

દાસતુલસી ખેદખિન્ન,આપન્ન ઇહ, શોકસંપન્ન અતિશય સભીતં ।
 પ્રણાતપાલક રામ, પરમ કરુણાધામ, પાહિ મામુર્વિપતિ,દુર્વિનીતં ॥ ૯ ॥

૫૭

દેવ-

દેહિ સતસંગ નિજ-અંગ શ્રીરંગ! ભવભંગ-કારણ શરણ-શોકહારી ।
 યે તુ ભવદઘ્નિપલ્લવ-સમાશ્રિત સદા, ભક્તિરત,વિગતસંશય,મુરારી ॥ ૧ ॥

અસુર,સુર,નાગ,નર,યક્ષ,ગંધર્વ,ખગ,રજનિચર,સિદ્ધ,યે યાપિ અન્ને ।
 સંત-સંસર્ગ ત્રેવર્ગપર,પરમપદ,પ્રાપ્ય નિપ્રાપ્યગતિ ત્વચિ પ્રસન્ને ॥ ૨ ॥

વૃત્ર,બલિ,બાણ,પ્રહલાદ,મય,વ્યાધ,ગજ,ગૃધ્ર,દ્વિજબન્ધુ નિજધર્મત્યાગી ।
 સાધુપદ-સલિલ-નિર્ધૂત-કલ્મષ સકલ,શ્વપચ-યવનાદિ કૈવલ્ય-ભાગી ॥ ૩ ॥

શાંત,નિરપેક્ષ,નિર્મમ,નિરામય,અગુણ,શબ્દબ્રહ્મૈકપર,બ્રહ્મજ્ઞાની ।

दक्ष,समदृक,स्वदृक,विगत अति स्वपरमति,परमरतिविरति तव चकपानी ॥ ४ ॥

विश्व-उपकारहित व्यग्रचित सर्वदा,त्यक्तमदमन्यु,कृत पुण्यरासी ।

यत्र तिष्ठन्ति,तत्रेव अज शर्व हरि सखित गच्छन्ति क्षीराब्धिवासी ॥ ५ ॥

वेद-पथसिंधु,सुविचार मंदरमडा, अप्पिल-मुनिवृंद निमर्थनकर्ता ।

सार सतसंगमुद् धृत्य षति निश्चितं वदति श्रीकृष्ण वैदर्भिभर्ता ॥ ६ ॥

शोक-संदेह,भय-उर्ध,तम-तर्षगाण,साधु-सद्युक्ति विच्छेदकारी ।

यथा रघुनाथ-सायक निशाचर-चमू-नियय-निर्दलन-पटु-वेग-भारी ॥ ७ ॥

यत्र कुत्रापि मम जन्म निजकर्मवश भ्रमत जगज्जोनि संकट अनेकं ।

तत्र त्वद्भक्ति,सज्जन-समागम, सदा भवतु मे राम विश्राममेकं ॥ ८ ॥

प्रबल भव-जनित त्रैव्याधि-भैषज भगति, भक्त भैषज्यमद्वैतदरसी ।

संत-भगवंत अंतर निरंतर नर्डी, किमपि मति मलिन कल दासतुलसी ॥ ९ ॥

५८

देव-

देहि अवलंब कर कमल,कमलारमन,दमन-दुष्,शमन-संताप भारी ।

अज्ञान-राडेश-ग्रासन विंधुतुद,गर्व-काम-करिमत-हरि,दूषणारी ॥ १ ॥

वपुष भ्रज्माण्ड सुप्रवृत्ति लंका-दुर्गा, रथित मन दनुज मय-रुपधारी ।

विविध कोशौघ, अति रुचिर-मंदिर-निकर,सत्त्वगुण प्रमुष् त्रेकटककारी ॥ २ ॥

कुण्डप-अभिमान सागर भयकर घोर, विपुल अवगाढ,दुस्तर अपारं ।

नक रागादि-संकुल मनोरथ सकल, संग-संकल्प वीथी-विकारं ॥ ३ ॥

मोह दशमौलि, तद्भ्रात अहंकार, पाकारिजित काम विश्रामकारी ।

लोभ अतिकाय,मत्सर मडोदर दृष्ट,कोध पापिष्ठ-विबुधांतकारी ॥ ४ ॥

द्वेष दुर्भुष,दंभ भर अकंपन कपट, दर्प मनुजाद मद शूलपानी ।

अमितबल परम दुर्जय निशाचर-निकर सखित षडवर्ग गो-यातुधानी ॥ ५ ॥

जुव भवदंघ्रि-सेवक विभीषण बसत मध्य दृष्टाटवी त्रसितथिता ।

नियम-यम-सकल सुरलोक-लोकेश लंकेश-वश नाथ! अत्यंत भीता ॥ ६ ॥

ज्ञान-अवधेश-गृह गेडिनी भक्ति शुभ,तत्र अवतार भूभार-हर्ता ।

भक्त-संकष्ट अवलोकित पितृ-वाक्य कृत गमन किंय गहन वैदेहि-भर्ता ॥ ७ ॥

કૈવલ્ય-સાધન અખિલ ભાલુ મર્કટ વિપુલ જ્ઞાન-સુગ્રીવકૃત જલધિસેતૂ ।
 પ્રબલ વૈરાગ્ય દારુણ પ્રભંજન-તનય, વિષય વન ભવનમિવ ધૂમકેતૂ ॥ ૮ ॥
 દુષ્ટ દનુજેશ નિર્વશકૃત દાસહિત, વિશ્વદુખ-હરણ બોધૈકરાસી ।
 અનુજ નિજ જાનકી સહિત હરિ સર્વદા દાસતુલસી હૃદય કમલવાસી ॥ ૯ ॥

૫૯

દેવ-
 દીન-ઉદ્ધરણ રઘુવર્ય કરુણાભવન શમન-સંતાપ પાપૌઘહારી ।
 વિમલ વિજ્ઞાન-વિગ્રહ, અનુગ્રહરૂપ, ભૂપવર, વિબુધ, નર્મદ, ખરાસી ॥ ૧ ॥
 સંસાર-કાંતાર અતિ ઘોર, ગંભીર, ઘન, ગહન તરુકર્મસંકુલ, મુરાસી ।
 વાસના વલ્લિ ખર-કંટકાકુલ વિપુલ, નિભિડઃ વિટપાટવી કઠિન ભારી ॥ ૨ ॥
 વિવિધ ચિતવૃત્તિ-ખગ નિકર શ્યેનોલૂક, કાક વક ગૃધ્ર આમિષ-અહારી ।
 અખિલ ખલ, નિપુણ છલ, છિદ્ર નિરખત સદા, જીવજનપથિકમન-ખેદકારી ॥ ૩ ॥
 ક્રોધ કરિમત્ત, મૃગરાજ, કંદર્પ, મદ-દર્પ વૃક-ભાલુ અતિ ઉગ્રકર્મા ।
 મહિષ મત્સર કૂર, લોભ શૂકરરૂપ, ફેરુ છલ, દંભ માર્જારધર્મા ॥ ૪ ॥
 કપટ મર્કટ વિકટ, વ્યાઘ્ર પાખાણ્ડમુખ, દુખદ મૃગપ્રાત, ઉત્પાતકર્તા ।
 હૃદય અવલોકિ ચહ શોક શરણાગતં, પાહિ માં પાહિ ભો વિશ્વભર્તા ॥ ૫ ॥
 પ્રબલ અહંકાર દુરઘટ મહીધર, મહામોહ ગિરિ-ગુહા નિભિડઃ ાંધકાર ।
 ચિત્ત વેતાલ, મનુજાદ મન, પ્રેતગનરોગ, ભોગૌઘ વૃશ્ચિક-વિકાર ॥ ૬ ॥
 વિષય-સુખ-લાલસા દંશ-મશકાદિ, ખલ ઝિલ્લિ રૂપાદિ સભ સર્પ, સ્વામી ।
 તત્ર આક્ષિપ્ત તવ વિષમ માયા નાથ, અંધ મૈ મંદ, વ્યાલાદગામી ॥ ૭ ॥
 ઘોર અવગાહ ભવ આપગા પાપજલપૂર, દુષ્પ્રેક્ષ્ય, દુસ્તર, અપારા ।
 મકર ષકૃર્ગ, ગો નક ચક્રાકુલા, કૂલ શુભ-અશુભ, દુખ તીવ્ર ધારા ॥ ૮ ॥
 સકલ સંઘટ પોચ શોચવશ સર્વદા દાસતુલસી વિષમ ગહનગ્રસ્ત ।
 ત્રાહિ રઘુવંશભૂષણ કૃપા કર, કઠિન કાલ વિકરાલ-કલિત્રાસ-ત્રસ્ત ॥ ૯ ॥

૬૦

દેવ-
 નૌમિ નારાયણં નરં કરુણાયનં, ધ્યાન-પારાયણં, જ્ઞાન-મૂલં ।
 અખિલ સંસાર-ઉપકાર-કારણ, સદયહૃદય, તપનિરત, પ્રણતાનુકૂલં ॥ ૧ ॥

श्याम नव तामरस-दामधुति वपुष, छवि कोटि मदनार्क अगणित प्रकाशं ।
तरुण रमणीय राजव-लोचन ललित, वदन राकेश, कर-निकस-डासं ॥ २ ॥

सकल सौंदर्य-निधि, विपुल गुणधाम, विधि-वेद-बुध-शंभु-सेवित, अमानं ।
अरुण पदकंज-मकरंद मंदाकिनी मधुप-मुनिवृंद कुर्वन्ति पानं ॥ ३ ॥

शङ्क-प्रेरित घोर मदन मद-भृगंकृत, क्रोधगत, बोधरत, भ्रमयारी ।
मार्कण्डेय मुनिवर्यछित कौतुकी बिनडि कल्पांत प्रभु प्रलयकारी ॥ ४ ॥

पुण्य वन शैलसरि बद्रिकाश्रम सदासीन पद्मासनं, अेक रुपं ।
सिद्ध-योगीन्द्र-वृंदाकानंदप्रद, भद्रदायक दरस अति अनूपं ॥ ५ ॥

मान मनभंग, चितभंग, मद, क्रोधा लोभादि पर्वतदुर्ग, भुवन-भर्ता ।
द्वेष-मत्सर-राग प्रबल प्रत्यूह प्रति, भूरि निर्दय, क्रूर कर्म कर्ता ॥ ६ ॥

विकटतर वक्र क्षुरधार प्रमदा, तीव्र दर्प कंदर्प अर अङ्गधारा ।
धीर-गंभीर-मन-पीर-कारक, तत्र के वराका वयं विगतसारा ॥ ७ ॥

परम दुर्घट पथं भल-असंगत साथ, नाथ! नडिं डाय वर विरति-यष्टी ।
दर्शनारत दास, त्रसित माया-पाश, त्राडि डरि, त्राडि डरि, दास कष्टी ॥ ८ ॥

दासतुलसी दीन धर्म-संभलडीन, श्रमित अति, जेद, मति मोड नाशी ।
देडि अवलंब न विलंब अंभोज-कर, चक्रधर-तेजबल शर्मराशी ॥ ९ ॥

६९

देव-

सकल सुभकंद, आनंदवन-पुण्यकृत, बिंदुमाधव द्वंद्व-विपतिहारी ।
यस्यांघ्रिपायोश्च अज-शंभु-सनकादि-शुक-शेष-मुनिवृंद-अलि-निलयकारी ॥ १ ॥

अमल मरकत श्याम, काम शतकोटि छवि, पीतपट तडःित धव जलदनीलं ।
अरुण शतपत्र लोचन, विलोकनि यारु, प्रणतजन-सुभद, करुणार्द्रशीलं ॥ २ ॥

काल-गजराज-मृगराज, दनुजेश-वन-दहन पावक, मोड-निशि-दिनेशं ।
चारिभुज चक्र-कौमोदकी-जलज-दर, सरसिजोपरि यथा राजडंस ॥ ३ ॥

मुकुट, कुंडल, तिलक, अलक अलिप्रातधव, मुकुटि, द्विज, अधरवर, चारुनासा ।
रुशिर सुकपोल, दर ग्रीव सुभसीव, डरि, धंहुकर-कुंदमिव मधुरडासा ॥ ४ ॥

उरसि वनमाल सुविशाल नवमंजरी, भ्राज श्रीवत्स-लांछन उदारं ।

પરમ બ્રહ્મન્ય,અતિધન્ય,ગતમન્યુ,અજ,અમિતબલ,વિપુલ મહિમા અપારે ॥ ૫ ॥

હાર-કેયૂર,કર કનક કંકન રતન-જટિત મણિ-મેખલા કટિપ્રદેશં ।

યુગલ પદ નૂપુરામુખર કલહંસવત, સુભગ સર્વાંગ સૌન્દર્ય વેશં ॥ ૬ ॥

સકલ સૌભાગ્ય-સંયુક્ત ત્રેલોક્ય-શ્રી દક્ષિ દિશિ રુચિર વારીશ-કન્યા ।

બસત વિબુધાપગા નિકટ તટ સદનવર, નયન નિરખંતિ નર તેડતિ ધન્યા ॥ ૭ ॥

અખિલ મંગલ-ભવન,નિબિડઃ સંશય-શમન દમન-વૃજિનાટવી,કષ્ટહર્તા ।

વિશ્વધૃત,વિશ્વહિત,અજિત,ગોતીત,શિવ,વિશ્વપાલન,હરણ,વિશ્વકર્તા ॥ ૮ ॥

જ્ઞાન-વિજ્ઞાન-વૈરાગ્ય-ઐશ્વર્ય-નિધિ,સિદ્ધિ અણિમાદિ દે ભૂરિદાનં ।

ત્રાસિત-ભવ-વ્યાલ અતિત્રાસ તુલસીદાસ,ત્રાહિ શ્રીરામ ઉરગારિ-યાનં ॥ ૯ ॥

૬૨

ઇહૈ પરમ કૃલુ,પરમ બડ઼ાઈ ।

નખસિખ રુચિર બિંદુમાધવ છબિ નિરખાહિં નયન અઘાઈ ॥ ૧ ॥

બિસદ કિંસોર પીન સુંદર બપુ,શ્યામ સુરુચિ અધિકાઈ ।

નીલકંજ,બારિદ,તમાલ,મનિ,ઇન્હ તનુતે દુતિ પાઈ ॥ ૨ ॥

મૃદુલ ચરન શુભ ચિન્હ,પદજ,નખ અતિ અભૂત ઉપમાઈ ।

અરુન નીલ પાથોજ પ્રસવ જનુ, મનિજુત દલ-સમુદાઈ ॥ ૩ ॥

જાતરૂપ મનિ-જટિત-મનોહર, નૂપુર જન-સુખદાઈ ।

જનુ હર-ઉર હરિ બિબિધ રૂપ ધરિ, રહે બર ભવન બનાઈ ॥ ૪ ॥

કટિતટ રટતિ ચારુ કિંકિનિ-રવ,અનુપમ,બરનિ ન જાઈ ।

હેમ જલજ કલ કલિત મધ્ય જનુ,મધુકર મુખર સુહાઈ ॥ ૫ ॥

ઉર બિસાલ ભૃગુચરન ચારુ અતિ,સૂચત કોમલતાઈ ।

કંકન ચારુ બિબિધ ભૂષન બિધિ,રચિ નિજ કર મન લાઈ ॥ ૬ ॥

ગજ-મનિમાલ બીચ ભ્રાજત કહિ જાતિ ન પદક નિકાઈ ।

જનુ ઉડુગન-મંડલ બારિદપર,નવગ્રહ રચી અથાઈ ॥ ૭ ॥

ભુજગભોગ-ભુજદંડ કંજ દર ચક્ર ગદા બનિ આઈ ।

સોભાસીવ ગ્રીવ,ચિબુકાધર,બદન અમિત છબિ છાઈ ॥ ૮ ॥

કુલિસ,કુંદ-કુડમલ,દામિનિ-દુતિ,દસનન દેખિ લજાઈ ।

नासा-नयन-कपोल, ललित श्रुति कुंडल भ्रू मोडि भाई ॥ ८ ॥
 कुंचित कय सिर मुकुट, भाल पर, तिलक कळौं समुजाई ।
 अलप तऽऽित जुग रेभ छंदु मडँ, रडि तजि थंयलताई ॥ १० ॥
 निरमल पीत द्रुकुल अनूपम, उपमा छिय न समाई ।
 बडु मनिजुत गिरि नील सिंहरपर कनक-बसन रुचिराई ॥ ११ ॥
 द्यख भाग अनुराग-सहित छंदिरा अधिक ललिताई ।
 डेमलता जनु तरु तमाल द्विग, नील नियोल ओढःाई ॥ १२ ॥
 सत सारदा सेष श्रुति मिलिडै, सोभा कडि न सिराई ।
 तुलसिदास मतिमंद द्रंदरत कडै कौन बिधि गाई ॥ १३ ॥

राग जैतश्री

६३

मन छतनोई या तनुकी परम हलु ।
 सब अँग सुभग बिंदुमाधव-छबि, तजि सुभाव, अवलोकु अेक पलु ॥ १ ॥
 तरुन अरुन अंभोज यरन मृदु, नभ-दृति ड्रदय-तिमिर-डारी ।
 कुलिस-केतु-जव-जलज रेभ बर, अंकुस मन-गज-बसडारी ॥ २ ॥
 कनक-जटित मनि नूपुर, मेभल, कटि-तट रटति मधुर बानी ।
 त्रिबली उदर, गँभीर नाभि सर, जडँ उपजे बिरंथि ग्यानी ॥ ३ ॥
 उर बनमाल, पटिक अति सोभित, बिप्र-यरन चित कडँ करषै ।
 स्याम तामरस-दाम-बरन अपु पीत बसन सोभा बरषै ॥ ४ ॥
 कर कंकन केयूर मनोडर, देति मोद मुद्रिक न्यारी ।
 गदा कंज दर यारु यकधर, नाग-सुंड-सम भुज यारी ॥ ५ ॥
 कंबुग्रीव, छबिसीव चिबुक द्विज, अधर अरुन, उन्नत नासा ।
 नव राज्य नयन, ससि आनन, सेवक-सुभद बिसद डसा ॥ ६ ॥
 रुचिर कपोल, श्रवन कुंडल, सिर मुकुट, सुतिलक भाल ब्राजै ।
 ललित भुकुटि, सुंदर चितवनि, कय निरधि मधुप-अवली लाजे ॥ ७ ॥
 उप-सील-गुन-भानि द्यख दिसि, सिंधु-सुता रत-पद-सेवा ।
 जाकी कृपा-कटाख यडत सिव, बिधि, मुनि, मनुज, दनुज, देवा ॥ ८ ॥

તુલસિદાસ ભવ-ત્રાસ મિટૈ તબ,જબ મતિ ચેહિ સરૂપ અટકૈ ।
નાહિંત દીન મલીન હીનસુખ,કોટિ જનમ ભ્રમિ ભ્રમિ ભટકૈ ॥ ૯ ॥

રાગ બસન્ત

૬૪

બંદૌ રઘુપતિ કરુના-નિધાન । જાતે છૂટૈ ભવ-ભેદ-ગ્યાન ॥ ૧ ॥
રઘુબંસ-કુમુદ-સુખપ્રદ નિસેસ । સેવત પદ-પંકજ અજ મહેસ ॥ ૨ ॥
નિજ ભક્ત-હૃદય-પાયોજ-ભુંગ । લાવન્ય બપુષ અગનિત અનંગ ॥ ૩ ॥
અતિ પ્રબલ મોહ-તમ-મારતંડ । અગ્યાન-ગહન-પાવક પ્રચંડ ॥ ૪ ॥
અભિમાન-સિંધુ-કુંભજ ઉદાર । સુરરંજન,ભંજન ભૂમિભાર ॥ ૫ ॥
રાગાદિ-સર્પગન-પન્નગારિ । કંદર્પ-નાગ-મૃગપતિ,મુરારિ ॥ ૬ ॥
ભવ-જલધિ-પોત ચરનારબિંદ । જાનકી-રવન આનંદ-કંદ ॥ ૭ ॥
હનુમંત-પ્રેમ-બાપી-મરાલ । નિષ્કામ કામધુક ગો દયાલ ॥ ૮ ॥
ત્રેલોક-તિલક,ગુનગહન રામ । કહ તુલસિદાસ બિશ્રામ-ધામ ॥ ૯ ॥

રાગ ભૈરવ

૬૫

રામ રામ રમુ,રામ રામ રટુ, રામ રામ જપુ જીહા ।
રામનામ-નવનેહ-મેહકો,મન! હઠિ હોહિ પપીહા ॥ ૧ ॥
સબ સાધન-ફલ કૂપ-સરિત-સર,સાગર-સલિલ-નિરાસા ।
રામનામ-રતિ-સ્વાતિ-સુધા-સુભ-સીકર પ્રેમપિયાસા ॥ ૨ ॥
ગરજિ,તરજિ,પાષાન બરધિ પવિ,પ્રીતિ પરખિ જિય જાનૈ ।
અધિક અધિક અનુરાગ ઉમંગ ઉર, પર પરમિતિ પહિયાનૈ ॥ ૩ ॥
રામનામ-ગતિ, રામનામ-મતિ, રામ-નામ-અનુરાગી ।
લ્હૈ ગયે,હૈ,જે હોહિંગે, તેઇ ત્રિભુવન ગનિયત બડ઼ભાગી ॥ ૪ ॥
એક અંગ મગ અગમુ ગવન કર, બિલમુ ન છિન છિન છાહૈ ।
તુલસી હિત અપનો અપની દિસિ,નિરુપધિ નેમ નિબાહૈ ॥ ૫ ॥

૬૬

राम जपु,राम जपु, राम जपु भावरे ।
 धोर भव-नीर-निधि नाम निज नाव रे ॥ १ ॥
 अेक डी साधन सब रिद्धि-सिद्धि साधि रे ।
 असे कलि-रोग जोग-संजम-समाधि रे ॥ २ ॥
 भलो जो डै,पोय जो डै,दाडिनो जो,भाम रे ।
 राम-नाम डी सोँ अंत सब डी को काम रे ॥ ३ ॥
 जग नभ-भाटिका रडी डै कृलि कृलि रे ।
 धुवाँ डैसे धौरडर देपि तू न भूलि रे ॥ ४ ॥
 राम-नाम छाडःि जो भरोसो करै और रे ।
 तुलसी परोसो त्यागि माँगै कूर कौर रे ॥ ५ ॥

६७

राम राम जपु जिय सदा सानुराग रे ।
 कलि न बिराग,जोग,जाग,तप,त्याग रे ॥ १ ॥
 राम सुमिरत सब बिधि डी को राज रे ।
 रामको बिसारिबो निषेध-सिरताज रे ॥ २ ॥
 राम-नाम मडामनि,कृनि जगजाल रे ।
 मनि लिये,कृनि जियै,ब्याकुल बिडाल रे ॥ ३ ॥
 राम-नाम कामतरु देत हल थारि रे ।
 कडत पुरान,भेद,पंडित,पुरारि रे ॥ ४ ॥
 राम-नाम प्रेम-परमारथको सार रे ।
 राम-नाम तुलसीको जुवन-अधार रे ॥ ५ ॥

६८

राम राम राम जुड जौलौँ तू न जपिडै ।
 तौलौँ,तू कडूँ जाय, तिडूँ ताप तपिडै ॥ १ ॥
 सुरसरि-तीर बिनु नीर दुभ पाछडै ।
 सुरतरु तरे तोडि धारिद सताछडै ॥ २ ॥
 जागत,बागत सपने न सुभ सोछडै ।

જનમ જનમ, જુગ જુગ જગ રોઇલે ॥ ૩ ॥
 છૂટિબેકે જતન બિસેષ બાંધો જાયગો ।
 હ્લેલે બિષ ભોજન જો સુધા-સાનિ ખાયગો ॥ ૪ ॥
 તુલસી તિલોક, તિહૂં કાલ તોસે દીનકો ।
 રામનામ હી કી ગતિ જૈસે જલ મીનકો ॥ ૫ ॥

૬૯

સુમિરુ સનેહસોં તૂ નામ રામરાયકો ।
 સંબલ નિસંબલકો, સખા અસહાયકો ॥ ૧ ॥
 ભાગ હે અભાગેહૂકો, ગુન ગુનહીનકો ।
 ગાહક ગરીબકો, દયાલુ દાનિ દીનકો ॥ ૨ ॥
 કુલ અકુલીનકો, સુન્યો હે બેદ સાખિ હે ।
 પાંગુરેકો હાથ-પાંચ, આંધરેકો આંખિ હે ॥ ૩ ॥
 માય-બાપ ભૂખેકો, અધાર નિરાધારકો ।
 સેતુ ભવ-સાગરકો, હેતુ સુખસારકો ॥ ૪ ॥
 પતિતપાવન રામ-નામ સો ન દૂસરો ।
 સુમિરિ સુભૂમિ ભયો તુલસી સો ઊસરો ॥ ૫ ॥

૬ ૭૦

ભલો ભલી ભાંતિ હે જો મેરે કહે લાગિહે ।
 મન રામ-નામસોં સુભાય અનુરાગિહે ॥ ૧ ॥
 રામ-નામકો પ્રભાઉ જાનિ જૂડે આગિહે ।
 સહિત સહાય કલિકાલ ભીરુ ભાગિહે ॥ ૨ ॥
 રામ-નામસોં બિરાગ, જોગ, જપ જાગિહે ।
 બામ બિધિ ભાલ હૂ ન કરમ દાગ દાગિહે ॥ ૩ ॥
 રામ-નામ મોદક સનેહ સુધા પાગિહે ।
 પાઇ પરિતોષ તૂ ન દ્વાર દ્વાર બાગિહે ॥ ૪ ॥
 રામ-નામ કામ-તરુ જોઇ જોઇ માંગિહે ।
 તુલસિદાસ સ્વારથ પરમારથ ન ખાંગિહે ॥ ૫ ॥

७१

अैसेलू सालभकी सेवा सों छोट योरु रे ।

आपनी न बुज, न कळे को रँडरोरु रे ॥ १ ॥

मुनि-मन-अगम, सुगम माध-आपु सों ।

कृपासिंधु, सलज सभा, सनेही आपु सों ॥ २ ॥

लोक-बेद-बिदित बडो न रघुनाथ सों ।

सब दिन दभ देस, सबडिडे साथ सों ॥ ३ ॥

स्वामी सरबग्य सों यलै न योरी यारकी ।

प्रीति पडियानि यल रीति दरबारकी ॥ ४ ॥

काय न कलेस-लेस, लेत मान मनकी ।

सुमिरे सकुचि रुचि जोगवत जनकी ॥ ५ ॥

रीजे बस छोट, भीजे देत निज धाम रे ।

कृत सकल कृत कामतरु नाम रे ॥ ६ ॥

बेंचे फोटो दाम न मिलै, न राषे काम रे ।

सोळि तुलसी निवाज्यो अैसे राजाराम रे ॥ ७ ॥

७२

मेरो ललो डियो राम आपनी ललाह ।

डौं तो साह-द्रोडी पै सेवक-छित साह ॥ १ ॥

रामसों बडो है कौन, मोसों कौन छोटो ।

राम सो भरो है कौन, मोसों कौन फोटो ॥ २ ॥

लोक कळे रामको गुलाम डौं कडावौं ।

अेतो बडो अपराध लौ न मन बावौं ॥ ३ ॥

पाथ माथे यठे तृन तुलसी ज्यों नीथो ।

भोरत न बारि ताडि जानि आपु सीथो ॥ ४ ॥

७३

जागु, जागु, जुव जडो! जोड़े जग-जामिनी ।

देड-गेड-नेड जानि जैसे धन-दामिनी ॥ १ ॥

સોવત સપનેહું સહૈ સંસૃતિ-સંતાપ રે ।

બૂડ્યો મૃગ-બારિ ખાયો જેવરીકો સાંપ રે ॥ ૨ ॥

કહૈ બેદ-બુધ,તૂ તો બૂઝિ મનમાહિં રે ।

દોષ-દુખ સપનેકે જાગે હી પૈ જાહિં રે ॥ ૩ ॥

તુલસી જાગેતે જાય તાપ તિહું તાય રે ।

રામ-નામ સુચિ રુચિ સહજ સુભાય રે ॥ ૪ ॥

રાગ વિભાસ

૭૪

જાનકીસકી કૃપા જગાવતી સુજાન જીવ,

જાગી ત્યાગિ મૂઢઃતાડનુરાગુ શ્રીહરે ।

કરિ બિચાર,તજિ બિકાર,ભજુ ઉદાર રામચંદ્ર,

ભદ્રસિંધુ દીનબંધુ, બેદ બદત રે ॥ ૧ ॥

મોહમય કુહૂ-નિસા બિસાલ કાલ બિપુલ સોયો,

ખોયો સો અનૂપ રૂપ સુપન જૂ પરે ।

અબ પ્રભાત પ્રગટ ગ્યાન-ભાનુકે પ્રકાશ,

બાસના,સરાગ મોહ-દ્વેષ નિબિહિં તમ ટરે ॥ ૨ ॥

ભાગે મદ-માન ચોર ભોર જાનિ જાતુધાન,

કામ-કોહ-લોભ-છોભ-નિકર અપડરે ।

દેખત રઘુબર-પ્રતાપ, બીતે સંતાપ-પાપ,

તાપ ત્રિબિધ પ્રેમ-આપ દૂર હી કરે ॥ ૩ ॥

શ્રવન સુનિ ગિરા ગંભીર, જાગે અતિ ધીર બીર,

બર બિરાગ-તોષ સકલ સંત આદરે ।

તુલસિદાસ પ્રભુકૃપાલુ, નિરખિ જીવ જન બિહાલુ,

ભંજ્યો ભવ-જાલ પરમ મંગલાચરે ॥ ૪ ॥

રાગ લલિત

૭૫

ખોટો ખરો રાવરો હૌં,રાવરી સૌં, રાવરેસૌં ઝૂઠ ક્યૌં કહૌંગો,

જાનો સબ હી કે મનકી ।

કરમ-બચન-હિચે,કહૌં ન કપટ કિચે, ઐસી હઠ જૈસી ગાંઠિ

पानी परे सनकी ॥ १ ॥

दूसरो,भरोसो नाछिं बासना उपासनाकी, बासव,बिरंखि

सुर-नर-मुनिगनकी ।

स्वारथ के साथी मेरे,छाथी स्वान लेवा देख,काछू तो न पीर

रघुबीर! दीन जनकी ॥ २ ॥

साँप-सभा साबर लबार भये देव दिव्य,दुसल साँसति कीजे

आगे छी या तनकी ।

साँचे परौं,पाँउ पान,पंथमें पन प्रमान,तुलसी यातक आस

राम स्यामधनकी ॥ ३ ॥

७६

रामको गुलाम,नाम रामबोला राभ्यौ राम,

काम थलै, नाम द्वै छौ कबहुँ कलत छौं ।

रोटी-लूगा नीके राप्यै,आगेछूकी भेद भाप्यै,

भलो हेलै तेरो,ताते आनँद ललत छौं ॥ १ ॥

बाँध्यौ छौं करम जडः गरभ गूढः निगडः,

सुनत दुसल छौं तौ साँसति सलत छौं ।

आरत-अनाथ-नाथ,कौसलपाल कृपाल,

लीन्डौ छीन दीन देख्यो दुरित दलत छौं ॥ २ ॥

बूज्यौ ज्यौं छी,कल्यो,मैं छूँ येरो हेलौ रावरो जू

मेरो कोछि कछूँ नाछिं, यरन गलत छौं ।

मींजो गुरु पीठ,अपनाछ गछि बाँड,बोलि

सेवक-सुभद,सदा बिरद बलत छौं ॥ ३ ॥

लोग कछै पोय,सो न सोय न सँकोय मेरे

ब्याड न बरेभी,जाति-पाँति न यलत छौं ।

तुलसी अकाज-काज राम छी के रीजे-भीजे,

प्रीतिकी प्रतीति मन मुदित रलत छौं ॥ ४ ॥

७७

जनकी-जुवन,जग-जुवन,जगत-छित,

जगदीस,रघुनाथ,राजुवलयन राम ।

સરદ-બિધુ-બદન, સુખસીલ, શ્રીસદન,
સહજ સુંદર તનુ, સોભા અગનિત કામ ॥ ૧ ॥

જગ-સુપિતા, સુમાતુ, સુગુરુ, સુહિત, સુમીત,
સબકો દાહિનો, દીનબન્ધુ, કાહુકો ન બામ ।
આરતિહરન, સરનદ, અતુલિત દાનિ,
પ્રનતપાલુ, કૃપાલુ, પતિત-પાવન નામ ॥ ૨ ॥

સકલ બિસ્વ-બંદિત, સકલ સુર-સેવિત,
આગમ-નિગમ કહૈં રાવરેઈ ગુનગ્રામ ।
ઇઠૈ જાનિ તુલસી તિહારો જન ભયો,
ન્યારો કે ગનિબો જહાં ગને ગરીબ ગુલામ ॥ ૩ ॥

રાગ ટોડી

૭૮

દેવ-

દીનકો દયાલુ દાનિ દૂસરો ન કોહી ।
જાહિ દીનતા કહોં હોં દેખોં દીન સોહી ॥ ૧ ॥
સુર, નર, મુનિ, અસુર, નાગ, સાહિબ તૌ ઘનેરે ।
(પૈ) તૌ લોં જૌ લોં રાવરે ન નેકુ નયન ફેરે ॥ ૨ ॥
ત્રિભુવન, તિહું કાલ બિદિત, બેદ બદતિ ચારી ।
આદિ-અંત-મધ્ય રામ! સાહબી તિહારી ॥ ૩ ॥
તોહિ માંગિ માંગનો ન માંગનો કહાયો ।
સુનિ સુભાવ-સીલ-સુજસુ જાચન જન આયો ॥ ૪ ॥
પાહન-પસુ, બિટપ-બિહંગ અપને કરિ લીન્હે ।
મહારાજ દસરથકે ! રંક રાય કીન્હે ॥ ૫ ॥
તૂ ગરીબકો નિવાજ, હોં ગરીબ તેરો ।
બારક કહિયે કૃપાલુ! તુલસિદાસ મેરો ॥ ૬ ॥

૭૯

દેવ-

તૂ દયાલુ, દીન હોં તૂ દાનિ, હોં ભિખારી ।

छौं प्रसिद्ध पातकी, तू पाप-पुंज-हारी ॥ १ ॥

नाथ तू अनाथको, अनाथ डौन मोसो
मो समान आरत नछिं, आरतिहर तोसो ॥ २ ॥

भ्रम तू, छौं जूव, तू छै ठाकुर, छौं येरो ।
तात-मात, गुरु-सभा, तू सब बिधि छितु मेरो ॥ ३ ॥

तोछिं मोछिं नाते अनेक, मानियै जो भावै ।
ज्यों त्यों, तुलसी कृपालु ! चरन-सरन पावै ॥ ४ ॥

८०

देव-

और काछि माँगिये, को माँगिबो निवारै ।
अभिमतदातार डौन, दुभ-दरिद्र दारै ॥ १ ॥

धरमधाम राम काम-कोटि-रूप रुरो ।
साडब सब बिधि सुजान, दान-भडग-सूरो ॥ २ ॥

सुसमय दिन द्वै निसान सबडे द्वार बाजै ।
कुसमय दसरथडे ! दानि तै गरीब निवाजै ॥ ३ ॥

सेवा बिनु गुनबिहीन हीनता सुनाये ।
जे जे तै निडाल डिये कूले किरत पाये ॥ ४ ॥

तुलसीदास जायक-रुचि जानि दान दीजै ।
रामचंद्र चंद्र तू, चकोर मोछिं कीजै ॥ ५ ॥

८१

हीनबंधु, सुभसिंधु, कृपाकर, कारुणीक रघुराछ ।
सुनहु नाथ ! मन जरत त्रिबिध जुद, करत किरत बौराछ ॥ १ ॥

कबहुँ जोगरत, भोग-निरत सठ छठ बियोग-बस छोछ ।
कबहुँ मोडबस द्रोह करत बडु, कबहुँ दया अति सोछ ॥ २ ॥

कबहुँ हीन, मतिहीन, रंकतर, कबहुँ भूप अभिमानि ।
कबहुँ मूढ, पंडित बिडंबरत, कबहुँ धर्मरत ग्यानी ॥ ३ ॥

कबहुँ देव ! जग धनमय रिपुमय कबहुँ नारिमय भासै ।

સંસ્કૃતિ-સંનિપાત દારુન દુખ બિનુ હરિ-કૃપા ન નાસૈ ॥ ૪ ॥

સંજમ, જપ, તપ, નેમ, ધરમ, બ્રત, બહુ ભેષજ-સમુદાઈ।

તુલસિદાસ ભવ-રોગ રામપદ-પ્રેમ-હીન નહિ જાઈ ॥ ૫ ॥

૮૨

મોહજનિત મલ લાગ બિબિધ બિધિ કોટિહુ જતન ન જાઈ।

જનમ જનમ અભ્યાસ-નિરત ચિત, અધિક અધિક લપટાઈ ॥ ૧ ॥

નયન મલિન પરનારિ નિરખિ, મન મલિન બિષય સંગ લાગે।

હૃદય મલિન બાસના-માન મદ, જીવ સહજ સુખ ત્યાગે ॥ ૨ ॥

પરનિંદા સુનિ શ્રવન મલિન ભે, બચન દોષ પર ગાયે।

સબ પ્રકાર મલભાર લાગ નિજ નાથ-ચરન બિસરાયે ॥ ૩ ॥

તુલસિદાસ બ્રત-દાન, ગ્યાન-તપ, સુહૃદ્ભેતુ શ્રુતિ ગાવૈ।

રામ-ચરન-અનુરાગ-નીર બિનુ મલ અતિ નાસ ન પાવૈ ॥ ૪ ॥

રાગ જૈતશ્રી

૮૩

કછુ હૈ ન આઈ ગયો જનમ જાય।

અતિ દુરલભ તનુ પાઈ કપટ તજિ ભજે ન રામ મન બચન- કાય ॥ ૧ ॥

લરિકાઈ બીતી અચેત ચિત, ચંચલતા ચૌગુને ચાય।

જોબન-જુર જુબતી કુપથ્ય કરિ, ભયો ત્રિદોષ ભરિ મદન બાય ॥ ૨ ॥

મધ્ય બચસ ધન હેતુ ગાંવાઈ, કૃષી બનિજ નાના ઉપાય।

રામ-બિમુખ સુખ લજ્યો ન સપનેહુ, નિસિબાસર તયૌ તિહુ તાય ॥ ૩ ॥

સેયે નહિ સીતાપતિ-સેવક, સાધુ સુમતિ ભલિ ભગતિ ભાય।

સુને ન પુલકિ તનુ, કહે ન મુદિત મન કિયે જે ચરિત રઘુબંસરાય ॥ ૪ ॥

અબ સોચત મનિ બિનુ ભુઅંગ જયો, બિકલ અંગ દલે જરા ધાય।

સિર ધુનિ-ધુનિ પછિતાય મીંજિ કર કોઉ ન મીત હિત દુસહ દાય ॥ ૫ ॥

જિન્હ લગિ નિજ પરલોક બિગાર્ યૌ, તે લજાત હોત ઠાઠે ઠાંય।

તુલસી અજહુ સુમિરિ રઘુનાથહિ, તર્ યૌ ગયંદ જાકે એક નાંય ॥ ૬ ॥

૮૪

तौ तू पछितैहै मन मींजि छाथ ।
 भयो है सुगम तोको अमर-अगम तन,समुक्तिधौं कत भोवत अकाथ ॥ १ ॥
 सुभ-साधन उरिबिमुभ बृथा जैसे श्रम इल घृतछित मथे पाथ ।
 यळ बियारि, तजि कुपथ-कुसंगति यलि सुपंथ मिलि भले साथ ॥ २ ॥
 ऐभु-राम-सेवक, सुनि कीरति, रटलि नाम करि गान गाथ ।
 इदथ आनु धनुबान-पानि प्रभु,लसे मुनिपट, कटि कसे भाथ ॥ ३ ॥
 तुलसिदास परिहरि प्रपंच सब, नाउ रामपद-कमल माथ ।
 जनि उरपलि तोसे अनेक फल, अपनाये जानकीनाथ ॥ ४ ॥

राग धनाश्री

८५

मन! माधवको नेकु निहारलि ।
 सुनु सठ, सदा रंकके धन जयो,छिन-छिन प्रभुछिं साँभारलि ॥ १ ॥
 सोभा-सील-ग्यान-गुन-मंदिर, सुंदर परम उदारलि ।
 रंजन संत, अपिल अध-गंजन, भंजन बिषय-बिकारलि ॥ २ ॥
 जो बिनु जोग-जग्य-ब्रत-संयम गयो यहे भव-पारलि ।
 तौ जनि तुलसिदास निसि- भासर हरि-पद कमल बिसारलि ॥ ३ ॥

८६

छहै कज्यो सुत! भेद यहुँ ।
 श्रीरघुबीर-चरन-चितन तजि नाछिन ठौर कहुँ ॥ १ ॥
 जाके चरन बिरंघि सेठ सिधि पाछ संकरहुँ ।
 सुक-सनडादि मुकुत बिचरत तेउ भजन करत अजहुँ ॥ २ ॥
 जधपि परम यपल श्री संतत, थिर न रळति कतहुँ ।
 हरि-पद-पंकज पाछ अयल भछ,करम-बचन-मनहुँ ॥ ३ ॥
 करुनासिंधु,भगत-चितामनि,सोभा सेवतहुँ ।
 और सकल सुर,असुर-ईस सब जाये उरग छहुँ ॥ ४ ॥
 सुरुचि कज्यो सोछ सत्य तात अति परुष बचन जभहुँ ।
 तुलसिदास रघुनाथ-बिमुभ नछिं मिठछ बिपति कबहुँ ॥ ५ ॥

૮૭

સુનુ મન મૂઢ સિખાવન મેરો ।
 હરિ-પદ-બિમુખ લહ્યો ન કાહુ સુખ સઠ ! યહ સમુઝ સબેરો ॥ ૧ ॥
 બિછુરે સસિ-રબિ મન-નૈનનિતે, પાવત દુખ બહુતેરો ।
 ભ્રમત શ્રમિત નિસિ-દિવસ ગગન મહં, તહં રિપુ રાહુ બડેરો ॥ ૨ ॥
 જદપિ અતિ પુનિત સુરસરિતા, તિહું પુર સુજસ ઘનેરો ।
 તજે ચરન અજહૂં ન મિટત નિત, બહિબો તાહૂ કેરો ॥ ૩ ॥
 છુટ્ટૈ ન બિપતિ ભજે બિનુ રઘુપતિ, શ્રુતિ સંદેહુ નિબેરો ।
 તુલસિદાસ સબ આસ છાંડિ કરિ, હોહુ રામકો ચેરો ॥ ૪ ॥

૮૮

કબહૂં મન બિશ્રામ ન માન્યો ।
 નિસિદિન ભ્રમત બિસારિ સહજ સુખ, જહં તહં ઇંદ્રિન તાન્યો ॥ ૧ ॥
 જદપિ બિષય-સંગ સહ્યો દુસહ દુખ, બિષમ જાલ અરુઝાન્યો ।
 તદપિ ન તજત મૂઢઃ મમતાબસ, જાનતહૂં નહિ જાન્યો ॥ ૨ ॥
 જનમ અનેક કિયે નાના બિધિ કરમ-કીચ ચિત સાન્યો ।
 હોઇ ન બિમલ બિબેક-નીર બિનુ, બેદ પુરાન બખાન્યો ॥ ૩ ॥
 નિજ હિત નાથ પિતા ગુરુ હરિસૌં હરષિ હટ્ટૈ નહિ આન્યો ।
 તુલસિદાસ કબ તૃષા જાય સર ખનતહિ જનમ સિરાન્યો ॥ ૪ ॥

૮૯

મેરો મન હરિજૂ! હઠ ન તજૈ ।
 નિસિદિન નાથ દેઉં સિખ બહુ બિધિ, કરત સુભાઉ નિજૈ ॥ ૧ ॥
 જયો જુવતી અનુભવતિ પ્રસવ અતિ દારુન દુખ ઉપજૈ ।
 હે અનુકૂલ બિસારિ સૂલ સઠ પુનિ ખલ પતિહિ ભજૈ ॥ ૨ ॥
 લોલુપ ભ્રમ ગૃહપસુ જયૌં જહં તહં સિર પદત્રાન બજૈ ।
 તદપિ અધમ બિચરત તેહિ મારગ કબહૂં ન મૂઢઃ લજૈ ॥ ૩ ॥
 હૌં હાર્ યૌ કરિ જતન બિબિધ બિધિ અતિસૈ પ્રબલ અજૈ ।
 તુલસિદાસ બસ હોઇ તબહિં જબ પ્રેરક પ્રભુ બરજૈ ॥ ૪ ॥

८०

अैसी मूढःता या मनकी ।

परिहरि राम-भगति-सुरसरिता, आस करत ओसकनकी ॥ १ ॥

धूम-समूह निरपि यातक जयो, तृषित जानि मति धनकी ।

नछि तहँ सीतलता न बारि, पुनि छानि छोति वीचनकी ॥ २ ॥

जयो गय-काँय बिलोकि सेन जऽ छाँड आपने तनकी ।

टूटत अति आतुर अछार अस, छति बिसारि आननकी ॥ ३ ॥

कहँ लौं कळौं कुयाल कृपानिधि! जानत छौ गति जनकी ।

तुलसिदास प्रभु हरहु दुसल दुष, करहु लाज निज पनकी ॥ ४ ॥

८१

नायत छी निसि-दिवस मर् यो ।

तब छी ते न भयो हरि थिर जभतें जिव नाम धर् यो ॥ १ ॥

भहु भासना बिबिध कंयुकि भूषन लोभादि भर् यो ।

थर अरु अथर गगन जल थलमें, कौन न स्वाँग कर यो ॥ २ ॥

द्वेव-दनुज, मुनि, नाग, मनुज नछि जाँयत कोउ उबर यो ।

मेरो दुसल दरिद्र, दोष, दुष काळ तौ न हर यो ॥ ३ ॥

थके नयन, पद, पानि, सुमति, बल, संग सकल बिछुर् यो ।

अब रघुनाथ सरन आयो जन, भव, भय बिकल उर् यो ॥ ४ ॥

जेछि गुनतें अस छोहु रीजि करि, सो मोछि सब बिसर् यो ।

तुलसिदास निज भवन-द्वार प्रभु दीजै रहन पर् यो ॥ ५ ॥

८२

माधवजू, मोसम मंद न कोछि ।

जधपि मीन-पतंग छीनमति, मोछि नछि पूजै ओछि ॥ १ ॥

रुथिर रुप-आछार-अस्थ उन्ड, पावक लोह न जान्यो ।

द्वेषत बिपति बिषय न तजत छौं, ताते अधिक अयान्यो ॥ २ ॥

मछामोछ-सरिता अपार महुँ, संतत छिरत बछ्यो ।

श्रीहरि-थरन-कमल-नौका तजि, छिरि छिरि छेन गछ्यो ॥ ३ ॥

અસ્થિ પુરાતન છુધિત સ્વાન અતિ જ્યૌ ભરિ મુખ પકરૈ ।
 નિજ તાલૂગત રુધિર પાન કરિ,મન સંતોષ ધરૈ ॥ ૪ ॥

પરમ કઠિન ભવ-બ્યાલ-ગ્રસિત ભયો અતિ ભારી ।
 ચાહત અભય ભેક સરનાગત, ખગપતિ-નાથ બિસારી ॥ ૫ ॥

જલચર-બુંદ જાલ-અંતરગત હોત સિમિટિ ઇક પાસા ।
 એકહિ એક ખાત લાલચ-બસ, નહિં દેખત નિજ નાસા ॥ ૬ ॥

મેરે અઘ સારદ અનેક જુગ, ગનત પાર નહિં પાવૈ ।
 તુલસિદાસ પતિત-પાવન પ્રભુ યહ ભરોસ જિય આવૈ ॥ ૭ ॥

૯૩

કૃપા સો ધૌં કહાં બિસારી રામ ।
 જેહિ કરુના સુનિ શ્રવન દીન-દુખ, ધાવત હૌ તજિ ધામ ॥ ૧ ॥

નાગરાજ નિજ બલ બિચારિ હિય, હારિ ચરન ચિત દીન્હોં ।
 આરત ગિરા સુનત ખગપતિ તજિ, ચલત બિલંબ ન કીન્હોં ॥ ૨ ॥

દિતિસુત-ત્રાસ-ત્રસિત નિસિદિન પ્રહલાદ-પ્રતિગ્યા રાખી ।
 અતુલિત બલ મૂગરાજ-મનુજ-તનુ દનુજ હત્યો શ્રુતિ સાખી ॥ ૩ ॥

ભૂપ-સદસિ સબ નૃપ બિલોકિ પ્રભુ-રાખુ કહ્યો નર- નારી ।
 બસન પૂરિ,અરિ-દરપ દૂરિ કરિ, ભૂરિ કૃપા દનુજારી ॥ ૪ ॥

એક એક રિપુતે ત્રાસિત જન,તુમ રાખે રઘુબીર ।
 અબ મોહિં દેત દુસહ દુખ બહુ રિપુ કસ ન હરહુ ભવ-પીર ॥ ૫ ॥

લોભ-ગ્રાહ, દનુજેસ-કોધ, કુરુરાજ-બંધુ ખલ માર ।
 તુલસિદાસ પ્રભુ યહ દારુન દુખ ભંજહુ રામ ઉદાર ॥ ૬ ॥

૯૪

કાહે તે હરિ મોહિં બિસારો ।
 જાનત નિજ મહિમા મેરે અઘ,તદપિ ન નાથ સંભારો ॥ ૧ ॥

પતિત-પુનીત,દીનહિત,અસરન-સરન કહત શ્રુતિ ચારો ।
 હૌં નહિં અધમ,સભીત,દીન ? કિધૌં બેદન મૃષા પુકારો ? ॥ ૨ ॥

ખગ-ગનિકા-ગજ-બ્યાધ-પાંતિ જહું તહું હૌહું બેઠારો ।

अब डेहि लाज कृपानिधान ! परसत पनवारो हारो ॥ ३ ॥

जो कलिकाल प्रबल अति छोटो, तुव निदिसते न्यारो ।

तौ हरि रोष भरोस दीष गुन तेहि भजते तजि गारो ॥ ४ ॥

मसक बिरंछि, बिरंछि मसक सम, करहु प्रभाउ तुम्हारो ।

यह सामरथ अछत मोहिं त्यागहु, नाथ तहाँ कछु यारो ॥ ५ ॥

नाछिन नरक परत मोकळँ उर, जधपि छौं अति हारो ।

यह बडि त्रास दासतुलसी प्रभु, नामहु पाप न जारो ॥ ६ ॥

८५

तरु न मेरे अघ-अवगुन गनिहैं ।

जौ जमराज काज सब परिहरि, छडै प्याल उर अनिहैं ॥ १ ॥

यलिहैं छूटि पुंज पापिनके, असमंजस जिय जनिहैं ।

देपि भलल अधिकार प्रभूसौं (मेरी) भूरि भलाई भनिहैं ॥ २ ॥

हुँसि करिहैं परतीति भगतकी भगत-सिरोमनि मनिहैं ।

ज्यों त्यों तुलसिदास कोसलपति अपनायेहि पर भनिहैं ॥ ३ ॥

८६

जौ पै जिय धरिहौ अवगुन जनके ।

तौ ज्यों कटत सुकृत-नपते मो पै, बिपुल बृंह अघ-जनके ॥ १ ॥

कछिहैं कौन कलुष मेरे कृत, करम भयन अरु मनके ।

हारहिं अमित सेष सारह श्रुति, गिनत अेक-अेक छनके ॥ २ ॥

जो चित यदुःखै नाम-महिमा निज, गुनगन पावन पनके ।

तो तुलसिहिं तारिहौ बिप्र ज्यों दसन तोरि जमगनके ॥ ३ ॥

८७

जौ पै हरि जनके औगुन गडते ।

तौ सुरपति कुरुराज बालिसौं, कत छहि बैर बिसडते ॥ १ ॥

जौ जप जाग जोग अत बरजित, डेवल प्रेम न यडते ।

तौ कत सुर मुनिबर बिडाय अज, गोप-गेल बसि रडते ॥ २ ॥

जौ जहँ-तहँ प्रन राभि भगतको, भजन-प्रभाउ न कडते ।

તૌ કલિ કઠિન કરમ-મારગ જડઃ હમ કેહિ ભાંતિ નિબહતે ॥ ૩ ॥

જૌ સુતહિત લિયે નામ અજામિલકે અઘ અમિત ન દહતે ।

તૌ જમભટ સાંસતિ-હર હમસે બૃષભ ખોજિ ખોજિ નહતે ॥ ૪ ॥

જૌ જગબિદિત પતિતપાવન, અતિ બાંકુર બિરદ ન બહતે ।

તૌ બહુકલપ કુટિલ તુલસીસે, સપનેહું સુગતિ ન લહતે ॥ ૫ ॥

૯૮

ઐસી હરિ કરત દાસપર પ્રીતિ ।

નિજ પ્રભુતા બિસારિ જનકે બસ, હોત સદા યહ રીતિ ॥ ૧ ॥

જિન બાંધે સુર-અસુર, નાગ-નર, પ્રબલ કરમકી ડોરી ।

સોઇ અબિછિન્ન બ્રહ્મ જસુમતિ હઠિ બાંધ્યો સકત ન છોરી ॥ ૨ ॥

જાકી માયાબસ બિરંચિ સિવ, નાચત પાર ન પાયો ।

કરતલ તાલ બજાય ગ્વાલ-જુવતિન્હ સોઇ નાચ નચાયો ॥ ૩ ॥

બિસ્વંભર, શ્રીપતિ, ત્રિભુવનપતિ, બેદ-બિદિત યહ લીખ ।

બલિસોં કછુ ન ચલી પ્રભુતા બરુ હૈ દ્વિજ માંગી ભીખ ॥ ૪ ॥

જાકો નામ લિયે છૂટત ભવ-જનમ-મરન દુખ-ભાર ।

અંબરીષ-હિત લાગિ કૃપાનિધિ સોઇ જનમે દસ બાર ॥ ૫ ॥

જોગ-બિરાગ, ધ્યાન-જપ-તપ કરિ, જેહિ ખોજત મુનિ ગ્યાની ।

બાનર-ભાલુ થપલ પસુ પામર, નાથ તહાં રતિ માની ॥ ૬ ॥

લોકપાલ, જમ, કાલ, પવન, રબિ, સસિ સબ આગ્યાકારી ।

તુલસિદાસ પ્રભુ ઉગ્રસેનકે દ્વાર ભેંત કર ધારી ॥ ૭ ॥

૯૯

બિરદ ગરીબનિવાજ રામકો ।

ગાવત બેદ-પુરાન, સંભુ-સુક, પ્રગટ પ્રભાઉ નામકો ॥ ૧ ॥

ધ્રુવ, પ્રહલાદ, બિભીષન, કપિપતિ, જડ, પતંગ, પાડંવ, સુદામકો ।

લોક સુજસ પરલોક સુગતિ, ઇન્હમેં કો હૈ રામ કામકો ॥ ૨ ॥

ગનિકા, કોલ, કિરાત, આદિકબિ ઇન્હતે અધિક બામ કો ।

બાજિમેઘ કબ કિયો અજામિલ, ગજ ગાયો કબ સામકો ॥ ૩ ॥

छली, मलीन, डीन सब डी अँग, तुलसी सो छीन छामको ।
नाम-नरेश-प्रताप प्रबल जग, जुग-जुग चालत यामको ॥ ४ ॥

१००

सुनि सीतापति-सील-सुभाउ ।
मोद न मन, तन पुलक, नयन जल, सो नर भेडर भाउ ॥ १ ॥
सिसुपनतेँ पितु, मातु, बंधु, गुरु, सेवक, सखिव, सभाउ ।
कडत राम-बिधु-बदन रिसोडैँ सपनेडुँ लभ्यो न काउ ॥ २ ॥
भेलत संग अनुज बालक नित, जोगवत अनट अपाउ ।
जुति डारि युयुकारि दुलारत, देत दिवावत दाउ ॥ ३ ॥
सिला साप-संताप-बिगत भए परसत पावन पाउ ।
दह सुगति सो न डेरि डरष डिय, यरन छुअेको पछिताउ ॥ ४ ॥
भव-धनु भंजि निदरि भूपति भृगुनाथ भाए गये ताउ ।
छमि अपराध, छमाए पाँय परि, एतौ न अनत समाउ ॥ ५ ॥
कड्यो राज, बन दियो नारिबस, गरि गलानि गयो राउ ।
ता कुमातुको मन जोगवत ज्यौँ निज तन मरम कुधाउ ॥ ६ ॥
कपि-सेवा-बस भये कनौडःे, कड्यौ पवनसुत आउ ।
देबेको न कछु रिनयाँ डौँ धनिक तूँ पत्र लिभाउ ॥ ७ ॥
अपनाये सुग्रीव बिभीषन, तिन न तज्यो छल-छाउ ।
भरत सभा सनमानि, सराडत, डोत न डृदय अघाउ ॥ ८ ॥
निज करुना करतूति भगत पर यपत चलत यरयाउ ।
सकृत प्रनाम प्रनत जल बरनत, सुनत कडत ड्रिरि गाउ ॥ ९ ॥
समुजि समुजि गुनग्राम रामके, उर अनुराग बढःाउ ।
तुलसिदास अनयास रामपद पाएडैँ प्रेम-पसाउ ॥ १० ॥

१०१

जाउँ कडौँ तजि यरन तुम्हारे ।
काको नाम पतित-पावन जग, केडि अति दीन पियारे ॥ १ ॥
डौने देव बराए बिरद-डित, डहि डहि अधम उधारे ।

ખગ,મૃગ,બ્યાધ,પધાન,બિટપ જડ઼, જવન કવન સુર તારે ॥ ૨ ॥

દેવ,દનુજ,મુનિ,નાગ,મનુજ સબ, માયા-બિબસ બિચારે ।
તિનકે હાથ દાસતુલસી પ્રભુ, કહા અપનપૌ હારે ॥ ૩ ॥

૧૦૨

હરિ! તુમ બહુત અનુગ્રહ કીન્હો ।
સાધન-ધામ બિબુધ દુરલભ તનુ, મોહિ કૃપા કરિ દીન્હો ॥ ૧ ॥

કોટિહું મુખ કહિ જાત ન પ્રભુકે, એક એક ઉપકાર ।
તદપિ નાથ કછુ ઔર માંગિહો, દીજૈ પરમ ઉદાર ॥ ૨ ॥

બિષય-બારિ મન-મીન ભિન્ન નહિ હોત કબહું પલ એક ।
તાતે સહોં બિપતિ અતિ દારન, જનમત જોનિ અનેક ॥ ૩ ॥

કૃપા-ડોરિ બનસી પદ અંકુસ, પરમ પ્રેમ-મૃદુ-ચારો ।
એહિ બિધિ બેધિ હરહુ મેરો દુખ, કૌતુક રામ તિહારો ॥ ૪ ॥

હેં શ્રુતિ-બિદિત ઉપાય સકલ સુર, કેહિ કેહિ દીન નિહોરૈ ।
તુલસિદાસ ચેહિ જીવ મોહ-રજુ, જેહિ બાંધ્યો સોઇ છોરૈ ॥ ૫ ॥

૧૦૩

ચહ બિનતી રઘુબીર ગુસાઈ ।
ઔર આસ-બિસ્વાસ-ભરોસો, હરો જીવ-જડ઼તાઈ ॥ ૧ ॥

ચહોં ન સુગતિ,સુમતિ,સંપતિ કછુ, રિધિ-સિધિ બિપુલ બડ઼ાઈ ।
હેતુ-રહિત અનુરાગ રામ-પદ બઢ઼ૈ અનુદિન અધિકાઈ ॥ ૨ ॥

કુટિલ કરમ લૈ જાહિં મોહિ જહું જહું અપની બરિઆઈ ।
તહું તહું જનિ છિન છોહ છાંડ઼િયો, કમઠ-અંડકી નાઈ ॥ ૩ ॥

યા જગમેં જહું લગિ યા તનુકી પ્રીતિ પ્રતીતિ સગાઈ ।
તે સબ તુલસિદાસ પ્રભુ હી સોં હોહિં સિમિટિ ઇક ઠાઈ ॥ ૪ ॥

૧૦૪

જાનકી-જીવનકી બલિ જૈહોં ।
ચિત કહે રામસીય-પદ પરિહરિ અબ ન કહું ચલિ જૈહોં ॥ ૧ ॥

ઉપજી ઉર પ્રતીતિ સપનેહું સુખ, પ્રભુ-પદ-બિમુખ ન પૈહોં ।

मन समेत या तनके आसिन्ह, छुँ सिभावन दैछौं ॥ २ ॥

श्रवनि और कथा नहिं सुनिछौं, रसना और न गैछौं ।

रोकिछौं नयन बिलोकत औरहिं, सीस एस छी नैछौं ॥ ३ ॥

नातो-नेह नाथसों करि सब नातो-नेह बडैछौं ।

यह छर भार ताहि तुलसी जग जाको दास कडैछौं ॥ ४ ॥

१०५

अबलौ नसानी, अब न नसैछौं ।

राम-कृपा भव-निसा सिरानी, जागे हिरि न डसैछौं ॥ १ ॥

पायेँ नाम थारु चिंतामनि, उर कर तें न भसैछौं ।

स्थामरुप सुचि रुचिर कसौटी, चित कंचनहिं कसैछौं ॥ २ ॥

परबस जानि हँस्यो छन छद्रिन, निज बस हे न हँसैछौं ।

मन मधुकर पनकै तुलसी रघुपति-पद-कमल बसैछौं ॥ ३ ॥

राग रामकवी

१०६

महाराज रामादरु थो धन्य सोई ।

गरुअ, गुनरासि, सरबग्य, सुकृती, सूर, सील-निधि, साधु तेहि सम न कोई ॥ १ ॥

उपल, डेवट, कीस, भालु, निसियर, सबरि, गीध सम-दम-दया-दान-डीने ।

नाम लिये राम डिजे परम पावन सकल, नर तरत तिनके गुनगान कीने ॥ २ ॥

ब्याध अपराधकी साध राभी कडा, पिंगलै कौन मति भगति भेई ।

कौन धौं सोमजाजु अजामिल अधम, कौन गजराज धौं बाजपेथी ॥ ३ ॥

पांडु-सुत, गोपिका, बिदुर, कुबरी, सबरि, सुधु डिजे सुधुता लेस कैसो ।

प्रेम लभि कृष्ण डिजे आपने तिनहुको, सुजस संसार डरिडरको जैसो ॥ ४ ॥

कोल, भस, भील, जवनादि भल राम कछि, नीय हेँ उँय पद को न पायो ।

दीन-दुष-दवन श्रीरवन करुना-भवन, पतित-पावन विरद भेद गायो ॥ ५ ॥

मंदमति, कुटिल, भल-तिलक तुलसी सरिस, भो न तिहुँ लोक तिहुँ काल कोळी ।

नामकी कानि पडियानि पन आपनो, असित कलि-ब्याल राप्यो सरन सोळी ॥ ६ ॥

बिडाग

રાગ ———

બિલાવલ

૧૦૭

હૈ નીકો મેરો દેવતા કોસલપતિ રામ ।

સુભગ સરોરુહ લોચન, સુઠિ સુંદર સ્યામ ॥ ૧ ॥

સિય-સમેત સોહત સદા છબિ અમિત અનંગ ।

ભુજ બિસાલ સર ધનુ ધરે, કટિ ચારુ નિષંગ ॥ ૨ ॥

બલિલપૂજા ચાહત નહીં, ચાહત એક પ્રીતિ ।

સુમિરત હી માનૈ ભલો, પાવન સબ રીતિ ॥ ૩ ॥

દેહિ સકલ સુખ, દુખ દહે, આરત-જન-બંધુ ।

ગુન ગહિ, અઘ-ઓગુન હરૈ, અસ કરુનાસિંધુ ॥ ૪ ॥

દેસ-કાલ-પૂરન સદા બદ બેદ પુરાન ।

સબકો પ્રભુ, સબમેં બસૈ, સબકી ગતિ જાન ॥ ૫ ॥

કો કરિ કોટિક કામના, પૂજૈ બહુ દેવ ।

તુલસિદાસ તેહિ સેઇયે, સંકર જેહિ સેવ ॥ ૬ ॥

૧૦૮

બીર મહા અવરાધિયે, સાધે સિધિ હોય ।

સકલ કામ પૂરન કરૈ, જાને સબ કોય ॥ ૧ ॥

બેગિ, બિલંબ ન કીજિયે લીજૈ ઉપદેસ ।

બીજ મહા મંત્ર જપિયે સોઈ, જો જપત મહેસ ॥ ૨ ॥

પ્રેમ-બારિ-તરપન ભલો, ઘૃત સહજ સનેહુ ।

સંસય-સમિધ, અગિનિ છમા, મમતા-બલિ દેહુ ॥ ૩ ॥

અઘ-ઉચાટિ, મન બસ કરૈ, મારૈ મદ માર ।

આકરષૈ સુખ-સંપદા-સંતોષ-બિચાર ॥ ૪ ॥

જિન્હુ યહિ ભાંતિ ભજન કિયો, મિલે રઘુપતિ તાહિ ।

તુલસિદાસ પ્રભુપથ ચઢ્ યૌ, જૌ લેહુ નિબાહિ ॥ ૫ ॥

૧૦૯

कस न करहु करुना छरे! दुभउरन मुरारि!
 त्रिभिधताप-संदेह-सोक-संसय-भय-छारि ॥ १ ॥
 छक कलिकाल-जनित मल, मतिमंद, मलिन-मन।
 तेछिपर प्रभु नहिं कर सँभार, डेछि भाँति जिथै जन ॥ २ ॥
 सब प्रकार समरथ प्रभो, मैं सब बिधि दीन।
 यछ जिथ जानि द्रवीं नहीं, मैं करम बिडीन ॥ ३ ॥
 भ्रमत अनेक जोनि, रघुपति, पति आन न मोरे।
 दुभ-सुभ सखीं, रछीं सदा सरनागत तोरे ॥ ४ ॥
 तो सम देव न कोउ कृपालु, समुजौं मनमाखीं।
 तुलसिदास छरि तोषिये, सो साधन नाखीं ॥ ५ ॥

११०

कहु डेछि कछिय कृपानिधे! भव-जनित बिपति अति।
 छद्रिय सकल बिकल सदा, निज निज सुभाउ रति ॥ १ ॥
 जे सुभ-संपति, सरग-नरक संतत सँग लागी।
 छरि! परिछरि सोछ जतन करत मन मोर अभागी ॥ २ ॥
 मै अति दीन, दयालु देव सुनि मन अनुरागे।
 जो न द्रवहु रघुबीर धीर, दुभ काछे न लागे ॥ ३ ॥
 जद्यपि मैं अपराध-भवन, दुभ-समन मुरारे।
 तुलसिदास कहुँ आस यछै बहु पतित उघारे ॥ ४ ॥

१११

डेसव! कछि न जाछ का कछिये।
 देभत तव रथना बिचित्र छरि! समुजि मनहिं मन रछिये ॥ १ ॥
 सून्ध भीति पर चित्र, रंग नहिं, तनु बिनु विभा चितेरे।
 धोथे मिटछ न मरछ भीति, दुभ पाछय अछि तनु छेरे ॥ २ ॥
 रबिकर-नीर असै अति दारुन मकर रुप तेछि माखीं।
 भदन-डीन सो त्रसै थराथर, पान करन जे जाखीं ॥ ३ ॥
 कोउ कछ सत्य, कूठ कछ कोबि, जुगल प्रबल कोउ मानै।

૦

તુલસિદાસ પરિહરૈ તીન ભ્રમ, સો આપન પહિયાનૈ ॥ ૪ ॥

૧૧૨

કેસવ! કારન કૌન ગુસાઈ।

જેહિ અપરાધ અસાધ જાનિ મોહિં તજેઉ અગ્યકી નાઈ ॥ ૧ ॥

પરમ પુનીત સંત કોમલ-ચિત, તિનહિં તુમહિં બનિ આઈ।

તૌ કત બિપ્ર,બ્યાધ,ગનિકહિ તારેહુ, કછુ રહી સગાઈ ? ॥ ૨ ॥

કાલ,કરમ,ગતિ અગતિ જીવકી, સબ હરિ! હાથ તુમહારે।

સોઈ કછુ કરહુ, હરહુ મમતા પ્રભુ! ફિરઉં ન તુમહિં બિસારે ॥ ૩ ॥

જૌ તુમ તજહુ, ભજૌ ન આન પ્રભુ, યહ પ્રમાન પન મોરે।

મન-બચ-કરમ નરક-સુરપુર જહું તહું રઘુબીર નિહોરે ॥ ૪ ॥

જદ્યપિ નાથ ઉચિત ન હોત અસ, પ્રભુ સૌં કરૌં ઢિઠાઈ।

તુલસિદાસ સીદત નિસિદિન દેખત તુમહારિ નિહુરાઈ ॥ ૫ ॥ ય

૧૧૩

માધવ! અબ ન દ્રવહુ કેહિ લેખે।

પ્રનતપાલ પન તોર, મોર પન જિઅહું કમલપદ દેખે ॥ ૧ ॥

જબ લગિ મૈ ન દીન,દયાલુ તૈ, મૈ ન દાસ, તૈ સ્વામી।

તબ લગિ જો દુખ સહેઉં કહેઉં નહિં, જદ્યપિ અંતરજામી ॥ ૨ ॥

તૈ ઉદાર, મૈ કૃપન, પતિત મૈ, તૈ પુનીત, શ્રુતિ ગાવૈ।

બહુત નાત રઘુનાથ! તોહિ મોહિ, અબ ન તજે બનિ આવૈ ॥ ૩ ॥

જનક-જનનિ,ગુરુબંધુ,સુહૃદકલ-પતિ, સબ પ્રકાર હિતકારી।

દ્વૈતરૂપ તમ-કૂપ પરૌં નહિં, અસ કછુ જતન બિચારી ॥ ૪ ॥ ઠ

સુનુ અદભ કરુના બારિજલોચન મોચન ભય ભારી।

તુલસિદાસ પ્રભુ! તવ પ્રકાસ બિનુ, સંસય ટરૈ ન ટારી ॥ ૫ ॥

ú ૧૧૪

માધવ! મો સમાન જગ માહીં।

સબ બિધિ હીન,મલીન,દીન અતિ, લીન-બિષય કોઉ નાહીં ॥ ૧ ॥

तुम सम डेतुरछित कृपालु आरत-छित एस न त्यागी ।
 मैं दृष-सोक-बिकल कृपालु! डेछि कारन दया न लागी ॥ २ ॥
 नाछिन कछु औगुन तुम्हार, अपराध मोर मैं माना ।
 ग्यान-भवन तनु दियेहु नाथ, सोउ पाय न मैं प्रभु जना ॥ ३ ॥
 बेनु करील,श्रीभंड असंतछि दूषन मूषा लगावै ।
 सार-रछित छत-भाग्य सुरभि, पल्लव सो कहु किमि पावै ॥ ४ ॥
 सब प्रकार मैं कठिन,मृदुल छरि,दृढः बियार जिय मोरे ।
 तुलसिदास प्रभु मोड-सुंभला, छुटिछि तुम्हारे छोरे ॥ ५ ॥

११५

माधव! मोड-हुँस क्योँ टूटै ।
 आछिर कोटि उपाय करिय, अब्यंतर ग्रन्थि न छूटै ॥ १ ॥
 धृतपूरन कराड अंतरगत ससि-प्रतिबिंब दिभावै ।
 ईधन अनल लगाय कलपसत, औटत नास न पावै ॥ २ ॥
 तरु-कोटर महुँ अस बिडंग तरु काटे भरै न जैसे ।
 साधन करिय बियार-डीन मन सुद्ध छोछ नछिँ तैसे ॥ ३ ॥
 अंतर मलिन बिषय मन अति, तन पावन करिय पपारे ।
 मरछ न उरग अनेक जतन बलमीकि बिबिध बिधि मारे ॥ ४ ॥
 तुलसिदास छरि-गुरु-करुना बिनु बिमल बिबेक न छोछ ।
 बिनु बिबेक संसार-घोर-निधि पार न पावै कोछ ॥ ५ ॥

११६

माधव! असि तुम्हारि यड माया ।
 करि उपाय पथि मरिय, तरिय नछिँ जब लागि करहु न दया ॥ १ ॥
 सुनिय,गुनिय,समुजिय,समुजाछय,दसा लृद्य नछिँ आवै ।
 जेछि अनुभव बिनु मोडजनित भव दारुन बिपति सतावै ॥ २ ॥
 ब्रह्म-पियूष मधुर सीतल जो पै मन सो रस पावै ।
 तौ कत मृगजल-रूप बिषय कारन निसि-बासर धावै ॥ ३ ॥
 जेछिडे भवन बिमल चिंतामनि,सो कत काँच बटोरै ।

સપને પરબસ પરૈ, જાગિ દેખત કેહિ જાઇ નિહોરૈ ॥ ૪ ॥

ગ્યાન-ભગતિ સાધન અનેક, સબ સત્ય,ઝૂઠ કછુ નાહી ।
તુલસિદાસ હરિ-કૃપા મિટૈ ભ્રમ, યહ ભરોસ મનમાહી ॥ ૫ ॥

૧૧૭

હે હરિ! કવન દોષ તોહિં દીજૈ ।

જેહિ ઉપાય સપનેહું દુરલભ ગતિ, સોઇ નિસિ-બાસર કીજૈ ॥ ૧ ॥

જાનત અર્થ અનર્થ-રૂપ, તમકૂપ પરબ યહિ લાગે ।

તદપિ ન તજત સ્વાન અજ ખર જ્યો, ફિરત બિષય અનુરાગે ॥ ૨ ॥

ભૂત-દ્રોહ કૃત મોહ-બસ્ય હિત આપન મૈ ન બિચારો ।

મદ-મત્સર-અભિમાન ગ્યાન-રિપુ, ઇન મહં રહનિ અપારો ॥ ૩ ॥

બેદ-પુરાન સુનત સમુઝત રઘુનાથ સકલ જગબ્યાપી ।

બેઘત નહિં શ્રીખંડ બેનુ ઇવ, સારહીન મન પાપી ॥ ૪ ॥

મૈં અપરાધ-સિંધુ કરુનાકર ! જાનત અંતરજામી ।

તુલસિદાસ ભવ-બ્યાલ-ગ્રસિત તવ સરન ઉરગ-રિપુ-ગામી ॥ ૫ ॥

૧૧૮

હે હરિ ! કવન જતન સુખ માનહુ ।

જ્યોં ગજ-દસન તથા મમ કરની, સબ પ્રકાર તુમ જાનહુ ॥ ૧ ॥

જો કછુ કહિય કરિય ભવસાગર તરિય બચ્છપદ જૈસે ।

રહનિ આન બિધિ, કહિય આન, હરિપદ-સુખ પાઇય કૈસે ॥ ૨ ॥

દેખત ચારુ મયૂર બચન સુભ બોલિ સુધા ઇવ સાની ।

સબિષ ઉરગ-આહાર,નિહુર અસ,યહ કરની વહ બાની ॥ ૩ ॥

અખિલ-જીવ-વત્સલ, નિરમત્સર,દરન-કમલ-અનુરાગી ।

તે તવ પ્રિય રઘુબીર ધીરમતિ, અતિસય નિજ-પર-ત્યાગી ॥ ૪ ॥

જદપિ મમ ઔગુન અપાર સંસાર-જોગ્ય રઘુરાયા ।

તુલસિદાસ નિજ ગુન બિચારિ કરુનાનિધાન કરુ દાયા ॥ ૫ ॥

૧૧૯

હે હરિ ! કવન જતન ભ્રમ ભાગૈ ।

દેખત, સુનત, બિચારત યહ મન, નિજ સુભાઉ નહિં ત્યાગૈ ॥ ૧ ॥

ભગતિ-ગ્યાન-બૈરાગ્ય સકલ સાધન યહિ લાગિ ઉપાઈ ।

કોઉ ભલ કહઉ, દેઉ કહુ, અસિ બાસના ન ઉરતે જાઈ ॥ ૨ ॥

જેહિ નિસિ સકલ જીવ સૂતહિં તવ કૃપાપાત્ર જન જાગૈ ।

નિજ કરની બિપરીત દેખિ મોહિં સમુજિ મહા ભય લાગૈ ॥ ૩ ॥

જદપિ ભગ્ન-મનોરથ બિધિબસ, સુખ ઇચ્છત, દુખ પાવૈ ।

ચિત્રકાર કરહીન જથા સ્વારથ બિનુ ચિત્ર બનાવૈ ॥ ૪ ॥

હૃષીકેશ સુનિ નાઉં જાઉં બલિ, અતિ ભરોસ જિય મોરે ।

તુલસિદાસ ઇંદ્રિય-સંભવ દુખ, હરે બનિહિં પ્રભુ તોરે ॥ ૫ ॥

૧૨૦

હે હરિ ! કસ ન હરહુ ભ્રમ ભારી ।

જદપિ મૃષા સત્ય ભાસૈ જબલગિ નહિં કૃપા તુમહારી ॥ ૧ ॥

અર્થ અબિદ્યમાન જાનિય સંસૃતિ નહિં જાઈ ગોસાઈ ।

બિન બાંધે નિજ હઠ સઠ પરબસ પર યો કીરકી નાઈ ॥ ૨ ॥

સપને બ્યાધિ બિબિધ બાધા જનુ મૃત્યુ ઉપસ્થિત આઈ ।

બૈદ અનેક ઉપાય કરૈ જાગે બિનુ પીર ન જાઈ ॥ ૩ ॥

શ્રુતિ-ગુરુ-સાધુ-સમૃતિ-સંમત યહ દૃશ્ય અસત દુખકારી ।

તેહિ બિનુ તજે, ભજે બિનુ રઘુપતિ, બિપતિ સકૈ કો ટારી ॥ ૪ ॥

બહુ ઉપાય સંસાર-તરન કહું, બિમલ ગિરા શ્રુતિ ગાવૈ ।

તુલસિદાસ મૈ-મોર ગયે બિનુ જિઉ સુખ કબહું ન પાવૈ ॥ ૫ ॥

૧૨૧

હે હરિ ! યહ ભ્રમકી અધિકાઈ ।

દેખત, સુનત, કહત, સમુજત સંસય-સદૈહ ન જાઈ ॥ ૧ ॥

જો જગ મૃષા તાપ-ત્રય-અનુભવ હોઈ કહહુ કેહિ લેખે ।

કહિ ન જાય મૃગબારિ સત્ય, ભ્રમ તે દુખ હોઈ બિસેખે ॥ ૨ ॥

સુભગ સેજ સોવત સપને, બારિધિ બૂઝત ભય લાગૈ ।

કોટિહું નાવ ન પાર પાવ સો, જબ લગિ આપુ ન જાગૈ ॥ ૩ ॥

અનબિચાર રમનીય સદા, સંસાર ભયંકર ભારી ।
 સમ-સંતોષ-દયા-બિબેક તેં, વ્યવહારી સુખકારી ॥ ૪ ॥
 તુલસિદાસ સબ બિધિ પ્રપચ્ય જગ, જદપિ ઝૂઠ શ્રુતિ ગાવૈ ।
 રઘુપતિ-ભગતિ, સંત-સંગતિ બિનુ, કો ભવ-ત્રાસ નસાવૈ ॥ ૫ ॥

૧૨૨

મૈ હરિ, સાધન કરઇ ન જાની ।
 જસ આમય ભેષજ ન કીન્હ તસ, દોષ કહા દિરમાની ॥ ૧ ॥
 સપને નૃપ કહૈ ઘટૈ બિપ્ર-બધ, બિકલ ફિરૈ અઘ લાગે ।
 બાજિમેધ સત કોટિ કરૈ નહિં સુદ્ધ હોઇ બિનુ જાગે ॥ ૨ ॥
 સ્ત્રગ મહૈ સર્પ બિપુલ ભયદાયક, પ્રગટ હોઇ અબિચારે ।
 બહુ આયુધ ધરિ, બલ અનેક કરિ હારહિં, મરઇ ન મારે ॥ ૩ ॥
 નિજ ભ્રમ તે રબિકર-સમ્ભવ સાગર અતિ ભય ઉપજાવૈ ।
 અવગાહત બોહોત નૌકા ચઢઃિ કબહુ પાર ન પાવૈ ॥ ૪ ॥
 તુલસિદાસ જગ આપુ સહિત જબ લગિ નિરમૂલ ન જાઇ ।
 તબ લગિ કોટિ કલપ ઉપાય કરિ મરિય, તરિય નહિં ભાઇ ॥ ૫ ॥

૧૨૩

અસ કછુ સમુજિ પરત રઘુરાયા !
 બિનુ તવ કૃપા દયાલુ ! દાસ-હિત ! મોહ ન છૂટૈ માયા ॥ ૧ ॥
 બાક્ય-ગ્યાન અત્યંત નિપુન ભવ-પાર ન પાવૈ કોઇ ।
 નિસિ ગૃહમધ્ય દીપકી બાતન્હ, તમ નિબૃત નહિં હોઇ ॥ ૨ ॥
 જૈસે કોઇ ઇક દીન દુષ્પિત અતિ અસન-હીન દુખ પાવૈ ।
 ચિત્ર કલપતરુ કામધેનુ ગૃહ લિખે ન બિપતિ નસાવૈ ॥ ૩ ॥
 ષટરસ બહુપ્રકાર ભોજન કોઉ, દિન અરુ રૈનિ બખાનૈ ।
 બિનુ બોલે સંતોષ-જનિત સુખ ખાઇ સોઇ પૈ જાનૈ ॥ ૪ ॥
 જબલગિ નહિં નિજ હૃદિ પ્રકાસ, અરુ બિધય-આસ મનમાહી ।
 તુલસિદાસ તબલગિ જગ-જોનિ ભ્રમત સપનેહુ સુખ નાહી ॥ ૫ ॥

૧૨૪

जौ निज मन परिहरै बिकारा ।

तौ कत द्वैत-जनित संसृति-दुःख, संसय, सोक अपारा ॥ १ ॥

सत्रु, मित्र, मध्यस्थ, तीनि ये, मन कीन्हे बरिआठ ।

त्यागन, गडन, उपेखनीय, अखि डाटक तृनकी नाठ ॥ २ ॥

असन, बसन, पसु बस्तु बिबिध बिधिसब मनि मळँ रल जैसे ।

सरग, नरक, यर-अथर लोक बडु, बसत मध्य मन तैसे ॥ ३ ॥

बिटप-मध्य पुतरिका, सूत मळँ कंयुकि भिनखि बनाये ।

मन मळँ तथा लीन नाना तनु, प्रगटत अवसर पाये ॥ ४ ॥

रघुपति-भगति-भारि-छालित-चित, भिनु प्रयास डी सूजै ।

तुलसिदास कल खिद-बिलास जग बूझत बूझत बूझै ॥ ५ ॥

१२५

मै डेखि कडौं बिपति अति भारी । श्रीरघुबीर धीर छितकारी ॥ १ ॥

मम हृदय भवन प्रभु तोरा । तळँ बसे आठ बडु योरा ॥ २ ॥

अति कठिन करखिं बरजोरा । मानखिं नखिं भिनय निछोरा ॥ ३ ॥

तम, मोड, लोभ, अळँकारा । मद, क्रोध, बोध-रिपु मारा ॥ ४ ॥

अति करखिं उपद्रव नाथा । मरदखिं मोखिं जानि अनाथा ॥ ५ ॥

मैं अेक, अमित बटपारा । कोउ सुनै न मोर पुकारा ॥ ६ ॥

भागेलु नखिं नाथ ! उबारा । रघुनायक, करहुँ सँभारा ॥ ७ ॥

कल तुलसिदास सुनु रामा । लूटखिं तसकर तव धामा ॥ ८ ॥

खिंता यल मोखिं अपारा । अपजस नखिं छोछ तुम्हारा ॥ ९ ॥

१२६

मन मेरे, मानखिं सिध मेरी । जो निजु भगति यडै हरि डेरी ॥ १ ॥

उर आनखिं प्रभु-कृत छित जेते । सेवखिं ते जे अपनपौ येते ॥ २ ॥

दुःख-सुख अरु अपमान-बडःाठ । सब सम लेखिं बिपति बिडाठ ॥ ३ ॥

सुनु सठ काल-असित यल डेडी । जनि तेखिं लागि बिदूषखिं डेडी ॥ ४ ॥

તુલસિદાસ બિનુ અસિ મતિ આયૈ। મિલહિં ન રામ કપટ-લૌ લાયે ॥ ૫ ॥

૧૨૭

મૈ જાની,હરિપદ-રતિ નાહીં। સપનેહું નહિં બિરાગ મન માહીં ॥ ૧ ॥

જે રઘુબીર ચરન અનુરાગે। તિન્હ સબ ભોગ રોગસમ ત્યાગે ॥ ૨ ॥

કામ-ભુજંગ ડસત જબ જાહીં। બિષય-નીંબ કટુ લગત ન તાહી ॥ ૩ ॥

અસમંજસ અસ હૃદય બિચારી। બઢઃંત સોચ નિત નૂતન ભારી ॥ ૪ ॥

જબ કબ રામ-કૃપા દુખ જાઈ। તુલસિદાસ નહિં આન ઉપાઈ ॥ ૫ ॥

૧૨૮

સુમિરુ સનેહ-સહિત સીતાપતિ। રામચરન તજિ નહિં આનિ ગતિ ॥ ૧ ॥

જપ,તપ,તીરથ,જોગ સમાધી। કલિમત બિકલ,ન કછુ નિરુપાધી ॥ ૨ ॥

કરતહું સુકૃત ન પાપ સિરાહીં। રકતબીજ જિમિ બાઢઃંત જાહીં ॥ ૩ ॥

હરતિ એક અઘ-અસુર-જાલિકા। તુલસિદાસ પ્રભુ-કૃપા-કાલિકા ॥ ૪ ॥

૧૨૯

રુચિર રસના તૂ રામ રામ રામ ક્યોં ન રટત।

સુમિરત સુખ-સુકૃત બઢઃંત, અઘ-અમંગલ ઘટત ॥ ૧ ॥

બિનુ શ્રમ કલિ-કલુષજાલ કટુ કરાલ કટત।

દિનકરકે ઉદય જૈસે તિમિર-તોમ કૃટત ॥ ૨ ॥

જોગ,જાગ,જપ,બિરાગ,તપ સુતીરથ-અટત।

બાંધિબેકો ભવ-ગયંદ રેનુકી રજુ બટત ॥ ૩ ॥

પરિહરિ સુર-મનિ સુનામ, ગુંજા લખિ લટત।

લાલચ લઘુ તેરો લખિ, તુલસિ તોહિ હટત ॥ ૪ ॥

૧૩૦

રામ રામ,રામ રામ,રામ રામ, જપત।

મંગલ-મુદ ઉદિત હોત, કલિ-મલ-છલ છપત ॥ ૧ ॥

કહુ કે લહે ફલ રસાલ, બબુર બીજ બપત।

હાહરિ જનિ જનમ જાય ગાલ ગૂલ ગપત ॥ ૨ ॥

काल, करम, गुन, सुभाउ सबके सीस तपत ।
 राम-नाम-महिमाकी चरया चले थपत ॥ ३ ॥
 साधन बिनु सिद्धि सकल बिकल लोग वपत ।
 कलिजुग बर बनिज बिपुल, नाम-नगर थपत ॥ ४ ॥
 नाम साँ प्रतीति-प्रीति लृद्य सुधिर थपत ।
 पावन किये रावन-रिपु तुलसिद्ध-से अपत ॥ ५ ॥

१३१

पावन प्रेम राम-चरन-कमल जनम लाडु परम ।
 रामनाम लेत छोट, सुलभ सकल धरम ॥ १ ॥
 जोग, मभ, बिभेक, बिरत, बेद-बिदित करम ।
 करिबे कळुँ कटु कठोर, सुनत मधुर, नरम ॥ २ ॥
 तुलसी सुनि, जानि-बूजि, भूलखि जनि भरम ।
 तेखि प्रभुको छोखि, जाखि सब डी की सरम ॥ ३ ॥

१३२

राम-से प्रीतमकी प्रीति-रखित जुव जाय जियत ।
 जेखि सुभ सुभ मानि लेत, सुभ सो समुज कियत ॥ १ ॥
 जहुँ जहुँ जेखि जोनि जनम मखि, पताल, बियत ।
 तहुँ-तहुँ तू बिषय-सुभखिं, खडत लडत नियत ॥ २ ॥
 कत बिमोड लट्यो, कृत्यो गगन मगन सियत ।
 तुलसी प्रभु-सुजस गाछ, क्यो न सुधा पियत ॥ ३ ॥

१३३

तोसो छौँ किरि किरि छित, प्रिय, पुनीत सत्य बचन कडत ।
 सुनि मन, गुनि, समुजि, क्यो न सुगम सुमग गडत ॥ १ ॥
 छोटो बडो, भोटो भरो, जग जो जहुँ रडत ।
 अपनो अपनेको भलो कडडु, को न खडत ॥ २ ॥
 बिधि लागि लघु कीट अवधि सुभ सुभी, दृभ दडत ।

પસુ લૌં પસુપાલ ઈસ બાંધત છોરત નહત ॥ ૩ ॥
 બિષય મુદ નિહાર ભાર સિર કાંધે જ્યોં બહત ।
 યોહીં જિય જાનિ,માનિ સઠ! તૂ સાંસતિ સહત ॥ ૪ ॥
 પાયો કેહિ ઘૃત બિચારુ, હરિન-બારિ મહત ।
 તુલસી તકુ તાહિ સરન, જાતે સબ લહત ॥ ૫ ॥

૧૩૪

તાતે હૌં બાર બાર દેવ! દ્વાર પરિ પુકાર કરત ।
 આરતિ,નતિ,દીનતા કહેં પ્રભુ સંકટ હરત ॥ ૧ ॥
 લોકપાલ સોક-બિકલ રાવન-ડર ડરત ।
 કા સુનિ સકુચે કૃપાલુ નર-સરીર ઘરત ॥ ૨ ॥
 કૌસિક,મુનિ-તીય, જનક સોચ-અનલ જરત ।
 સાધન કેહિ સીતલ ભયે, સો ન સમુજિ પરત ॥ ૩ ॥
 કેવટ,બગ,સબરિ સહજ ચરનકમલ ન રત ।
 સનમુખ તોહિં હોત નાથ! કુતરાંસુકુરુ ફરત ॥ ૪ ॥
 બંધુ-બૈર કપિ-બિભીષન ગુરુ ગલાનિ ગરત ।
 સેવા કેહિ રીઝિ રામ, કિયે સરિસ ભરત ॥ ૫ ॥
 સેવક ભયો પવનપૂત સાહિબ અનુહરત ।
 તાકો લિયે નામ રામ સબકો સુઢર ઢરત ॥ ૬ ॥
 જાને બિનુ રામ-રીતિ પચિ પચિ જગ મરત ।
 પરિહરિ છલ સરન ગયે તુલસિહુ-સે તરત ॥ ૭ ॥

રાગ સુહો બિલાવલ

૧૩૫

રામ સનેહી સોં તૈં ન સનેહ કિયો ।
 અગમ જો અમરનિ હૂં સો તનુ તોહિં દિયો ॥
 દિયો સુકુલ જનમ,સરીર સુંદર, હેતુ જો ફલ ચારિકો ।
 જો પાઇ પંડિત પરમપદ, પાવત પુરારિ-મુરારિકો ॥
 ચહ ભરતખંડ,સમીપ સુરસરિ,થલ ભલો,સંગતિ ભલી ।
 તેરી કુમતિ કાયર! કલપ-બલ્લી ચહતિ હૈ બિષ ફલ ફલી ॥ ૧ ॥

! ! ! !

अजडूँ समुञ्जि थित दै सुनु परमारथ । ०

डै छित सो जगडूँ जाडिते स्वारथ ॥

स्वारथडि प्रिय,स्वारथ सो का ते कौन बेद बभानध ।

देषु भल,अछि-भेल परिलरि,सो प्रभुडि पडियानाध ॥

पितु-मातु,गुरु,स्वामी,अपनपौ,तिय,तनय,सेवक,सभा ।

प्रिय लगत जाके प्रेमसौं,बिनु डेतु छित तै नडि लभा ॥ २ ॥

! ! ! !

दूरि न सो छितू डेरि डिये डी डै ।

छलडि छाँडःि सुमिरे छोटु डिये डी डै ।

डिये छोटु छाया कमल करकी भगतपर भजतडि भजै ।

जगदीश,जुवन जुवको, जो साज सब सबको सजै ॥

डरिडि डरिता,बिधिडि बिधिता,सिवडि सिवता जो दध ।

सोछ जानकी-पति मधुर मूरति,मोदमय मंगल मध ॥ ३ ॥

! ! ! !

ठाकुर अतिडि बडःो,सील,सरल,सुठि ।

ध्यान अगम सिवडूँ,भेटयो डेवट उठि ॥

भरि अंक भेटयो सजल नयन, सनेड सिथिल सरीर सो ।

सुर,सिद्ध,मुनि,कबि कडत कोउ न प्रेमप्रिय रघुबीर सो ।

भग,सभरि,निसिचर,भालु,कपि डिये आपु ते बंदिता बडःे ।

तापर तिनड डि सेवा सुमिरि जिय जात जनु सकुचनि गडःे ॥ ४ ॥

! ! ! !

स्वामीको सुभाव कळयो सो जब उर आनिडै ।

सोय सकल मिटिडै, राम भलो मन मानिडै ॥

भलो मानिडै रघुनाथ जोरि जो डाय माथो नाधडै ।

ततकाल तुलसीदास जुवन-जनमको हल पाधडै ॥

जपि नाम करडि प्रनाम,कडि गुन-ग्राम,रामडि धरि डिये ।

बियरडि अवनि अवनीस-चरनसरोज मन-मधुकर डिये ॥ ५ ॥

१३६

(१)

જિવ જબતે હરિતેં બિલગાન્યો । તબતેં દેહ ગેહ નિજ જાન્યો ॥
 માયાબસ સ્વરુપ બિસરાયો । તેહિ ભ્રમતેં દારુન દુખ પાયો ॥
 પાયો જો દારુન દુસહ દુખ, સુખ-લેસ સપનેહું નહિ મિલ્યો ।
 ભવ-સૂલ, સોક અનેક જેહિ, તેહિ પંથ તૂ હઠિ હઠિ ચલ્યો ॥
 બહુ જોનિ જનમ, જરા, બિપતિ, મતિમંદ! હરિ જાન્યો નહીં ।
 શ્રીરામ બિનુ બિશ્રામ મૂઢઃ! બિચારુ, લખિ પાયો કહીં ॥

(૨)

આનંદ-સિંધુ-મધ્ય તવ બાસા । બિનુ જાને કસ મરસિ પિયાસા ॥
 મૃગ-ભ્રમ-બારિ સત્ય જિય જાની । તહું તૂ મગન ભયો સુખ માની ॥
 તહું મગન મજજસિ, પાન કરિ, ત્રયકાલ જલ નાહીં જહાં ।
 નિજ સહજ અનુભવ રૂપ તવ ખલ! ભૂલિ અબ આયો તહાં ॥
 નિરમલ, નિરંજન, નિરબિકાર, ઉદાર, સુખ તૈં પરિહર્ યો ।
 નિ:કાજ રાજ બિહાય નૃપ ઇવ સપન કારાગૃહ પર યો ॥

(૩)

તૈં નિજ કરમ-ડોરિ દૃઢઃ કીન્હીં । અપને કરનિ ગાંઠિ ગહિ દીન્હીં ॥
 તાતે પરબસ પર યો અભાગે । તા ફલ ગરભ-બાસ-દુખ આગે ॥
 આગે અનેક સમૂહ સંસૃત ઉદરગત જાન્યો સોઊ ।
 સિર હેઠ, ઊપર ચરન, સંકટ બાત નહિ પૂછે કોઊ ॥
 સોનિત-પુરીષ જો મૂત્ર-મલ કૃમિ-કર્દમાવૃત સોવઈ ।
 કોમલ સરીર, ગાંભીર બેદન, સીસ ધુનિ-ધુનિ રોવઈ ॥

(૪)

તૂ નિજ કરમ-જાલલ જહું ઘેરો । શ્રીહરિ સંગ તજયો નહિં તેરો ॥
 બહુબિધિ પ્રતિપાલન પ્રભુ કીન્હીં । પરમ કૃપાલુ ગ્યાન તોહિ દીન્હીં ॥
 તોહિ દિયો ગ્યાન-બિબેક, જનમ અનેકકી તબ સુધિ ભઈ ।
 તેહિ ઈસકી હીં સરન, જાકી બિષમ માયા ગુનમઈ ॥
 જેહિ કિયે જીવ-નિકાય બસ, રસહીન, દિન-દિન અતિ નઈ ।
 સો કરૌ બેગિ સંભારિ શ્રીપતિ, બિપતિ, મહં જેહિ મતિ દઈ ॥

(૫)

પુનિ બહુબિધિ ગલાનિ જિય માની । અબ જગ જાઇ ભજૌં ચક્રપાની ॥
 ઐસેહિ કરિ બિચાર ચુપ સાધી । પ્રસવ-પવન પ્રેરેઉ અપરાધી ॥

પ્રેર્યો જો પરમ પ્રચંડ મારુત, કષ્ટ નાના તૈં સહ્યો ।
સો ગ્યાન, ધ્યાન, બિરાગ, અનુભવ જાતના-પાવક દહ્યો ॥
અતિ ખેદ બ્યાકુલ, અલપ બલ, છિન એક બોલિ ન આવઈ ।
તવ તીવ્ર કષ્ટ ન જાન કોઉ, સબ લોગ હરષિત ગાવઈ ॥

(૬)

બાલ દસા જેતે દુખ પાયે । અતિ અસીમ, નહિ જાહિ ગનાયે ॥
છુધા-બ્યાધિ-બાધા ભઈ ભારી । બેદન નહિ જાનૈ મહતારી ॥
જનની ન જાનૈ પીર સો, કેહિ હેતુ સિસુ રોદન કરૈ ।
સોઈ કરૈ બિબિધ ઉપાય, જાતેં અધિક તુવ છાતી જરૈ ॥
કૌમાર, સૈસવ અરુ કિસોર અપાર અઘ કો કહિ સકૈ ।
બ્યતિરેક તોહિ નિરદય! મહાખલ! આન કહુ કો સહિ સકૈ ॥

(૭)

જોબન જુવતી સંગ રંગ રાત્યો । તબ તૂ મહા મોહ-મદ માત્યો ॥
તાતે તજી ધરમ-મરજાદા । બિસરે તબ સબ પ્રથમ બિષાદા ॥
બિસરે બિષાદ, નિકાય-સંકટ સમુજિ નહિ ફાટત હિયો ।
ફિરિ ગર્ભગત-આવર્ત સુંસતિચક જેહિ હોઈ સોઈ કિયો ॥
કૃમિ-ભસ્મ-બિટ-પરિનામ તનુ, તેહિ લાગિ જગ બૈરી ભયો ।
પરદાર, પરધન, દ્રોહપર, સંસાર બાઢૈ નિત નયો ॥

(૮)

દેખત હી આઈ બિરુધાઈ । જો તૈં સપનેહું નાહિ બુલાઈ ॥
તાકે ગુન કછુ કહે ન જાહી । સો અબ પ્રગટ દેખુ તનુ માહી ॥
સો પ્રગટ તનુ જરજર જરાબસ, બ્યાધિ, સૂલ સતાવઈ ।
સિર-કંપ, ઇન્દ્રિય-સક્તિ પ્રતિહત, બચન કાહુ ન ભાવઈ ॥
ગૃહપાલહૂતે અતિ નિરાદર, ખાન-પાન ન પાવઈ ।
ઐસિહુ દસા ન બિરાગ તહું, તૃષ્ણા-તરંગ બઢૈ વાવઈ ॥

(૯)

કહિ કો સકૈ મહાભવ તેરે । જનમ એકકે કછુક ગનેરે ॥
ચારિ ખાનિ સંતત અવગાહી । અજહું ન કરુ બિચાર મન માહી ॥
અજહું બિચારુ, બિકાર તજિ, ભજુ રામ જન-સુખદાયક ।
ભવસિંધુ દુસ્તર જલરથં, ભજુ ચક્રધર સુરનાયક ॥

બિનુ હેતુ કરુનાકર, ઉદારે, અપાર-માયા-તારનં ।
કૈવલ્ય-પતિ, જગપતિ, રમાપતિ, પ્રાનપતિ, ગતિકારનં ॥
(૧૦)

રઘુપતિ-ભગતિ સુલભ, સુખકારી । સો ત્રયતાપ-સોક-ભય-હારી ॥
બિનુ સતસંગ ભગતિ નહિં હોઈ । તે તબ મિલૈ દ્રવૈ જબ સોઈ ॥
જબ દ્રવૈ દીનદલયાલુ રાઘવ, સાધુ-સંગતિ પાઈયે ।
જેહિ દરસ-પરસ-સમાગમાદિક પાપરાસિ નસાઈયે ॥
જિનકે મિલે દુખ-સુખ સમાન, અમાનતાદિક ગુન ભયે ।
મદ-મોહ લોભ-બિષાદ-ક્રોધ સુબોધતેં સહજહિં ગયે ॥
(૧૧)

સેવત સાધુ દ્વૈત-ભય ભાગૈ । શ્રીરઘુબીર-ચરન લય લાગૈ ॥
દેહ-જનિત વિકાર સબ ત્યાગૈ । તબ ફિરિ નિજ સ્વરૂપ અનુરાગૈ ॥
અનુરાગ સો નિજ રૂપ જો જગતેં બિલચ્છન દેખિયે ।
સન્તોષ, સમ, સીતલ, સદા દમ, દેહવંત ન લેખિયે ॥
નિરમલ, નિરામય, એકરસ, તેહિ હરષ-સોક ન બ્યાપઈ ।
ત્રૈલોક-પાવન સો સદા જાકી દસા ઐસી ભઈ ॥
(૧૨)

જો તેહિ પંથ ચલૈ મન લાઈ । તૌ હરિ કાહે ન હોહિં સહાઈ ।
જો મારગ શ્રુતિ-સાધુ દિખાવૈ । તેહિ પથ ચલત સબૈ સુખ પાવૈ ॥
પાવૈ સદા સુખ હરિ-કૃપા, સંસાર-આસા તજિ રહૈ ।
સપનેહું નહીં સુખ દ્વૈત-દરસન, બાત કોટિક કો કહૈ ॥
દ્વિજ, દેવ, ગુરુ, હરિ, સંત બિનુ સંસાર-પાર ન પાઈયે ।
ચહ જાનિ તુલસીદાસ ત્રાસહરન રમાપતિ ગાઈયે ॥
૧૩૭

જો પૈ કૃપા રઘુપતિ કૃપાલુકી, બૈર ઔરકે કહા સરૈ ।
હોઈ ન બાંકો બાર ભગતકો, જો કોઉ કોટિ ઉપાય કરૈ ॥ ૧ ॥
તકૈ નીચુ જો મીચુ સાધુકી, સો પામર તેહિ મીચૂ મરૈ ॥
બેદ-બિદિત પ્રહલાદ-કથા સુનિ, કો ન ભગતિ-પથ પાઉં ધરૈ ? ॥ ૨ ॥
ગજ ઉધારિ હરિ થાપ્યો બિભીષન, ધ્રુવ અબિચલ કબહૂં ન ટરૈ ।
અંબરીષ કી સાપ સુરતિ કરિ, અજહૂં મહામુનિ ગ્લાનિ ગરૈ ॥ ૩ ॥

सौं धौं कडा जू न डियो सुजोधन, अबुध आपने मान जरै ।
 प्रभु-प्रसाद सौभाग्य बिजय-जस, पांडवनै बरिआठ बरै ॥ ४ ॥
 जोध जोध कूप भनैगो परकळ, सो सठ डिरि तेखि कूप परै ।
 सपनेहुँ सुषु न संतद्रोडीकळ, सुरतरः सो उ बिष-हरनि करै ॥ ५ ॥
 डै काडे द्वै सीस षसके जौ उठि जनकी सीवँ यरै ।
 तुलसिदास रघुबीर-बाहुबल सदा अलय कालु न डरै ॥ ६ ॥

१३८

कबहुँ सो कर-सरोज रघुनायक! धरिडौ नाथ सीस मेरे ।
 जेखि कर अलय डिये जन आरे, बारकल बिभस नाम टेरे ॥ १ ॥
 जेखि कर-कमल कठोर संभुधन भंजि जनक-संसय मेठयो ।
 जेखि कर-कमल उठाए भंघु जयों, परम प्रीती डेवट भेंटयो ॥ २ ॥
 जेखि कर-कमल कृपालु गीधकळ, पिंड देठ निजधाम दियो ।
 जेखि कर बालि बिदारि दास-छित, कपिकुल-पति सुग्रीव डियो ॥ ३ ॥
 आयो सरन सभित बिभीषन जेखि कर-कमल तिलक डीन्डों ।
 जेखि कर गखि सर थाप असुर उति, अलयदान देवन्ड डीन्डों ॥ ४ ॥
 सीतल सुभद छाँड जेखि करकी, मेटति पापो,ताप,माया ।
 निसि-बासर तेखि कर सरोजकी, याडत तुलसिदास छाया ॥ ५ ॥

१३९

दीनदयालु,दुरित दारिद दृषु दृनी दृसल तिलुँ ताप तई डै ।
 देव दुवार पुकारत आरत, सबकी सब सुषु डानि भई डै ॥ १ ॥
 प्रभुके बयन,बेद-बुध-सम्मत,'मम मूरति मखिदेवमई डै' ।
 तिनकी मति रिस-राग-मोड-मद,लोभ लावथी लीलि लई डै ॥ २ ॥
 राज-समाज कुसाज कोटि कटु कलपित कलुष कुयाल नई डै ।
 नीति,प्रतीति,प्रीति परमित पति डेतुबाद उठि डेरि डई डै ॥ ३ ॥
 आश्रम-बरन-धरम-बिरछित जग, लोक-बेद-मरजाद गई डै ।
 प्रजा पतित,पापंड-पापरत, अपने अपने रंग रई डै ॥ ४ ॥
 सांति,सत्य,सुभ,रीति गई घटि,बढःी कुरीति,कपट-कलई डै ।

સીદત સાધુ, સાધુતા સોચતિ, ખલ બિલસત, હુલસતિ ખલઈ હૈ ॥ ૫ ॥

પરમારથ સ્વારથ, સાધન ભયે અફલ, સફલ નહિં સિદ્ધિ સઈ હૈ ।

કામધેનુ-ધરની કલિ-ગોમર-બિબસ બિકલ જામતિ ન બઈ હૈ ॥ ૬ ॥

કલિ-કરની બરનિય કહાં લૌં, કરત ફિરત બિનુ ટહલ ટઈ હૈ ।

તાપર દાંત પીસિ કર મીજત, કો જાનૈ ચિત કહા ઠઈ હૈ ॥ ૭ ॥

ત્યોં ત્યોં નીચ ચઢત સિર ઊપર, જ્યોં જ્યોં સીલબસ ઢીલ દઈ હૈ ।

સરુષ બરજિ તરજિયે તરજની, કુમ્હિલૈ હૈ કુમ્હડાંકી જઈ હૈ ॥ ૮ ॥

દીજૈ દાદિ દેખિ ના તૌ બલિ, મહિ મોદ-મંગલ રિતઈ હૈ ।

ભરે ભાગ અનુરાગ લોગ કહૈં, રામ કૃપા-ચિતવનિ ચિતઈ હૈ ॥ ૯ ॥

બિનતી સુનિ સાનંદ હેરિ હૈંસિ, કરુના-બારિ ભૂમિ ભિજઈ હૈ ।

રામ-રાજ ભયો કાજ, સગુન સુભ, રાજા રામ જગત-બિજઈ હૈ ॥ ૧૦ ॥

સમરથ બડાં, સુજાન સુસાહબ, સુકૃત-સૈન હારત જિતઈ હૈ ।

સુજન સુભાવ સરાહત સાદર, અનાયાસ સાંસતિ બિતઈ હૈ ॥ ૧૧ ॥

ઉથપે થપન, ઉજારિ બસાવન, ગઈ બહોરિ બિરદ સદઈ હૈ ।

તુલસી પ્રભુ આરત-આરતિહર, અભયબાંહ કેહિ કેહિ ન દઈ હૈ ॥ ૧૨ ॥

૧૪૦

તે નર નરકરૂપ જીવત જગ ભવ-ભંજન-પદ-બિમુખ અભાગી ।

નિસિબાસર રુચિપાપ અસુચિમન, ખલમતિ-મલિન, નિગમાપથ-ત્યાગી ॥ ૧ ॥

નહિં સતસંગ ભજન નહિં હરિકો, સ્ત્રવન ન રામ-કથા-અનુરાગી ।

સુત-બિત-દાર-ભવન-મમતા-નિસિ સોવત અતિ, ન કબહું મતિ જાગી ॥ ૨ ॥

તુલસિદાસ હરિનામ-સુધા તજિ, સઠ હઠિ પિયત બિષય-બિષ માંગી ।

સૂકર-સ્વાન-સુગાલ, સરિસ જન, જનમત જગત જનનિ-દુખ લાગી ॥ ૩ ॥

૧૪૧

રામચંદ્ર! રઘુનાયક તુમસોં હૌં બિનતી કેહિ ભાંતિ કરૌં ।

અઘ અનેક અવલોકિ આપને, અનઘ નામ અનુમાનિ ડરૌં ॥ ૧ ॥

પર-દુખ દુખી સુખી પર-સુખ તે, સંત-સીલ નહિં હૃદય ધરૌં ।

દેખિ આનકી બિપતિ પરમ સુખ, સુનિ સંપતિ બિનુ આગિ જરૌં ॥ ૨ ॥

भगति-बिराग-ग्यान साधन कलि बडु बिधि उडकत लोग द्विरौं ।
 सिव-सरबस सुभधाम नाम तव, बेचि नरकप्रद उदर भरौं ॥ ३ ॥
 जानत छौं निज पाप जलधि जिय, जल-सीकर सम सुनत लरौं ।
 रज-सम-पर अवगुन सुमेरु करि, गुन गिरि-सम रजतें निदरौं ॥ ४ ॥
 नाना बेष बनाय दिवस-निसि, पर-बित जेहि तेहि जुगुति हरौं ।
 ओकौ पल न कबहुँ अलोल चित छित टै पद-सरोज सुमिरौं ॥ ५ ॥
 जो आचरन बियारहु मेरो, कल्प कोटि लगि औटि भरौं ।
 तुलसिदास प्रभु कृपा-बिलोकनि, गोपद-ज्यौं भवसिंधु तरौं ॥ ६ ॥

१४२

सकुचत छौं अति राम कृपानिधि! ज्यौं करि बिनय सुनावौं ।
 सकल धरम बिपरीत करत, केहि भाँति नाथ! मन भावौं ॥ १ ॥
 जानत छौं हरि रुप यराचर, मैं छि नयन न लावौं ।
 अंजन-केस-सिभा जुवती, तहुँ लोचन-सलभ पठावौं ॥ २ ॥
 स्त्रवननिको कूल कथा तुम्हारी, यड समुजौं, समुजावौं ।
 तिनू स्त्रवननि परदोष निरंतर सुनि सुनि भरि भरि तावौं ॥ ३ ॥
 जेहि रसना गुन गाछ तिलारे, बिनु प्रयास सुभ पावौं ।
 तेहि मुभ पर-अपवाद भेक ज्यौं रटि-रटि जनम नसावौं ॥ ४ ॥
 'करहुं उदय अति बिमल बसहिं हरि', कलि कलि सबहिं सिभावौं ।
 छौं निज उर अभिमान-मोड-मद भल-मंडली बसावौं ॥ ५ ॥
 जो तनु धरि हरिपद साधहिं जन, सो बिनु काज गँवावौं ।
 डाटक-घट भरि धरु यो सुधा गृह, तजि नभ कूप भनावौं ॥ ६ ॥
 मन-कम-बचन लाछ कीन्हे अघ, ते करि जतन दुरावौं ।
 पर-प्रेरित धरषा बस कबहुँक किय कछु सुभ, सो जनावौं ॥ ७ ॥
 बिप्र-द्रोड जनु भाँट परु यो, छि सबसौं बैर बढावौं ।
 ताडूपर निज मति-बिलास सब संतन भाँज गनावौं ॥ ८ ॥
 निगम सेस सारद निडोरि जो अपने दोष कलावौं ।
 तौ न सिराहिं कल्प सत लगि प्रभु, कडा अेक मुभ गावौं ॥ ९ ॥

જો કરની આપની બિચારી, તો કિ સરન હો આવીં ।
 મૃદુલ સુભાઉ સીલ રઘુપતિકો, સો બલ મનહિં દિખાવોં ॥ ૧૦ ॥
 તુલસિદાસ પ્રભુ સો ગુન નહિ, જેહિ સપનેહું તુમહિં રિઝાવોં ।
 નાથ-કૃપા ભવસિંધુ ઘેનુપદ સમ જો જાનિ સિરાવોં ॥ ૧૧ ॥

૧૪૩

સુનહુ રામ રઘુબીર ગુસાઈ, મન અનીતિ-રત મેરો ।
 ચરન-સરોજ બિસારિ તિહારે, નિસિદિન ફિરત અનેરો ॥ ૧ ॥
 માનત નાહિં નિગમ-અનુસાસન, ત્રાસ ન કાહૂ કેરો ।
 ભૂલ્યો સૂલ કરમ-કોલુન્હ તિલ જ્યોં બહુ બારનિ પેરો ॥ ૨ ॥
 જહું સતસંગ કથા માધવકી, સપનેહું કરત ન ફેરો ।
 લોભ-મોહ-મદ-કામ-કોહ-રત, તિન્હસોં પ્રેમ ઘનેરો ॥ ૩ ॥
 પર-ગુન સુનત દાહ, પર-દૂષન સુનત હરખ બહુતેરો ।
 આપ પાપકો નગર બસાવત, સહિ ન સકત પર ખેરો ॥ ૪ ॥
 સાધન-ફલ, શ્રુતિ-સાર નામ તવ, ભવ-સરિતા કહું બેરો ।
 સો પર-કર કાંકિની લાગિ સઠ, બેંચિ હોત હઠિ ચેરો ॥ ૫ ॥
 કબહુંક હોં સંગતિ-પ્રભાવતેં, જાઉ સુમારગ નેરો ।
 તબ કરિ કોધ સંગ કુમનોરથ દેત કઠિન ભટભેરો ॥ ૬ ॥
 ઇક હોં દીન, મલીન, હીનમતિ, બિપતિજાલ અતિ ઘેરો ।
 તાપર સહિ ન જાય કરુનાનિધિ, મનકો દુસહ દરેરો ॥ ૭ ॥
 હારિ પર યો કરિ જતન બહુત બિધિ, તારેં કહત સબેરો ।
 તુલસિદાસ ચહ ત્રાસ મિટૈ જબ હૃદય કરહુ તુમ ડેરો ॥ ૮ ॥

૧૪૪

સો ઘૌ કો જો નામ-લાજ તે, નહિં રાખ્યો રઘુબીર ।
 કારુનીક બિનુ કારન હી હરિ હરી સકલ ભવ-ભીર ॥ ૧ ॥
 બેદ-બિદિત, જગ-બિદિત અજામિલ બિપ્રબંધુ અઘ-ધામ ।
 ઘોર જમાલય જાત નિવાર યો સુત-હિત સુમિરત નામ ॥ ૨ ॥
 પસુ પામર અભિમાન-સિંધુ ગજ ગરથો આઈ જબ ગ્રાહ ।

સુમિરત સકૃત સપદિ આયે પ્રભુ, હર્ યો દુસહ ઉર દાહ ॥ ૩ ॥

બ્યાધ,નિષાદ,ગીધ,ગનિકાદિક, અગનિત ઔગુન-મૂલ ।

નામ-ઔટતેં રામ સબનિકી દૂરિ કરી સબ સૂલ ॥ ૪ ॥

કેહિ આચરન ઘાટિ હૌં તિનતેં, રઘુકુલ-ભૂષન ભૂપ ।

સીદત તુલસિદાસ નિસિબાસર પર યો ભીમ તમ-કૂપ ॥ ૫ ॥

૧૪૫

કૃપાસિંધુ! જન દીન દુવારે દાદિ ન પાવત કાહે ।

જબ જહં તુમહિ પુકારત આરત, તહં તિનહકે દુખ દાહે ॥ ૧ ॥

ગજ,પ્રહલાદ,પાંડુસુત,કપિ સબકો રિપુ-સંકટ મેટ્યો ।

પ્રનત,બંધુ-ભય-બિકલ,બિભીષન,ઉઠિ સો ભરત જયોં ભેટ્યો ॥ ૨ ॥

મૈં તુમહરો લેઇ નામ ગ્રામ ઇક ઉર આપને બસાવોં ।

ભજન,બિબેક,બિરાગ,લોગ ભલે, મૈં કમ-કમ કરિ લ્યાવોં ॥ ૩ ॥

સુનિ રિસ ભરે કુટિલ કામાદિક, કરહિં જોર બરિઆઈ ।

તિનહહિં ઉજારિ નારિ-અરિ-ધન પુર રાખહિં રામ ગુસાઈ ॥ ૪ ॥

સમ-સેવા-છલ-દાન-દંડ હૌં, રચિ ઉપાય પચિ હાર્ યો ।

બિનુ કારનકો કલહ બડ઼ો દુખ, પ્રભુસોં પ્રગટિ પુકાર્ યો ॥ ૫ ॥

સુર સ્વારથી,અનીસ,અલાયક,નિહુર,દયા ચિત નાહી ।

જાઉં કહાં, કો બિપતિ-નિવારક, ભવતારક જગ માહી ॥ ૬ ॥

તુલસી જદપિ પોચ,તઉ તુમહરો, ઔર ન કાહુ કેરો ।

દીજૈ ભગતિ-બાંહ બારક, જયોં સુબસ બસૈ અબ ખેરો ॥ ૭ ॥

૧૪૬

હૌં સબ બિધિ રામ, રાવરો ચાહત ભયો ચેરો ।

ઠૌર ઠૌર સાહબી હોત હૈ, ખ્યાલ કાલ કલિ કેરો ॥ ૧ ॥

કાલ-કરમ-ઇંદ્રિય,બિષય ગાહકગન ઘેરો ।

હૌં ન કબૂલત, બાંધિ કૈ મોલ કરત કરેરો ॥ ૨ ॥

બંદિ-છોર તેરો નામ હૈ, બિરુદૈત બડ઼ેરો ।

મૈં કહ્યો, તબ છલ-પ્રીતિ કૈ માંગે ઉર ડેરો ॥ ૩ ॥

નામ-ઓટ અબ લગિ બચ્યો મલજુગ જગ જેરો ।
 અબ ગરીબ જન પોષિયે પાઇબો ન હેરો ॥ ૪ ॥
 જેહિ કૌતુક બક/બગ સ્વાનકો પ્રભુ ન્યાવ નિબેરો ।
 તેહિ કૌતુક કહિયે કૃપાલુ! 'તુલસી હૈ મેરો' ॥ ૫ ॥

૧૪૭

કૃપાસિંધુ તાતે રહોં નિસિદિન મન મારે ।
 મહારાજ! લાજ આપુહી નિજ જૌઘ ઉઘારે ॥ ૧ ॥
 મિલે રહેં, માર્ થૌ ચહે કામાદિ સંઘાતી ।
 મો બિનુ રહે ન, મેરિયે જારેં છલ છાતી ॥ ૨ ॥
 બસત હિયે હિત જાનિ મૈં સબકી રુચિ પાલી ।
 કિયો કથકકો દંડ હોં જડઃં કરમ કુચાલી ॥ ૩ ॥
 દેખી સુની ન આજુ લોં અપનાચતિ ઐસી ।
 કરહિં સબૈ સિર મેરે હી ફિરિ પરૈ અનૈસી ॥ ૪ ॥
 બડઃે અલેખી લખિ પરૈ, પરિહરૈ ન જાહીં ।
 અસમંજસમેં મગન હોં, લીજૈ ગહિ બાહીં ॥ ૫ ॥
 બારક બલિ અવલોકિયે, કૌતુક જન જી કો ।
 અનાયાસ મિટિ જાઇગો સંકટ તુલસીકો ॥ ૬ ॥

૧૪૮

કહો કૌન મુહું લાઇ કે રઘુબીર ગુસાઈ ।
 સકુચત સમુઝત આપની સબ સાઈં દુહાઈ ॥ ૧ ॥
 સેવત બસ, સુમિરત સખા, સરનાગત સો હોં ।
 ગુનગન સીતાનાથકે ચિત કરત ન હોં હોં ॥ ૨ ॥
 કૃપાસિંધુ બંધુ દીનકે આરત-હિતકારી ।
 પ્રનત-પાલ બિરુદાવલી સુનિ જાનિ બિસારી ॥ ૩ ॥
 સેઇ ન ઘેઇ ન સુમિરિ કે પદ-પ્રીતિ સુધારી ।
 પાઇ સુસાહિબ રામ સોં, ભરિ પેટ બિગારી ॥ ૪ ॥
 નાથ ગરીબનિવાજ હૈં, મૈં ગહી ન ગરીબી ।

तुलसी प्रभु निज ओर तें बनि परै सो कीबी ॥ ५ ॥

१४९

कहाँ जाऊँ, कासों कहीं, और और न मेरे ।

जनम गँवायो तेरे छी द्वार किंकर तेरे ॥ १ ॥

मै तौ बिगारी नाथ सों आरतिके लीन्हें ।

तोछि कृपानिधि क्योँ बनै मेरी-सी कीन्हें ॥ २ ॥

दिन-दुरदिन दिन-दुरदसा, दिन-दुष दिन-दूषन ।

जब लौं तू न बिलोकिहै रघुबंस-बिभूषन ॥ ३ ॥

दह पीठ बिनु डीठ मैं तुम बिस्व बिलोचन ।

तो सों तुछी न दूसरो नत-सोय-बिमोचन ॥ ४ ॥

पराधीन देव दीन छौँ, स्वाधीन गुसाँ ।

बोलनिहारे सों करै बलि बिनयकी जाँ ॥ ५ ॥

आपु देभि मोछि देभिये जन मानिय साँयो ।

बडःी ओट रामनामकी जेछि लई सो बाँयो ॥ ६ ॥

रहनि रीति राम रावरी नित छिय लुलसी छै ।

ज्योँ भावै त्योँ करु कृपा तेरो तुलसी छै ॥ ७ ॥

१५०

रामभद्र! मोछि आपनो सोय छै अरु नाहीं ।

जुव सकल संतापके भाजन जग माहीं ॥ १ ॥

नातो बडःे समर्थ सों एक ओर किधौँ छूँ ।

तोको मोसे अति धने मोको अकै तूँ ॥ २ ॥

बडःी गलानि छिय डानि छै सरबग्य गुसाँ ।

कूर कुसेवक कलत छौँ सेवककी नाँ ॥ ३ ॥

भलो पोय रामको कछै मोछि सब नरनारी ।

बिगरे सेवक स्वान ज्योँ साछिब-सिर गारी ॥ ४ ॥

असमंजस मनको मिटै सो उपाय न सूजै ।

दीनबंधु! कीजै सोई बनि परै जो बूजै ॥ ५ ॥

બિરુદાવલી બિલોકિયે તિન્હમેં કોઉ હૌં હૌં ।
તુલસી પ્રભુકો પરિહર યો સરનાગત સો હૌં ॥ ૬ ॥

૧૫૧

જો પૈ ચેરાઈ રામકી કરતો ન લજાતો ।
તૌ તૂ દામ કુદામ જ્યોં કર-કર ન બિકાતો ॥ ૧ ॥
જપત જીહ રઘુનાથકો નામ નહિં અલસાતો ।
બાજીગરકે સૂમ જ્યોં ખલ ખેહ ન ખાતો ॥ ૨ ॥
જૌ તૂ મન! મેરે કહે રામ-નામ કમાતો ।
સીતાપતિ સનમુખ સુખી સબ ઠાવ સમાતો ॥ ૩ ॥
રામ સોહાતે તોહિં જૌ તૂ સબહિં સોહાતો ।
કાલ કરમ કુલ કારની કોઊ ન કોહાતો ॥ ૪ ॥
રામ-નામ અનુરાગહી જિય જો રતિઆતો ।
સ્વારથ-પરમારથ-પથી તોહિં સબ પતિઆતો ॥ ૫ ॥
સેઈ સાધુ સુનિ સમુજિ કે પર-પીર પિરાતો ।
જનમ કોટિકો કાંદલે હૃદ-હૃદય થિરાતો ॥ ૬ ॥
ભવ-મગ અગમ અનંત હૈ, બિનુ શ્રમહિ સિરાતો ।
મહિમા ઉલટે નામકી મુનિ કિયો કિરાતો ॥ ૭ ॥
અમર-અગમ તનુ પાઈ સો જડ઼ જાય ન જાતો ।
હોતો મંગલ-મૂલ તૂ, અનુકૂલ બિધાતો ॥ ૮ ॥
જો મન-પ્રીતિ-પ્રતીતિસોં રામ-નામહિં રાતો ।
નસાતો
તુલસી રામપ્રસાદસોં તિહુંતાપ ——— ॥ ૯ ॥

નસાતો

૧૫૨

રામ ભલાઈ આપની ભલ કિયો ન કાકો ।
જુગ જુગ જાનકીનાથકો જગ જાગત સાકો ॥ ૧ ॥
બ્રહ્માદિક બિનતી કરી કહિ દુખ બસુધાકો ।
રબિકુલ-કૈરવ-ચંદ ભો આનંદ-સુધાકો ॥ ૨ ॥

कौंसिक गरत तुषार ज्यों तडि तेज तियाको ।
 प्रभु अनखित छित को दियो इल कोप कृपाको ॥ ३ ॥
 उर् यो पाप आप जाछै संताप सिवाको ।
 सोय-मगन काढ्यो सही साडिभ मिथिलाको ॥ ४ ॥
 रोष-रासि भृगुपति धनी अडमिति ममताको ।
 शितवत भाजन करि लियो उपसम समताको ॥ ५ ॥
 मुदित मानि आयसु यले बन मातु-पिताको ।
 धरम-धुरंधर धीरधुर गुन-सील-जिता को ? ॥ ६ ॥
 गुड गरीब गतग्याति लू जेछि जिउ न भभा को ?
 पायो पावन प्रेम ते सनमान सभाको ॥ ७ ॥
 सद्गति सबरी गीधकी सादर करता को ?
 सोय-सीव सुग्रीवके संकट-डरता को ? ॥ ८ ॥

अस काल-गडा

राभि बिभीषनको सके ——— को ?
 तेछि काल कछाँ
 आज बिराजत राज है दसकंठ जडाँको ॥ ९ ॥
 बालिस बासी अवधको बूजिये न भाको ।
 सो पाँवर पहुँच्यो तडाँ जहाँ मुनि-मन थाको ॥ १० ॥
 गति न लहै राम-नामसों बिधि सो सिरिजा को ?
 सुमिरत कडत प्रचारि है बल्लभ गिरिजाको ॥ ११ ॥
 अकनि अजामिलकी कथा सानंद न भा को ?
 नाम लेत कलिकाललू छरिपुरछिं न गा को ? ॥ १२ ॥
 राम-नाम-मडिमा करै काम-भुरुल आको ।
 साभी बेद पुरान है तुलसी-तन ताको ॥ १३ ॥

१५३

मेरे रावसियै गति है रघुपति बलि जाउँ ।
 निलज नीय निरधन निरगुन कळ, जग दूसरो न ढाकुर ढाउँ ॥ १ ॥

હે ઘર-ઘર બહુ ભરે સુસાહિબ, સૂઝત સબનિ આપનો દાઉં ।
 બાનર-બંધુ બિભીષન-હિતુ બિનુ, કોસલપાલ કહૂં ન સમાઉં ॥ ૨ ॥
 પ્રનતારતિ- ભંજન જન-રંજન, સરનાગત પબિ-પંજર નાઉં ।
 કીજૈ દાસ દાસતુલસી અબ, કૃપાસિંધુ બિનુ મોલ બિકાઉં ॥ ૩ ॥

૧૫૪

દેવ ! દૂસરો કૌન દીનકો દયાલુ ।
 સીલનિધાન સુજાન-સિરોમનિ, સરનાગત-પ્રિય પ્રનત-પાલુ ॥ ૧ ॥
 કો સમરથ સરબગ્ય સકલ પ્રભુ, સિવ-સનેહ-માનસ મરાલુ ।
 કો સાહિબ કિયે મીત પ્રીતિબસ ખગ નિસિચર કપિ ભીલ ભાલુ ॥ ૨ ॥
 નાથ હાથ માયા-પ્રપંચ સબ, જીવ-દોષ-ગુન-કરમ-કાલુ ।
 તુલસિદાસ ભલો પોચ રાવરો, નેકુ નિરખિ કીજિયે નિહાલુ ॥ ૩ ॥

૧૫૫

બિસ્વાસ એક રામ-નામકો ।
 માનત નહિ પરતીતિ અનત ઐસોઈ સુભાવ મન બામકો ॥ ૧ ॥
 પદ્મિબો પર યો ન છઠી છ મત રિગુ જજુર અથર્વન સામકો ।
 બ્રત તીરથ તપ સુનિ સહમત પચિ મરૈ કરૈ તન છામ કો ? ॥ ૨ ॥
 કરમ-જાલ કલિકાલ કઠિન આધીન સુસાધિત દામકો ।
 ગ્યાન બિરાગ જોગ જપ તપ, ભય લોભ મોહ કોહ કામકો ॥ ૩ ॥
 સબ દિન સબ લાયક ભવ ગાયક રઘુનાયક ગુન-ગ્રામકો ।
 બૈઠે નામ-કામતરુ-તર ડર કૌન ઘોર ઘન ધામકો ॥ ૪ ॥
 કો જાનૈ કો જૈહે જમપુર કો સુરપુર પર ધામકો ।
 તુલસિહિં બહુત ભલો લાગત જગ જીવન રામગુલામકો ॥ ૫ ॥

૧૫૬

કલિ નામ કામતરુ રામકો ।
 દલનિહાર દારિદ દુકાલ દુખ, દોષ ઘોર ઘન ધામકો ॥ ૧ ॥
 નામ લેત દાહિનો હોત મન, બામ બિયાતા બામકો ।
 કહત મુનીસ મહેસ મહાતમ, ઉલટે સૂધે નામકો ॥ ૨ ॥

भलो लोक-परलोक तासु जाके बल ललित-ललामको ।
तुलसी जग जानियत नामते सोय न कूय मुकामको ॥ ३ ॥

१५७

सेछथे सुसाहिब राम सो ।
सुभट सुसील सुजान सूर सुधि, सुंदर कोटिक काम सो ॥ १ ॥
सारट सेस साधु मलिमा कलैं, गुनगन-गायक साम सो ।
सुमिरि सप्रेम नाम जासों रति याडत चंद्र-ललाम सो ॥ २ ॥
गमन बिदेस न लेस कलेसको, सङ्कयत सङ्कृत प्रनाम सो ।
सापी ताको बिदित बिभीषन, बैहो है अबियल धाम सो ॥ ३ ॥
टडल सडल जन मडल-मडल, जागत यारो जुग जाम सो ।
टेभत दोष न रीजत, रीजत सुनि सेवक गुन-ग्राम सो ॥ ४ ॥
जाके भजे तिलोक-तिलक भये, त्रिजग जोनि तनु तामसो ।
तुलसी अैसे प्रभुखि भजै जो न ताखि बिधाता बाम सो ॥ ५ ॥

राग नट

१५८

कैसे देऊँ नाथखि भोरि ।
काम-लोलुप भ्रमत मन डरि भगति परिडरि तोरि ॥ १ ॥
भडुत प्रीति पुजाछबे पर, पूजिबे पर थोरि ।
देत सिभ सिभयो न मानत, मूढता असि मोरि ॥ २ ॥
डिये सखित सनेह जे अघ लुट्य राभे थोरि ।
संग-भस डिये सुभ सुनाये सकल लोक निछोरि ॥ ३ ॥
करौँ जो कछु धरौँ सचि-पचि सुकृत-सिला बटोरि ।
पैहि उर भरभस दयानिधि दंभ लेत अँजोरि ॥ ४ ॥
लोभ मनखि नयाव कपि ज्यौँ, गरे आसा-डोरि ।
भात कलौँ बनाछ बुध ज्यौँ, भर बिराग निचोरि ॥ ५ ॥
अतेहुँ पर तुम्हरो कडावत, लाज अँचछ घोरि ।
निलजता पर रीजि रघुबर, देहु तुलसिखि छोरि ॥ ६ ॥

૧૫૯

હૈ પ્રભુ ! મેરોઈ સબ દોસુ ।

સીલસીંધુ કૃપાલુ નાથ અનાથ આરત-પોસુ ॥ ૧ ॥

બેષ બચન બિરાગ મન અઘ અવગુનનિકો કોસુ ।

રામ પ્રીતી પ્રતીતિ પોલી, કપટ-કરતબ ઠોસુ ॥ ૨ ॥

રાગ-રંગ કુસંગ હી સોં, સાધુ-સંગતિ રોસુ ।

ચહત કેહરિ-જસહિં સેઇ સૃગાલ જ્યોં ખરગોસુ ॥ ૩ ॥

સંભુ-સિખવન રસન હૂં નિત રામ-નામહિં ઘોસુ ।

દંભહૂ કલિ નામ કુંભજ સોચ-સાગર-સોસુ ॥ ૪ ॥

મોદ-મંગલ-મૂલ અતિ અનુકૂલ નિજ નિરજોસુ ।

રામનામ પ્રભાવ સુનિ તુલસિહૂં પરમ પરિતોસુ ॥ ૫ ॥

૧૬૦

મૈં હરિ પતિત-પાવન સુને ।

મૈં પતિત તુમ પતિત-પાવન દોઉ બાનક બને ॥ ૧ ॥

બ્યાઘ ગનિકા ગજ અજામિલ સાખિ નિગમનિ ભને ।

ઔર અધમ અનેક તારે જાત કાપૈ ગને ॥ ૨ ॥

જાનિ નામ અજાનિ લી-હેં નરક સુરપુર મને ।

દાસતુલસી સરન આયો, રાખિયે આપને ॥ ૩ ॥

રાગ મલાર

૧૬૧

તોં સોં પ્રભુ જો પૈ કહૂં કોઉ હોતો ।

તો સહિ નિપટ નિરાદર નિસિદિન, રટિ લટિ ઐસો ઘટિ કો તો ॥ ૧ ॥

કૃપા-સુધા-જલદાન માંગિબો કહાં સો સાંચ નિસોતો ।

સ્વાતિ-સનેહ-સલિલ-સુખ ચાહત ચિત-ચાતક સો પોતો ॥ ૨ ॥

કાલ-કરમ-બસ મન કુમનોરથ કબહૂં કબહૂં કુછ ભો તો ।

જ્યોં મુદમય બસિ મીન બારિ તજિ ઉછરિ ભભરિ લેત ગોતો ॥ ૩ ॥

જિતો દુરાવ દાસતુલસી ઉર ઝ્યોં કહિ આવત ઓતો ।

तेरे राज राय दसरथडे, लयो बयो बिनु जोतो ॥ ४ ॥

रागसोरठ

१६२

अैसो को उदार जग माहीं ।

बिनु सेवा जो द्रवै दीनपर राम सरिस कोउ नाहीं ॥ १ ॥

जो गति जोग बिराग जतन करि नहिं पावत मुनि ग्यानी ।

सो गति दैत गीध सबरी कहुँ प्रभु न बडुत जिय जानी ॥ २ ॥

जो संपति दस सीस अरप करि रावन सिव पडुँ लीन्डी ।

सो संपदा बिभीषन कहुँ अति सकुच-सखित हरि दीन्डी ॥ ३ ॥

तुलसिदास सब भाँति सकल सुभ जो याछसि मन मेरो ।

तौ भजु राम, काम सब पूरन करै कृपानिधि तेरो ॥ ४ ॥

१६३

अेडै दानि-सिरोमनि साँथो ।

जोथ जाय्यो सोथ जायकताबस, ड़िरि बहु नाथ न नाथो ॥ १ ॥

सब स्वार्थी असुर सुर नर मुनि कोउ न दैत बिनु पाये ।

कोसलपालु कृपालु कलपतरु, द्रवत सकृत सिर नाथे ॥ २ ॥

हरिहु और अवतार आपने, राप्पी बेद-बड्ाँछ ।

वै खिउरा निधि दई सुदामहिं जधपि बाल मिताई ॥ ३ ॥

कपि सबरी सुग्रीव बिभीषन, को नहिं डियो अजाथी ।

अब तुलसिहिं दुभ दैति दयानिधि दाडन आस-पिसाथी ॥ ४ ॥

१६४

जानत प्रीति-रीति रघुराई ।

नाते सब छाते करी राभत राम सनेह-सगाई ॥ १ ॥

नेह निबाछि देह तजि दसरथ, कीरति अचल यलाई ।

अैसेहु पितु तेँ अधिक गीधपर ममता गुन गरुआई ॥ २ ॥

तिय-बिरडी सुग्रीव सभा लभि प्रानप्रिया बिसराई ।

रन पर् यो बंधु बिभीषन डी को, सोय लुदय अधिकाई ॥ ३ ॥

ઘર ગુરુગૃહ પ્રિય સદન સાસુરે, ભઈ જબ જહૂં પહુનાઈ ।

તબ તહૂં કહિ સબરીકે ફલનિકી રુચિ માધુરી ન પાઈ ॥ ૪ ॥

સહજ સરૂપ કથા મુનિ બરનત રહત સકુચિ સિર નાઈ ।

કેવટ મીત કહે સુખ માનત બાનર બંધુ બડાઈ ॥ ૫ ॥

પ્રેમ-કનૌડાં રામસો પ્રભુ ત્રિભુવન તિહૂંકાલ ન ભાઈ ।

તેરો સિની હૌં કહ્યો કપિ સૌં ઐસી માનહી કો સેવકાઈ ॥ ૬ ॥

તુલસી રામ-સનેહ-સીલ લખિ, જો ન ભગતિ ઉર આઈ ।

તૌ તોહિં જનમિ જાય જનની જડાં તનુ-તરુનતા ગવાઈ ॥ ૭ ॥

૧૬૫

રઘુબર! રાવરિ યહૈ બડાઈ ।

નિદરિ ગની આદર ગરીબપર , કરત કૃપા અધિકાઈ ॥ ૧ ॥

થકે દેવ સાધન કરિ સબ, સપનેહુ નહિં દેત દિખાઈ ।

કેવટ કુટિલ ભાલુ કપિ કૌનપ, કિયો સકલ સંગ ભાઈ ॥ ૨ ॥

મિલિ મુનિબૃદ ફિરત દંડક બન, સો ચરચૌ ન ચલાઈ ।

બારહિ બાર ગૌઘ સબરીકી બરનત પ્રીતિ સુહાઈ ॥ ૩ ॥

સ્વાન કહે તેં કિયો પુર બાહિર, જતી ગચંદ ચઢાઈ ।

તિય-નિદક મતિમંદ પ્રજા રજ નિજ નય નગર બસાઈ ॥ ૪ ॥

ચહિ દરબાર દીનકો આદર, રીતિ સદા ચલિ આઈ ।

દીનદયાલુ દીન તુલસીકી કાહુ ન સુરતિ કરાઈ ॥ ૫ ॥

૧૬૬

ઐસે રામ દીન-હિતકારી ।

અતિકોમલ કરુનાનિધાન બિનુ કારન પર-ઉપકારી ॥ ૧ ॥

સાધન-હીન દીન નિજ અઘ-બસ, સિલા ભઈ મુનિ-નારી ।

ગૃહતેં ગવનિ પરસિ પદ પાવન ઘોર સાપતેં તારી । ૨ ॥

હિંસારત નિષાદ તામસ બપુ, પસુ-સમાન બનચારી ।

ભેંટયો હૃદય લગાઈ પ્રેમબસ, નહિં કુલ જાતિ બિચારી ॥ ૩ ॥

જઘપિ દ્રોહ કિયો સુરપતિ-સુત, કહ ન જાય અતિ ભારી ।

सकल लोक अवलोकि सोकलत, सरन गये भय टारी ॥ ४ ॥
 बिडंग जोनि आमिष अडार पर, गीध कौन ब्रतधारी ।
 जनक-समान डिया ताकी निज कर सब भाँति सँवारी ॥ ५ ॥
 अधम जाति सबरी जोषित जडः, लोक-बेद ते न्यारी ।
 जानि प्रीति, दै दरस कृपानिधि, सोउ रघुनात उधारी ॥ ६ ॥
 कपि सुग्रीव बंधु-भय-व्याकुल आयो सरन पुकारी ।
 सखि न सके दारुन दृभ जनके, उत्यो बालि,सखि गारी ॥ ७ ॥
 रिपुको अनुज बिभीषन निशियर, कौन भजन अधिकारी ।
 सरन गये आगे हे वीन्हौं भेटयो भुजा पसारी ॥ ८ ॥
 असुभ छोछ जिनके सुमिरे ते बानर रीछ बिकारी ।
 बेद-बिदित पावन डिये ते सब, मलिमा नाथ! तुम्हारी ॥ ९ ॥
 कळ लगि कळौं दीन अगनित जिन्हकी तुम बिपति निवारी ।
 कलिमल-ग्रसित दासतुलसीपर, काहे कृपा बिसारी ? ॥ १० ॥

१६७

रघुपति-भगति करत कठिनाछ ।
 कडत सुगम करनी अपार जानै सोछ जेछि बनि आछ ॥ १ ॥
 जो जेछि कला कुसल ताकळँ सोछ सुलभ सदा सुभकारी ।
 सकृरी सनमुभ जल-प्रवाळ सुरसरी बडै गज भारी ॥ २ ॥
 ज्यों सर्करा मिलै सिकता मळँ, बलते न कोउ बिलगावै ।
 अति रसस्थ सूख्यम पिपीलिका, बिनु प्रयास डी पावै ॥ ३ ॥
 सकल दृश्य निज उदर मेवि, सोवे निद्रा तजि जोगी ।
 सोछ उरिपद अनुभवै परम सुभ, अतिसय द्वैत-बियोगी ॥ ४ ॥
 सोक मोळ भय उरष दिवस-निसि देस-काल तळँ नाडी ।
 तुलसिदास यखि दसाडीन संसय निरमूल न जाडी ॥ ५ ॥

१६८

जो पै राम-चरन-रति छोती ।
 तौ कत त्रिबिध सुल निसिबासर सडते बिपति निसोती ॥ १ ॥

જો સંતોષ-સુધા નિસિબાસર સપનેહુ કબહુકું પાવૈ ।
 તૌ કત બિષય બિલોકિ ઝૂંઠ જલ મન-કુરંગ જ્યો ધાવૈ ॥ ૨ ॥

જો શ્રીપતિ-મહિમા બિચારિ ઉર ભજતે ભાવ બઢાએ ।
 તૌ કત દ્વાર-દ્વાર કૂકર જ્યો ફિરતે પેટ ખલાએ ॥ ૩ ॥

જે લોલુપ ભયે દાસ આસકે તે સબહીકે ચેરે ।
 પ્રભુ-બિસ્વાસ આસ જીતી જિન્હ, તે સેવક હરિ કેરે ॥ ૪ ॥

નહિ એકૌ આચરન ભજનકો, બિનય કરત હૌ તાતે ।
 કીજૈ કૃપા દાસતુલસી પર, નાથ નામકે નાતે ॥ ૫ ॥

૧૬૯

જો મોહી રામ લાગતે મીઠે ।
 તૌ નવરસ ષટરસ-રસ અનરસ હે જાતે સબ સીઠે ॥ ૧ ॥

બંચક બિષય બિબિધ તનુ ધરિ અનુભવે સુને અરુ ડીઠે ।
 યહ જાનત હૌ હૃદય આપને સપને ન અઘાઇ ઉબીઠે ॥ ૨ ॥

તુલસિદાસ પ્રભુ સૌં એહિ બલ બચન કહત અતિ ઢીઠે ।
 નામકી લાજ રામ કરુનાકર કેહિ ન દિયે કર ચીઠે ॥ ૩ ॥

૧૭૦

યો મન કબહુ તુમહિ ન લાગ્યો ।
 જ્યો છલ છાંડ઼િ સુભાવ નિરંતર રહત બિષય અનુરાગ્યો ॥ ૧ ॥

જ્યો ચિતઈ પરનારિ, સુને પાતક-પ્રપંચ ઘર-ઘરકે ।
 ત્યો ન સાધુ, સુરસરિ-તરંગ-નિરમલ ગુનગન રઘુબરકે ॥ ૨ ॥

જ્યો નાસા સુગંધરસ-બસ, રસના ષટરસ-રતિ માની ।
 રામ-પ્રસાદ-માલ જૂઠન લગિ ત્યો ન લલકિ લલચાની ॥ ૩ ॥

ચંદન-ચંદબદનિ-ભૂષન-પટ જ્યો ચહ પાવર પરસ્થો ।
 ત્યો રઘુપતિ-પદ-પદ્મ-પરસ કો તનુ પાતકી ન તરસ્થો ॥ ૪ ॥

જ્યો સબ ભાંતી કુદેવ કુઠાકુર સેયે બપુ બચન હિયે હૂં ।
 ત્યો ન રામ સુકૃતગ્ય જે સકુચત સકૃત પ્રનામ કિયે હૂં ॥ ૫ ॥

ચંચલ ચરન લોભ લગિ લોલુપ દ્વાર-દ્વાર જગ બાગે ।

राम-सीय-आस्रमनि चलत त्यों भये न समित अभागे ॥ ६ ॥

सकल अंग पद-भिभुष नाथ भुष नामकी ओट लह डै।

डै तुलसिखि परतीति ऐक प्रभु-मूरति कृपामह डै ॥ ७ ॥

१७१

कीजै मोको जमजातनामह ।

राम! तुमसे सुधि सुद्ध साखिबखि, मैं सठ पीठि दह ॥ १ ॥

गरभभास दस मास पालि पितु-मातु-रूप छित कीन्हों ।

जःःखि बिबेक, सुसील भलखि, अपराधखि आदर दीन्हों ॥ २ ॥

कपट करौ अंतरजामिहुँ सो, अघ व्यापकखि दुरावों ।

ऐसेहु कुमति कुसेवक पर रघुपति न कियो मन भावों ॥ ३ ॥

उदर भरौ कोंकर कडाह बेंच्यौ बिषयनि डाय डियो डै ।

मोसे बंयकको कृपालु छल छाँडःःखि कै छोड कियो डै ॥ ४ ॥

पल-पलके उपकार रावरे जानि बूझी सुनि नीके ।

बिद्यो न कुलिसहुँ ते कठोर चित कबहुँ प्रेम सिध-पीके ॥ ५ ॥

स्वामीकी सेवक-छितता सब, कछु निज साँह-द्रोडाह ।

मैं मति-तुला तौलि देभी भह मेरेखि दिसि गउआह ॥ ६ ॥

ऐतेहु पर छित करत नाथ मेरो, करि आये, अरु करिहैं ।

तुलसी अपनी ओर जानियत प्रभुखि कनौःःो भरिहैं ॥ ७ ॥

१७२

कबहुँक छौं यखि रलनि रळौंगो ।

श्रीरघुनाथ-कृपालु-कृपाते संत-सुभाव गळौंगो ॥ १ ॥

जथालाभसंतोष सदा, काहुँ सो कछु न यळौंगो ।

पर-छित-निरत निरंतर, मन कम भयन नेम निभळौंगो ॥ २ ॥

परुष भयन अति दुसल श्रवन सुनि तेखि पावक न दळौंगो ।

बिगत मान, सम शीतल मन, परगुन नखि दोष कळौंगो ॥ ३ ॥

परछरि देह-जनित चिंता, दुष्-सुष्प समबुद्धि सळौंगो ।

तुलसिदास प्रभु यखि पथ रखि अभियल छरि-भगति लळौंगो ॥ ४ ॥

૧૭૩

નાહિન આવત આન ભરોસો ।

યહિ કલિકાલ સકલ સાધનતરુ હૈ સ્રમ-ફલનિ ફરો સો ॥ ૧ ॥

તપ,તીરથ,ઉપવાસ,દાન,મખ જેહિ જો રુચૈ કરો સો ।

પાયેહિ પૈ જાનિબો કરમ-ફલ ભરિ-ભરિ બેદ પરોસો ॥ ૨ ॥

આગમ-બિધિ જપ-જગ કરત નર સરત ન કાજ ખરો સો ।

સુખ સપનેહુ ન જોગ-સિધિ-સાધન, રોગ બિયોગ ઘરો સો ॥ ૩ ॥

કામ, ક્રોધ,મદ,લોભ,મોહ મિલિ ગ્યાન બિરાગ હરો સો ।

બિગરત મન સંન્યાસ લેત જલ નાવત આમ ઘરો સો ॥ ૪ ॥

બહુ મત મુનિ બહુ પંથ પુરાનનિ જહાં-તહાં ઝગરો સો ।

ગુરુ કહ્યો રામ-ભજન નીકો મોહિ લગત રાજ-ડગરો સો ॥ ૫ ॥

તુલસી બિનુ પરતીતી પ્રીતિ ફિરિ-ફિરિ પચિ મરૈ મરો સો ।

રામનામ-બોહિત ભવ-સાગર ચાહૈ તરન તરો સો ॥ ૬ ॥

૧૭૪

જાકે પ્રિય ન રામ-બૈદેહી ।

તજિયે તાહિ

—— કોટિ બૈરી સમ, જદ્યપિ પરમ સનેહી ॥ ૧ ॥

સો છાંડ઼િયે

તજ્યો પિતા પ્રહલાદ, બિભીષન બંધુ, ભરત મહતારી ।

બલિ ગુરુ તજ્યો કંત બ્રજ-બનિતન્હિ, ભયે મુદ-મંગલકારી ॥ ૨ ॥

નાતે નેહ રામકે મનિયત સુહૃદ સુસેબ્ય જહાં લો ।

અંજન કહા આંપિ જેહિ ફૂટૈ, બહુતક કહોં કહોં લો ॥ ૩ ॥

તુલસિ સો સબ ભાંતિ પરમ હિત પૂજ્ય પ્રાનતે પ્યારો ।

જાસોં હોય સનેહ રામ-પદ, એતો મતો હમારો ॥ ૪ ॥

૧૭૫

રહનિ

જો પૈ ——રામસોં નાહી ।

લગન

तौ नर भर कूकर सूकर सम बृथा जियत जग माहीं ॥ १ ॥

काम,कोध,मद,लोभ,नींद,भय,भूष,ध्यास सबडीके ।

मनुज देल सुर-साधु सराडत, सो सनेल सिय-पीके ॥ २ ॥

सूर,सुजान,सुपूत सुलखन गनियत गुन गरुआए ।

बिनु हरिभजन ठैंदारुनके हुल तजत नहीं करुआए ॥ ३ ॥

कीरति, कुल करतूति, भूति भवि, सील, स्रुप सलोंने ।

तुलसी प्रभु-अनुराग-रहित जस सालन साग अलोंने ॥ ४ ॥

१७६

राभ्यो राम सुस्वामी सों नीय नेल न नातो । अते अनादर हूँ तोहि ते न डालो ॥ १ ॥

जोरे नये नाते नेल झोकर झीके । देउके दालक, गालक जुके ॥ २ ॥

अपने अपनेको सब थालत नीको । मूल दुहुँको धयालु दूलल सीको ॥ ३ ॥

जुवको जुवन प्रानको ध्यारो । सुभदूको सूभ रामसो बिसारो ॥ ४ ॥

कियो करैगो तोसे भवको भलो । जैसे सुसाडभ सों तू कुयाल क्यौं यलो ॥ ५ ॥

तुलसी तेरी भलाए अजहूँ बूझै । राठःःँ राठित डोत हिरिकै जूझै ॥ ६ ॥

१७७

जो तुम त्यागो राम डौं तौं नहीं त्यागो । परिहरि पाँय कालि अनुरागो ॥ १ ॥

सुभद सुप्रभु तुम सो जगमाहीं । श्रवन-नयन मन गोथर नाहीं ॥ २ ॥

डौं जःःँ जुव,धस रघुराया । तुम मायापति,डौं बस माया ॥ ३ ॥

डौं तो कुजायक,स्वामी सुदाता । डौं कुपूत, तुम हितु पितु-माता ॥ ४ ॥

जो पै कहुँ कोउ बूझत बातो । तौ तुलसी बिनु मोल बिकातो ॥ ५ ॥

१७८

भयेहुँ उदास राम, मेरे आस रावरी ।

आरत स्वारथी सब कहुँ बात बावरी ॥ १ ॥

जुवनको दानी धन कला तालि यालिये ।

प्रेम नेमके निबाडे यातक सरालिये ॥ २ ॥

મીનતેં ન લાભ-લેસ પાની પુન્ય પીનકો ।
 જલ બિનુ થલ કહા મીચુ બિનુ મીનકો ॥ ૩ ॥
 બડે ડી કી ઓટ બલિ બાંચિ આયે છોટે હૈ ।
 ચલત ખરેકે સંગ જહાં-તહાં ખોટે હૈ ॥ ૪ ॥
 યહિ દરબાર ભલો દાહિનેહુ-બામકો ।
 મોકો સુભદાયક ભરોસો રામ-નામકો ॥ ૫ ॥
 કહત નસાની હે હે હિયે નાથ નીકી હૈ ।
 જાનત કૃપાનિધાન તુલસીકે જીકી હૈ ॥ ૬ ॥

રાગ બિલાવલ

૧૭૯

કહાં જાઉં, કાસોં કહાં, કૌન સુનૈ દીનકી ।
 ત્રિભુવન તુહી ગતિ સબ અંગહીનકી ॥ ૧ ॥
 જગ જગદીસ ઘર ઘરનિ ઘનેરે હૈ ।
 નિરાધારકે અધાર ગુનગન તેરે હૈ ॥ ૨ ॥
 ગજરાજ-કાજ ખગરાજ તજિ ધાયો કો ।
 મોસે દોસ-કોસ પોસે, તોસે માય જાયો કો ॥ ૩ ॥
 મોસે કૂર કાયર કુપૂત કૌડે િ આધકે ।
 કિયે બહુમોલ તૈં કરૈયા ગીઘ-શ્રાધકે ॥ ૪ ॥
 તુલસીકી તેરે હી બનાયે, બલિ, બનૈગી ।
 પ્રભુકી બિલંબ-અંબ દોષ-દુખ જનૈગી ॥ ૫ ॥

૧૮૦

બારક બિલોકિ બલિ કીજૈ મોહિં આપનો ।
 રાય દશરથકે તૂ ઉથપન-થાપનો ॥ ૧ ॥
 સાહિબ સરનપાલ સબલ ન દૂસરો ।
 તેરો નામ લેત હી સુખેત હોત ઊસરો ॥ ૨ ॥
 બચન કરમ તેરે મેરે મન ગડે હૈ ।
 દેખે સુને જાને મૈં જહાન જેતે બડે હૈ ॥ ૩ ॥

कौन कियो समाधान सनमान सीलाको ।
 भृगुनाथ सो रिषी जितैया कौन लीलाको ॥ ४ ॥
 मातु-पितु-अन्धु-छितु, लोक-बेदपाल को ।
 भोलको अयल, नत करत निडाल को ॥ ५ ॥
 संग्रही सनेडबस अधम असाधुको ।
 गीध सबरीको कछौ करिछै सराधु को ॥ ६ ॥
 निराधारको अघार, दीनको दयालु को ।
 भीत कपि-डेवट-रजनिचर-भालु को ॥ ७ ॥
 रंक, निरगुनी, नीच जितने निवाजे हैं ।
 मडाराज! सुजन -समाज ते बिराजे हैं ॥ ८ ॥
 साँथी बिरुदावली न बढःि कछि गछि है ।
 सीलसिंधु! ढील तुलसीकी बेर भछि है ॥ ९ ॥

१८१

डेहू भाँति कृपासिंधु मेरी ओर डेरिये ।
 मोको और ठौर न, सुटेक अेक तेरिये ॥ १ ॥
 सडस सिवाते अति जडः मति भछि है ।
 कासों कछौ कौन गति पाडनिछि दछि है ॥ २ ॥
 पद-राग-जाग यछौ कौसिक ज्यों कियो छौं ।
 कलि-मल भल देपि भारी भीति बियो छौं ॥ ३ ॥
 करम-कपीस बालि-बली, त्रास-त्रस्यो छौं ।
 याडत अनाथ-नाथ! तेरी बाँड बस्यो छौं ॥ ४ ॥
 मडा मोड-रावन बिभीषन ज्यों डयो छौं ।
 त्राछि, तुलसीस! त्राछि तिहूँ ताप तयो छौं ॥ ५ ॥

१८२

नाथ ! गुननाथ सुनि छोट चित याउ सो ।
 राम रीजिबेको जानौं भगति न भाउ सो ॥ १ ॥
 करम, सुभाउ, काल, हाडुर न हाँँ सो ।

સુધન ન, સુતન ન, સુમન, સુઆઉ સો ॥ ૨ ॥
 જાંચૌ જલ જાહિ કહે અમિય પિયાઉ સો ।
 કાસૌં કહૌં કાહૂં સૌં ન બઢઃંત હિયાઉ સો ॥ ૩ ॥
 બાપ! બલિ જાઠૌં, આપ કરિયે ઉપાઉ સો ।
 તેરે હી નિહારે પરૈ હારેહૂં સુદાઉ સો ॥ ૪ ॥
 તેરે હી સુઝાયે સૂઝૈ અસુઝ સુઝાઉ સો ।
 તેરે હી બુઝાયે બૂઝૈ અબુઝ બુઝાઉ સો ॥ ૫ ॥
 નામ અવલંબુ-અંબુ દીન મીન-રાઉ સો ।
 પ્રભુસૌં બનાઇ કહૌં જીહુ જરિ જાઉ સો ॥ ૬ ॥
 સબ ભાંતિ બિગરી હૈ એક સુબનાઉ-સો ।
 તુલસી સુસાહિબહિં દિયો હૈ જનાઉ સો ॥ ૭ ॥

રાગ આસાવરી

૧૮૩

રામ! પ્રીતિકી રીતિ આપ નીકે જનિયત હૈ ।
 બડ઼ે કી બડ઼ાઈ, છોટે કી છોટાઈ દૂરિ કરૈ,
 એસી બિરુદાવલી, બલિ, બેદ મનિયત હૈ ॥ ૧ ॥

ગીઘકો કિયો સરાધ, ભીલનીકો ખાયો ફલ,
 સોહી સાધુ-સભા ભલીભાંતિ ભનિયત હૈ ।
 રાવરે આદરે લોક બેદ હૂં આદરિયત,
 જોગ ગ્યાન હૂં તેં ગરૂ ગનિયત હૈ ॥ ૨ ॥

પ્રભુકી કૃપા કૃપાલુ! કઠિન કલિ હૂં કાલ,
 મહિમા સમુઝિ ઉર અનિયત હૈ ।
 તુલસી પરાયે બસ ભયે રસ અનરસ,
 દીનબંધુ! દ્વારે હઠ ઠનિયત હૈ ॥ ૩ ॥

૧૮૪

રામ-નામકે જપે જાઇ જિયકી જરનિ ।
 કલિકાલ અપર ઉપાય તે અપાય ભયે,
 જૈસે તમ નાસિબેકો ચિત્રકે તરનિ ॥ ૧ ॥

करम-कलाप परिताप पाप-साने सब,
 ज्यों सुकूल कूले तरु झोकट करनि ।
 दंभ, लोभ, लालच, उपासना बिनासि नीके,
 सुगति साधन भई उदर भरनि ॥ २ ॥

जोग न समाधि निरुपाधि न बिराग-ग्यान,
 भयन विशेष भेष, कडू न करनि ।
 कपट कुपथ कोटि, कलनि-रलनि भोटि,
 सकल सराहैं निज निज आचरनि ॥ ३ ॥

मरत मडैस उपदेस हैं कला करत,
 सुरसरि-तीर कासी धरम-धरनि ।
 राम-नामको प्रताप डर कडै, जपै आप,
 जुग जुग जानै जग, भेदहुँ भरनि ॥ ४ ॥

मति राम-नाम ही सौं, रति राम-नाम ही सौं,
 गति राम नाम ही की बिपति-डरनि ।
 राम-नामसौं प्रतीति प्रीति राधे कबहुँक,
 तुलसी ढरैगे राम आपनी ढरनि ॥ ५ ॥

१८५

लाज न लागत दास कलावत ।
 सो आचरन बिसारि सोय तजि, जो हरि तुम कडै भावत ॥ १ ॥
 सकल संग तजि भजत जाहि मुनि, जप तप जाग बनावत ।
 मो-सम मंद मलाभल पाँवर, कौन जतन तेहि पावत ॥ २ ॥
 हरि निरमल, मलग्रसित लृद्य, असमंजस मोहि जनावत ।
 जेहि सर काक कंकक अक सूकर, ज्यों मराल तडै आवत ॥ ३ ॥
 जाकी सरन जाइ कोबिद दारुन त्रयताप बुजावत ।
 तहुँ गये मद मोल लोभ अति, सरगहुँ मिटत न सावत ॥ ४ ॥
 भव-सरिता कडै नाउ संत, यड कलि औरनि समुजावत ।
 डौं तिनसौं हरि! परम भैर करि, तुम सौं भवो मनावत ॥ ५ ॥
 नाछिन और कौर मो कडै, ताते छि नातो लावत ।
 राधु सरन उदार-युद्धाभिनि! तुलसीदास गुन गावत ॥ ६ ॥

૧૮૬

કૌન જતન બિનતી કરિયે ।
 નિજ આચરન બિચારિ હારિ હિય માનિ જાનિ ડરિયે ॥ ૧ ॥
 જેહિ સાધન હરિ! દ્રવડુ જાનિ જન સો હઠિ પરિહરિયે ।
 જાતે બિપતિ-જાલ નિસિદિન દુખ, તેહિ પથ અનસરિયે ॥ ૨ ॥
 જાનત હૂં મન બચન કરમ પર-હિત કીન્હેં તરિયે ।
 સો બિપરીત દેખિ પર-સુખ, બિનુ કારન હી જરિયે ॥ ૩ ॥
 શ્રુતિ પુરાન સબકો મત યહ સતસંગ સુદૃઢઃ ધરિયે ।
 નિજ અભિમાન મોહ ઇરિષા બસ તિનહિં ન આદરિયે ॥ ૪ ॥
 સંતત સોઇ પ્રિય મોહિં સદા જાતે ભવનિધિ પરિયે ।
 કહોં અબ નાથ, કૌન બલતેં સંસાર-સોગ હરિયે ॥ ૫ ॥
 જબ કબ નિજ કરુના-સુભાવતેં, દ્રવડુ તૌ નિસ્તરિયે ।
 તુલસિદાસ બિસ્વાસ આનિ નહિં, કત પચિ-પચિ મરિયે ॥ ૬ ॥

૧૮૭

તાહિ તેં આયો સરન સબરેં ।
 ગ્યાન બિરાગ ભગતિ સાધન કછુ સપનેહૂં નાથ! ન મેરેં ॥ ૧ ॥
 લોભ-મોહ-મદ-કામ-ક્રોધ રિપુ ફિરત રૈનિ-દિન ઘેરેં ।
 તિનહિં મિલે મન ભયો કુપથ-રત, ફિરૈ તિહારેહિ ફેરેં ॥ ૨ ॥
 દોષ-નિલય યહ બિષય સોક-પ્રદ કહત સંત શ્રુતિ ટેરેં ।
 જાનત હૂં અનુરાગ તહાં અતિ સો, હરિ તુમ્હરેહિ પ્રેરેં ? ॥ ૩ ॥
 બિષ પિયૂષ સમ કરહુ અગિનિ હિમ, તારિ સકહુ બિનુ બેરેં ।
 તુમ સમ ઈસ કૃપાલુ પરમ હિત પુનિ ન પાઇહોં હેરેં ॥ ૪ ॥
 યહ જિય જાનિ રહોં સબ તજિ રઘુબીર ભરોસે તેરેં ।
 તુલસિદાસ યહ બિપતિ બાગુરૌ તુમ્હહિં સોં બનૈ નિબેરેં ॥ ૫ ॥

૧૮૮

મૈં તોહિં અબ જાન્યો સંસાર ।

बाँधि न सकलिं मोहि छरिउं बल, प्रगट कपट-आगार ॥ १ ॥
 टोपत छी कमनीय, कछू नाछिन पुनि किये बियार।
 ज्यों कदलीतरु-मध्य निछारत, कबहुँ न निकसत सार ॥ २ ॥
 तेरे लिये जनम अनेक मैं किरत न पायों पार।
 मडामोड-मृगजल-सरिता मळँ बोर् यो छौँ बारलिं बार ॥ ३ ॥
 सुनु भल! छल बल कोटि किये अस छोलिं न भगत उदार।
 सखित सडाय तहाँ असि अब, जेहि लुट्य न नंदकुमार ॥ ४ ॥
 तासों करहु यातुरी जो नलिं जानै मरम तुम्हार।
 सो परि उरै मरै रजु-अलि तें, बजै नलिं व्यवहार ॥ ५ ॥
 निज छित सुनु सठ! छठ न करलि, जो यडलि कुसल परिवार।
 तुलसिदास प्रभुके दासनि तजि भजलि जहाँ मंद मार ॥ ६ ॥

राग गौरी

१८८

राम कडत यलु, राम कडत यलु, राम कडत यलु भाई रे।
 नाछिं तौ भव-बेगारि मळँ परिहै, छूटत अति कठिनाई रे ॥ १ ॥
 बाँस पुरान साज-सब अठकठ, सरल तिकोन भटोला रे।
 डमलिं दिडल करि कुटिल करमचँद मंद मोल बिनु डोला रे ॥ २ ॥
 बिषम कडार मार-मद-माते यललिं न पाउँ अटोरा रे।
 मंद बिलंद अमेरा दलकन पाठय दृष जकजौरा रे ॥ ३ ॥
 कँट कुराय लपेटन लोटन ढावलिं ढाउँ अजाठि रे।
 जस जस यलिय दूरि तस तस निज बास न भेंट लग्गाठि रे ॥ ४ ॥
 मारग अगम, संग नलिं संबल, नाउँ गाउँकर भूला रे।
 तुलसिदास भव त्रास डरहु अब, डोडु राम अनुकूला रे ॥ ५ ॥

१८०

सडज सनेछी रामसों तैं कियो न सडज सनेड।
 तातें भव-भाजन भयो, सुनु अजहुँ सिंभावन ओड ॥ १ ॥
 ज्यों मुष मुकुर बिलोडिये अरु चित न रहै अनुडारि।

ત્યોં સેવતહું ન આપને, યે માતુ-પિતા, સુત-નારિ ॥ ૨ ॥

દૈ દૈ સુમન તિલ બાસિકૈ, અરુ ખરિ પરિહરિ રસ લેત ।

સ્વારથ હિત ભૂતલ ભરે, મન મેચક, તન સેત ॥ ૩ ॥

કરિ બીત્યો, અબ કરતુ હૈ કરિબે હિત મીત અપાર ।

કબહું ન કોઉ રઘુબીર સો નેહ નિબાહનિહાર ॥ ૪ ॥

જાસોં સબ નાતોં ફુરૈ, તાસોં ન કરી પહિયાનિ ।

તાતેં કછૂ સમઝ્ યો નહીં, કહા લાભ કહ હાનિ ॥ ૫ ॥

સાંચો જાન્યો ઝૂઠકો,ઝૂઠે કહું સાંચો જાનિ ।

કો ન ગયો, કો જાત હૈ,કો ન જૈહૈ કરિ હિતહાનિ ॥ ૬ ॥

બેદ કહ્યો, બુધ કહત હૈ, અરુ હૌહું કહત હૌં ટેરિ ।

તુલસી પ્રભુ સાંચો હિતૂ, તૂ હિયકી આંખિન હેરિ ॥ ૭ ॥

૧૯૧

એક સનેહી સાચિલો કેવલ કોસલપાલુ ।

પ્રેમ-કનોડ઼ો રામસો નહિં દૂસરો દયાલુ ॥ ૧ ॥

તન-સાથી સબ સ્વારથી, સુર બ્યવહાર-સુજાન ।

આરત-અધમ-અનાથ હિત કો રઘુબીર સમાન ॥ ૨ ॥

નાદ નિહૂર, સમચર શિખી, સલિલ સનેહ ન સૂર ।

સસિ સરોગ, દિનકરુબડ઼ે, પયદ પ્રેમ-પથ કૂર ॥ ૩ ॥

જાકો મન જાસોં બંધ્યો, તાકો સુખદાયક સોઇ ।

સરલ સીલ સાહિબ સદા સીતાપતિ સરિસ ન કોઇ ॥ ૪ ॥

સુનિ સેવા સહી કો કરૈ, પરિહરૈ કો દૂષન દેખિ ।

કેહિ દિવાન દિન દીન કો આદર-અનુરાગ બિસેખિ ॥ ૫ ॥

ખગ-સબરી પિતુ-માતુ જ્યોં માને, કપિ કો કિયે મીત ।

કેવટ ભેંટયોં ભરત જ્યો, ઐસો કો કહુ પતિત-પુનીત ॥ ૬ ॥

દેહ અભાગહિં ભાગુ કો, કો રાખૈ સરન સભીત ।

બેદ-બિદિત વિરુદાવલી, કબિ-કોબિદ ગાવત ગીત ॥ ૭ ॥

કૈસેઉ પાંવર પાતકી, જેહિ લઇ નામકી ઓટ ।

गाँठी बाँधो दाम तो, परभ्यो न हेरि भर-भोट ॥ ८ ॥
मन मलीन, कलि किलबिषी छोट सुनत जासु कृत-काज ।
सो तुलसी कियो आपुनो रघुबीर गरीब-निवाज ॥ ९ ॥

१९२

जो पै जानकिनाथ सो नातो नेहु न नीय ।
स्वारथ-परमारथ कछा, कलि कुटिल बिगोयो बीय ॥ १ ॥
धरम बरन आश्रमनिडे पैयत पोथिछी पुरान ।
करतब बिनु बेष देबिये, ज्यों सरीर बिनु प्रान ॥ २ ॥

बिछित

बेद—साधन सबै, सुनियत दायक हुल थारि ।
बिदित
राम प्रेम बिनु जानिबो जैसे सर-सरिता बिनु बारि ॥ ३ ॥
नाना पथ निरबानडे, नाना बिधान बहु भाँति ।
तुलसी तू मेरे कछे जपु राम-नाम दिन-राति ॥ ४ ॥

१९३

अजहुँ आपने रामके करतब समुजत छित छोछ ।
कहुँ तू, कहुँ कोसलधनी, तोको कछा कछत सब कोछ ॥ १ ॥
रीजि निवाज्यो कबलिं तू, कब भीजि दछ तोलिं गारि ।
दरपन बदन निछारिकै, सुबिचारि मान छिय छारि ॥ २ ॥
बिगरी जनम अनेककी सुधरत पल लगै न आधु ।
'पाछि कृपानिधि' प्रेमसो कछे को न राम कियो साधु ॥ ३ ॥
बालमीकि-डेवट-कथा, कपि-भील-भालु-सनमान ।
सुनि सनमुष जो न रामसो, तिछि को उपदेसछि ग्यान ॥ ४ ॥
का सेवा सुग्रीवकी, का प्रीति-रीति-निरबाहु ।
जासु बंधु बध्यो ब्याध ज्यों, सो सुनत सोछात न काहु ॥ ५ ॥
भजन बिभीषनको कछा, हुल कछा दियो रघुराज ।
राम गरीब-निवाजके बऽी बाँह-बोलकी लाज ॥ ६ ॥

જપહિ નામ રઘુનાથકો, ચરયા દૂસરી ન ચાલુ ।
 સુમુખ, સુખદ, સાહિબ, સુધી, સમરથ, કૃપાલુ, નતપાલુ ॥ ૭ ॥
 સજલ નયન, ગદગદગિરા, ગહબર મન, પુલક સરીર ।
 ગાવત ગુનગન રામકે કેહિકી ન મિટી ભવ-ભીર ॥ ૮ ॥
 પ્રભુ કૃતગ્ય સરબસ્ય હૈ, પરિહરુ પાછિલી ગલાનિ ।
 તુલસી તોસોં રામસોં કછુ નઈ ન જાન-પહિયાનિ ॥ ૯ ॥

૧૯૪

જો અનુરાગ ન રામ સનેહી સોં ।
 તૌ લહ્યો લાહુ કહા નર-દેહી સોં ॥ ૧ ॥

જો તનુ ધરિ, પરિહરિ સબ સુખ, ભયે સુમતિ રામ-અનુરાગી ।
 સો તનુ પાઇ અઘાઇ કિયે અઘ, અવગુન-ઉદધિ અભાગી ॥ ૨ ॥
 ગ્યાન-બિરાગ, જોગ-જપ, તપ-મખ, જગ મુદ-મગ નહિં થોરે ।
 રામ-પ્રેમ બિનુ નેમ જાય જૈસે મૃગ-જલ-જલધિ-હિલોરે ॥ ૩ ॥
 લોક-બિલોકિ, પુરાન-બેદિ સુનિ, સમુજિ-બૂઝિ ગુરુ-ગ્યાની ।
 પ્રીતિ-પ્રતીતિ રામ-પદ-પંકજ સકલ-સુમંગલ-ખાની ॥ ૪ ॥
 અજહું જાનિ જિય, માનિ હારિ હિય, હોઇ પલક મહું નીકો ।
 સુમિરુ સનેહસહિત હિત રામહિં, માનુ મતો તુલસીકો ॥ ૫ ॥

૧૯૫

બલિ જાઉં હોં રામ ગુસાઇ । કીજે કૃપા આપની નાઇ ॥ ૧ ॥
 પરમારથ સુરપુર-સાધન સબ સ્વારથ સુખદ ભલાઇ ।
 કલિ સકોપ લોપી સુચાલ, નિજ કઠિન કુચાલ ચલાઇ ॥ ૨ ॥
 જહું જહું ચિત ચિતવત હિત, તહું નિત નવ બિષાદ અધિકાઇ ।
 રુચિ-ભાવતી ભભરિ ભાગહિ, સમુહાહિં અમિત અનભાઇ ॥ ૩ ॥
 આધિ-મગન મન, બ્યાધિ-બિકલ તન, બચન મલીન ઝુઠાઇ ।
 એતેહું પર તુમસોં તુલસીકી પ્રભુ સકલ સનેહ સગાઇ ॥ ૪ ॥

૧૯૬

કાહેકો ફિરત મન, કરત બહુ જતન,

मिटै न द्रुप बिभुष रघुकुल-बीर ।
 कीजै जो कोटि उपाध, त्रिबिध ताप न जाध,
 कख्यो जो भुज उठाय मुनिबर कीर ॥ १ ॥

सडज टेव बिसारि तुडी धौं टेषु बियारि,
 मिलै न मथत बारि घृत बिनु छीर ।
 समुजि तजळि भ्रम, भजळि पद-जुगम,
 सेवत सुगम, गुन गडन गंभीर ॥ २ ॥

आगम निगम ग्रंथ, रिषि-मुनि, सुर-संत,
 सब डी को अक मत सुनु, मतिधीर ।
 तुलसिदास प्रभु बिनु पियास मरै पसु,
 जघपि डै निकट सुरसरि-तीर ॥ ३ ॥

१८७

नाडिन यरन-रति ताळि तें सडौं बिपति,
 कडत श्रुति सकल मुनि मतिधीर ।
 असौ जो ससि-उछंग सुधा-स्वादित कुरंग,
 ताळि ज्यौं भ्रम निरपि रबिकर-नीर ॥ १ ॥

सुनिय नाना पुरान, मिटत नाळि अग्यान,
 पढःिय न समुजिय जिमि भग कीर ।
 भँधत बिनळि पास सेमर-सुमन-आस,
 करत यरत तेध कूल बिनु डीर ॥ २ ॥

कछु न साधन-सिधि, जानौं न निगम-बिधि,
 नळि जप-तप, अस मन, न समीर ।
 तुलसिदास भरोस परम करुना-कोस,
 प्रभु डरिडैं बिषम भवभीर ॥ ३ ॥

राग भैरवी

१८८

मन पछितैडै अवसर बीते ।
 दुरलभ देड पाध डरिपद भजु, करम, बचन अरु डी ते ॥ १ ॥
 सडसबाडु दसबदन आदि नृप बचे न काल बलीते ।

હમ-હમ કરિ ધન-ધામ સૈવારે, અંત ચલે ઉઠિ રીતે ॥ ૨ ॥

સુત બનિતાદિ જાનિ સ્વારથરત, ન કરુ નેહ સબહી તે ।

અંતહુ તોહિં તજૈગે પામર! તૂ ન તજૈ અબહી તે ॥ ૩ ॥

અબ નાથહિં અનુરાગુ, જાગુ જડઃ, ત્યાગુ દુરાસા જી તે ।

ન

બુઝે—કામ અગિનિ તુલસી કહું, બિષય-ભોગ બહુ ઘી તે ॥ ૪ ॥

કિ

૧૯૯

કાહે કો ફિરત મૂઢઃ મન ધાયો ।

તજિ હરિ-ચરન-સરોજ સુધારસ, રબિકર-જલ લય લાયો ॥ ૧ ॥

ત્રિજગ દેવ નર અસુર અપર જગ જોનિ સકલ ભમિ આયો ।

ગૃહ બનિતા, સુત, બંધુ ભયે બહુ, માતુ-પિતા જિન્હ જાયો ॥ ૨ ॥

જાતે નિરય-નિકાય નિરંતર, સોઇ ઇન્હ તોહિ સિખાયો ।

તુવ હિત હોઇ, કટૈ ભવ-બંધન, સો મગુ તોહિ ન બતાયો ॥ ૩ ॥

અજહું બિષય કહું જતન કરત, જદપિ બહુબિધિ ડહંકાયો ।

પાવક-કામ ભોગ-ઘૃત તેં સઠ, કૈસે પરત બુઝાયો ॥ ૪ ॥

બિષયહીન દુખ, મિલે બિપતિ અતિ, સુખ સપનેહું નહિં પાયો ।

ઉભય પ્રકાર પ્રેત-પાવક જ્યો ધન દુખપ્રદ શ્રુતિ ગાયો ॥ ૫ ॥

છિન-છિન છીન હોત જીવન, દુરલભ તનુ બૃથા ગૈવાયો ।

તુલસિદાસ હરિ ભજહિ આસ તજિ, કાલ -ઉરગ જગ ખાયો ॥ ૬ ॥

૨૦૦

તાંબે સો પીઠિ મનહું તન પાયો ।

નીચ, મીચ જાનત ન સીસ પર, ઇસ નિપટ બિસરાયો ॥ ૧ ॥

અવનિ રવનિ, ધન-ધામ, સુહૃદ-સુત, કો ન ઇન્હહિં અપનાયો ?

કાકે ભયે, ગયે સૌંગ કાકે, સબ સનેહ છલ-છાયો ॥ ૨ ॥

જિન્હ ભૂપનિ જગ-જીતિ, બાંધિ જમ, અપની બાંહ બસાયો ।

તેઊ કાલ કલેઊ કીન્હે, તૂ ગિનતી કબ આયો ॥ ૩ ॥

देषु बियारि, सार का साँयो, कडा निगम निजु गायो ।
भजिहि न अजहुँ समुजि तुलसी तेहि, जेहि मडेस मन लायो ॥ ४ ॥

२०१

लाभ कडा मानुष-तनु पाये ।
काय-भयन-मन सपनेहुँ कबहुँक घटत न काज पराये ॥ १ ॥
जो सुभ सुरपुर-नरक, गेड-भन आवत बिनहिं बुलाये ।
तेहि सुभ कहुँ अहु जतन करत मन, समुजत नहिं समुजाये ॥ २ ॥
पर-दारा, परद्रोह, मोडभस किये मूढः मन भाये ।
गरभबास दुभरासि जातना तीअ्र बिपति बिसराये ॥ ३ ॥
भय-निद्रा, मैथुन-अहार, सबडे समान जग जाये ।
सुर-दुरलभ तनु धरि न भजे हरि मढ अभिमान गवाँये ॥ ४ ॥
गई न निज-पर-बुद्धि सुद्धि हे रडे न राम-लय लाये ।
तुलसिदास यड अवसर बीते का पुनि डे पछिताये ॥ ५ ॥

२०२

काजु कडा नरतनु धरि सार् यो ।
पर-उपकार सार श्रुतिको जो, सो धोभेहु न बियार् यो ॥ १ ॥
द्वैत मूल, भय-सूल, सोक-कुल, भवतरु टरै न टार् यो ।
रामभजन-तीछन कुठार वै सो नहिं काटि निवार् यो ॥ २ ॥
संसय-सिंधु नाम बोडित भजि निज आतमा न तार् यो ।
जनम अनेक विवेकडीन अहु जोनि भ्रमत नहिं डार् यो ॥ ३ ॥
देषि आनकि सडज संपदा द्वेष-अनल मन-जार् यो ।
सम, दम, दया, दीन-पालन, सीतल डिय हरि न साँभार् यो ॥ ४ ॥
प्रभु गुरु पिता साभा रघुपति तै मन डम भयन बिसार् यो ।
तुलसिदास यडि आस, सरन राबिहि जेहि गीघ उघार् यो ॥ ५ ॥

२०३

श्रीहरि-गुरु-पद-कमल भजहु मन तजि अभिमान ।
जेहि सेवत पाठय हरि सुभ-निधान भगवान ॥ १ ॥

પરિવા પ્રથમ પ્રેમ બિનુ રામ-મિલન અતિ દૂરિ ।
 જઘપિ નિકટ હૃદય નિજ રહે સકલ ભરિપૂરિ ॥ ૨ ॥
 દુઃખ દ્વેત-મતિ છાડ્ઃિ ચરહિ મહિ-મંડલ ધીર ।
 ભિગત મોહ-માયા-મદ હૃદય બસત રઘુબીર ॥ ૩ ॥
 તીજ ત્રિગુન-પર પરમ પુરુષ શ્રીરમન મુકુંદ ।
 ગુન સુભાવ ત્યાગે બિનુ દુરભ ભ પરમાનંદ ॥ ૪ ॥
 ચૌથિ ચારિ પરિહરહુ બુદ્ધિ-મન-ચિત-અહંકાર ।
 ભિમલ બિચાર પરમપદ નિજ સુખ સહજ ઉદાર ॥ ૫ ॥
 પાંચઠ પાંચ પરસ,રસ,સબ્દ,ગંધ અરુ રૂપ ।
 ઇન્હ કર કહા ન કીજિયે, બહુરિ પરબ ભવ-કૂપ ॥ ૬ ॥
 છઠ ષટબરગ કરિય જય જનકસુતા-પતિ લાગિ ।
 રઘુપતિ-કૃપા-બારિ બિનુ નહીં બુતાઇ લોભાગિ ॥ ૭ ॥
 સાતૈ સમઘાતુ-નિરમિત તનુ કરિય બિચાર ।
 તેહિ તનુ કેર એક ફલ, કીજૈ પર-ઉપકાર ॥ ૮ ॥
 આઠઠૈ આઠ પ્રકૃતિ-પર નિરબિકાર શ્રીરામ ।
 કેહિ પ્રકાર પાઇય હરિ, હૃદય બસહિં બહુ કામ ॥ ૯ ॥
 નવમી નવદ્વાર-પુર બસિ જેહિ ન આપુ ભલ કીન્હ ।
 તે નર જોનિ અનેક ભ્રમત દારૂન દુખ લીન્હ ॥ ૧૦ ॥
 દસઠૈ દસહુ કર સંજમ જો ન કરિય જિય જાનિ ।
 સાધન બૃથા હોઇ સબ મિલહિં ન સારંગપાનિ । ૧૧ ॥
 એકાદસી એક મન બસ કૈ સેવહુ જાઇ ।
 સોઇ બ્રત કર ફલ પાવૈ આવાગમન નસાઇ ॥ ૧૨ ॥
 દ્વાદસિ દાન દેહુ અસ, અભય હોઇ ત્રેલોક ।
 પરહિત-નિરત સો પારન બહુરિ ન બ્યાપત સોક ॥ ૧૩ ॥
 તેરસિ તીન અવસ્થા તજહુ, ભજહુ ભગવંત ।
 મન-ક્રમ-બચન-અગોચર, બ્યાપક, બ્યાપ્ય, અનંત ॥ ૧૪ ॥
 ચૌદસિ ચૌદહ ભુવન અચર-ચર-રૂપ ગોપાલ ।
 ભેદ ગયે બિનુ રઘુપતિ અતિ ન હરહિં જગ-જાલ ॥ ૧૫ ॥

पूनों प्रेम-भगति-रस हरि-रस जानहिं दास ।
सम, सीतल, गत-मान, ग्यानरत, बिषय-उदास ॥ १६ ॥

त्रिबिध सूल डोलिय जरे, भेलिय अब कृगु ।
जो जिय यडसि परमसुभ, तौ यडि मारग लागु ॥ १७ ॥

श्रुति-पुरान-बुध-संमत याँयारि यरित मुरारि ।
करि बियार भव तरिय, परिय न कबहुँ जमधारि ॥ १८ ॥

संसय-समन, दमन दुभ, सुभनिधान हरि अेक ।
साधु-कृपा बिनु मिलहिं न, करिय उपाय अनेक ॥ १९ ॥

भव सागर कहुँ नाव सुद्ध संतनके यरन ।
तुलसिदास प्रयास बिनु मिलहिं राम दुभडरन ॥ २० ॥

राग कान्हरा

२०४

जो मन लागै रामयरन अस ।
देड-गोड-सुत-बित-कलत्र महुँ मगन डोत बिनु जतन किये जस ॥ १ ॥

द्वंद्वरहित, गतमान, ग्यानरत, बिषय-बिरत षटाथ नाना कस ।
सुभनिधान सुजन कोसलपति हे प्रसन्न, कहु, क्यौं न डौंछि बस ॥ २ ॥

सर्वभूत-हित, निर्व्यलीक यित, भगति-प्रेम दृढः नेम, अेकरस ।
तुलसिदास यड डोथ तबहिं जभ द्रवै ठस, जेहि उतो सीसदस ॥ ३ ॥

२०५

जो मन भजयो यडै हरि-सुरतरु ।
तौ तज बिषय-बिकार, सार भज, अजहुँ जो मै कडौं सोथ करु ॥ १ ॥

सम, संतोष, बियार बिमल अति, सतसंगति, यर यारि दृढः करि धरु ।
काम- क्रोध अरु लोभ-मोड-मद, राग-द्वेष निसेष करि परिहरु ॥ २ ॥

श्रवन कथा, मुभ नाम, लृद्य हरि, सिर प्रनाम, सेवा कर अनुसरु ।
नयननि निरभि कृपा-समुद्र हरि अग-जग-रूप भूप सीताबरु ॥ ३ ॥

थडै भगति, बैराग्य-ग्यान यड, हरि-तोषन यड सुभ ब्रत आयरु ।
तुलसिदास सिव-मत मारग यडि यलत सदा सपनेहुँ नाछिन डरु ॥ ४ ॥

૨૦૬

નાહિન ઔર કોઉ સરન લાયક દૂજો શ્રીરઘુપતિ-સમ બિપતિ-નિવારન ।

કાકો સહજ સુભાઉ સેવકબસ, કાહિ પ્રનત પરપ્રીતિ અકારન ॥ ૧ ॥

જન-ગુન અલપ ગનત સુમેરુ કરિ, અવગુન કોટિ બિલોકિ બિસારન ।

પરમ કૃપાલુ, ભગત-ચિંતામનિ, બિરદ પુનીત, પતિતજન-તારન ॥ ૨ ॥

સુમિરત સુલભ, દાસ-દુખ હરિ ચલત તુરત, પટપીત સંભાર ન ।

સાખિ પુરાન-નિગમ-અગમ સબ, જાનત દ્રુપદ-સુતા અરુ બારન ॥ ૩ ॥

જાકો જસ ગાવત કબિ-કોબિદ, જિન્હકે લોભ-મોહ, મદ-માર ન ।

તુલસિદાસ તજિ આસ સકલ ભજુ, કોસલપતિ મુનિબધૂ-ઉધારન ॥ ૪ ॥

૨૦૭

ભજિબે લાયક, સુખદાયક રઘુનાયક સરિસ સરનપ્રદ દૂજો નાહિન ।

આનંદભવન, દુખદવન, સોકસમન રમારમન ગુન ગનત સિરાહિં ન ॥ ૧ ॥

આરત, અધમ, કુજાતિ, કુટિલ, ખલ, પતિત, સભીત કહું જે સમાહિં ન ।

સુમિરત નામ બિબસહું બારક પાવત સો પદ, જહાં સુર જાહિં ન ॥ ૨ ॥

જાકે પદ-કમલ લુબ્ધ મુનિ-મધુકર, બિરત જે પરમ સુગતિહુ લુભાહિં ન ।

તુલસિદાસ સઠ તેહિ ન ભજસિ કસ, કારુનિક જો અનાથહિં દાહિન ॥ ૩ ॥

રાગ કલ્યાણ

૨૦૮

નાથ સો કૌન બિનતી કહિ સુનાવૌ ।

ત્રિબિધ બિધિ અમિત અવલોકિ અઘ આપને,

સરન સનમુખ હોત સકુચિ સિર નાવૌ ॥ ૧ ॥

બિરચિ હરિભગતિકો બેષ બર ટાટિકા,

કપટ-દલ હરિત પલ્લવનિ છાવૌ ।

નામલગિ લાઇ લાસા લલિત-બચન કહિ,

બ્યાધ જયૌ બિષય-બિહંગનિ બઝાવૌ ॥ ૨ ॥

કુટિલ સતકોટિ મેરે શોમપર વારિચહિ,

સાધુ ગનતીમેં પહલેહિ ગનાવૌ ।

परम बर्बर बर्ब गर्ब-पर्बत यज्यो,
अग्य सर्बग्य,जन-मनि जनावौं ॥ ३ ।

साँय किधौं जूठ मोडो कडत कोठि-
कोठि राम! रावरो, डौं तुम्हरो कडावौं।
बिरदकी लाज करि दास तुलसिखिं देव!
लेहु अपनाछ अब देहु जनि बावौ ॥ ४ ॥

२०८

नाछिनै नाथ! अवलंब मोछि आनकी।
करम-मन-बयन पन सत्य करुनानिधे!
अेक। गति राम! भवदीय पदत्रानकी ॥ १ ॥

कोछ-मद-मोछ-ममतायतन जानि मन,
आत नछि जाति कछि ग्यान-बिग्यानकी।
काम-संकलप उर निरभि बडु आसनछिं,
आस नछि अेकडू आँक निरबानकी ॥ २ ॥

बेद-बोधित करम धरम बिनु अगम अति,
जदपि जिय लालसा अमरपुर जानकी।
सिध्द-सुर-मनुज दनुजादिसेवत कठिन,
द्रवछिं छठजोग दिये भोग बलि प्रानकी ॥ ३ ॥

भगति दुरलभ परम, संभु-सुक-मुनि-मधुप,
ध्यास पदकंज-मकरंद-मधुपानकी।
पतित-पावन सुनत नाम बिस्रामकृत,
भ्रमित पुनि समजि चित ग्रंथि अभिमानकी ॥ ४ ॥

नरक-अधिकार मम घोर संसार-तम-
कूपकडीं, भूप! मोछि सज्जि आपानकी।
दासतुलसी सोछि त्रास नछि गनत मन,
सुमिरि गुड गीध गज ग्याति छनुमानकी ॥ ५ ॥

२१०

औरु कडँ ठौरु रघुवंस-मनि! मेरे।
पतित-पावन प्रनत-पाल असरन-सरन,

બાંકુરે બિરુદ બિરુદૈત કેહિ કેરે ॥ ૧ ॥

સમુજિ જિય દોસ અતિ રોસ કરિ રામ જો,

કરત નહિ કાન બિનતી બદન ફેરે।

તદપિ હે નિડર હૌં કહૌં કરુના-સિંધુ,

ક્યોંડબ રહિ જાત સુનિ બાત બિનુ હેરે ॥ ૨ ॥

મુખ્ય રુચિ બસિબેકી પુર રાવરે,

રામ! તેહિ રુચિહિ કામાદિ ગન ઘેરે।

અગમ અપબરગ, અરુ સરગ સુકૃતૈકફલ,

નામ-બલ ક્યોં બસૌં જમ-નગર નેરે ॥ ૩ ॥

કતહું નહિ ઠાઉં, કહું જાઉં કોસલનાથ!

દીન બિતહીન હૌં, બિકલ બિનુ ડેરે।

દાસ તુલસિહિ બાસ દેહુ અબ કરિ કૃપા,

બસત ગજ ગીધ બ્યાધાદિ જેહિ ખેરે ॥ ૪ ॥

૨૧૧

કબહું રઘુબંસમનિ ! સો કૃપા કરહુગે।

જેહિ કૃપા બ્યાધ, ગજ, બિપ્ર, ખલ નર તરે,

તિન્હહિ સમ માનિ મોહિ નાથ ઉદ્ધરહુગે ॥ ૧ ॥

જોનિ બહુ જનમિ કિચે કરમ ખલ બિબિધ બિધિ,

અધમ આચરન કછુ હુદય નહિ ધરહુગે।

દીનહિત! અજિત સરબગ્ય સમરથ પ્રનતપાલિ,

ચિત મૃદુલ નિજ ગુનનિ અનુસરહુગે ॥ ૨ ॥

મોહ-મદ-માન-કામાદિ ખલમંડલી,

સકુલ નિરમૂલ કરિ દુસહ દુખ હરહુગે।

જોગ-જપ-જગ્ય-બિગ્યાન તે અધિક અતિ,

અમલ દૃઢઃ ભગતિ દૈ પરમ સુખ ભરહુગે ॥ ૩ ॥

મંદજન-મૌલિમનિ સકલ, સાધનહીન,

કુટિલ મન, મલિન જિય જાનિ જો ડરહુગે।

દાસતુલસી બેદ-બિદિત બિરુદાવલી,

બિમલ જસ નાથ! કેહિ ભાંતિ બિસ્તરહુગે ॥ ૪ ॥

राग केदार

२१२

रघुपति बिपति-धवन ।

परम कृपालु, प्रनत-प्रतिपालक, पतित-पावन ॥ १ ॥

कूर, कुटिल, कुलडीन, दीन, अति मलिन जवन ।

सुमिरत नाम राम पठये सब अपने भवन ॥ २ ॥

गज-पिंगला-अजामिल-से भल गनै धौं कवन ।

तुलसीदास प्रभु डेहि न दीन्हे गति जानकी-रवन ॥ ३ ॥

२१३

हरि-सभ आपदा-हरन ।

नहि कोउ सलज कृपालु दुसल दुभ-सागर-तरन ॥ १ ॥

गज निज भल अवलोकि कमल गहि गयो सरन ।

दीन बचन सुनि यले गरुडः तजि सुनाभ-धरन ॥ २ ॥

द्रुपदसुताको लग्यो दुसासन नगन करन ।

'डा हरि पाछि' कडत पूरे पट बिबिध बरन ॥ ३ ॥

छडे जानि सुर-नर-मुनि-कोबिद सेवत यरन ।

तुलसीदास प्रभु को न अभय कियो नृग-उद्धरन ॥ ४ ॥

राग कल्यान

२१४

अैसी कौन प्रभुकी शीति ?

भिरद डेतु पुनीत परिहरि पाँवरनि पर प्रीति ॥ १ ॥

गई मारन पूतना कुय कालकूट लगार्छ ।

मातुकी गति दई ताछि कृपालु जादवराछ ॥ २ ॥

काममोहित गोपिकनिपर कृपा अतुलित कीन्ड ।

जगत-पिता बिरंघि जिन्डके यरनकी रज वीन्ड ॥ ३ ॥

नेमतेँ सिसुपाल दिन प्रति दैत गनि गनि गारि ।

कियो लीन सु आपमें हरि राज-सभा मँजारि ॥ ४ ॥

બ્યાધ ચિત દૈ ચરન માર્ ચો મૂઢઃમતિ મૃગ જાનિ ।
સો સદેહ સ્વલોક પઠયો પ્રગટ કરિ નિજ બાનિ ॥ ૫ ॥

કૌન તિનહકી કહે જિનહકે સુકૃત અરુ અઘ દોઉ ।
પ્રગટ પાતકરૂપ તુલસી સરન રાખ્યો સોઉ ॥ ૬ ॥

૨૧૫

શ્રીરઘુબીરકી ચહ બાનિ ।
નીચહૂ સોં કરત નેહ સુપ્રીતિ મન અનુમાનિ ॥ ૧ ॥
પરમ અઘમ નિષાદ પાવર, કૌન તાકી કાનિ ?
લિયો સો ઉર લાઇ સુત જ્યોં પ્રેમકો પહિચાનિ ॥ ૨ ॥
ગીઘ કૌન દયાલુ, જો બિધિ રચ્યો હિંસા સાનિ ?
જનક જ્યોં રઘુનાથ તાકહૂં દિયો જલ નિજ પાનિ ॥ ૩ ॥
પ્રકૃતિ-મલિન કુજાતિ સબરી સકલ અવગુન-ખાનિ ।
ખાત તાકે દિયે ફલ અતિ રુચિ બખાનિ બખાનિ ॥ ૪ ॥
રજનિચર અરુ શિપુ બિભીષન સરન આયો જાનિ ।
ભરત જ્યોં ઉઠિ તાહિ ભૈંટત દેહ-દસા ભુલાનિ ॥ ૫ ॥
કૌન સુભગ સુસીલ બાનર, જિનહિં સુમિરત હાનિ ।
કિયે તે સબ સખા, પૂજે ભવન અપને આનિ ॥ ૬ ॥
રામ સહજ કૃપાલુ કોમલ દીનહિત દિનદાનિ ।
ભજહિ એસે ખ્ષભુહિ તુલસી કુટિલ કપટ ન ઠાનિ ॥ ૭ ॥

૨૧૬

હરિ તજ ઔર ભજિયે કાહિ ?
નાહિનૈ કોઉ રામ સો મમતા પ્રનતપર જાહિ ॥ ૧ ॥
કનકકસિપુ બિરચિકો જન કરમ મન અરુ ખાત ।
સુતહિં દુખવત બિધિ ન બરજ્યો કાલકે ઘર જાત ॥ ૨ ॥
સંભુ-સેવક જાન જગ, બહુ બાર દિયે દસ સીસ ।
કરત રામ-બિરોધ સો સપનેહુ ન હટક્યો ઈસ ॥ ૩ ॥
ઔર દેવનકી કહા કહૌં, સ્વારથહિકે મીત ।

कबड्डु काडु न राभ लियो कोउ सरन गयउ सभित ॥ ४ ॥

को न सेवत दैत संपति लोकलू यल रीति ।

दासतुलसी दीनपर अेक राम डी की प्रीति ॥ ५ ॥

२१७

जो पै दूसरो कोउ डोठ ।

तौ डौं बारडि बार प्रभु कत दृष सुनावौं रोठ ॥ १ ॥

काडि ममता दीनपर, काको पतितपावन नाम ।

पापमूल अजामिलडि डेडि दियो अपनो धाम ॥ २ ॥

रडे संभु बिरंथि सुरपति लोकपाल अनेक ।

सोक-सरि बूडःत करीसडि दठ काडु न टेक ॥ ३ ॥

बिपुल-भूपति-सदडि मडँ नर-नारि कड्यो 'प्रभु पाडि' ।

सकल समरथ रडे, काडु न बसन दीन्डो ताडि ॥ ४ ॥

अेक मुभु ड्यो कडौं करुनासिंधुके गुन-गाथ ?

भक्तडित धरि देड काड न डियो कोसलनाथ! ॥ ५ ॥

आपसे कडुँ सौंपिये मोडि जो पै अतिडि धिनात ।

दासतुलसी और बिधि ड्यो चरन परिडरि जात ॥ ६ ॥

२१८

कबडि टेभाठडौ डरि चरन ।

समन सकल कलेस कलि-मल ,सकल मंगल- करन ॥ १ ॥

सरद-भव सुंदर तरुनतर अरुन-भारिज-बरन ।

लरिछि-लावित-लवित करतल छबि अनूपम धरन ॥ २ ॥

गंग-जनक अनंग-अरि-प्रिय कपट-बटु बलि-छरन ।

बिप्रतिय नृग बधिकडे दृष-दोस दारुन दरन ॥ ३ ॥

सिद्ध-सुर-मुनि-बृंह-बंदिता सुभद सब कडँ सरन ।

सकृत उर आनत जिनडि जन डोत तारन-तरन ॥ ४ ॥

कृपासिंधु सुजान रघुबर प्रनत-आरति-डरन ।

दरस-आस-पियास तुलसीदास याडत मरन ॥ ५ ॥

૨૧૯

દ્વાર હૌં ભોર હી કો આજુ ।

રટત રિરિહા આરિ ઔર ન, કૌર હી તે કાજુ ॥ ૧ ॥

કલિ કરાલ દુકાલ દારુન, સભ કુભાંતિ કુસાજુ ।

નીચ જન, મન ઊંચ જૈસી કોઢેમંકી ખાજુ ॥ ૨ ॥

હહરિ હિયમેં સદય બૂઝ્યો જાઇ સાધુ-સમાજુ ।

મોહુસે કહું કતહું કોઉ, તિન્હ કહ્યો કોસલરાજુ ॥ ૩ ॥

દીનતા-દારિદ દલૈ કો કૃપાબારિધિ બાજુ ।

દાનિ દસરથરાયકે, તૂ બાનઇત સિરતાજુ ॥ ૪ ॥

જનમકો ભૂખો ભિખારી હૌં ગરીબનિવાજુ ।

પેટ ભરિ તુલસિહિ જેવાઇય ભગતિ-સુધા સુનાજુ ॥ ૫ ॥

૨૨૦

કરિય સંભાર, કોસલરાય !

ઔર ઠૌર ન ઔર ગતિ, અવલંબ નામ બિહાય ॥ ૧ ॥

બૂઝિ અપની આપનો હિતુ આપ બાપ ન માય ।

રામ! રાઉર નામ ગુર, સુર, સ્વામિ, સખા, સહાય ॥ ૨ ॥

રામરાજ ન ચલે માનસ-મલિનકે છલ છાય ।

કોપ તેહિ કલિકાલ કાયર મુએહિ ઘાલત ઘાય ॥ ૩ ॥

લેત કેહરિકો બયર જ્યોં ભૈક હનિ ગોમાય ।

ત્યોંહિ રામ-ગુલામ જાનિ નિકામ દેત કુદાય ॥ ૪ ॥

અકનિ યાકે કપટ-કરતબ, અમિત અનય-અપાય ।

સુખિ હરિપુર બસત હોત પરીછિતહિ પછિતાય ॥ ૫ ॥

કૃપાસિંધુ! બિલોકિયે, જન-મનકી સાંસતિ સાય ।

સરન આયો, દેવ! દીનદયાલુ! દેખન પાય ॥ ૬ ॥

નિકટ બોલિ ન બરજિયે, બલિ જાઉં, હનિય ન હાય ।

દેખિહૈં હનુમાન ગોમુખ નાહરનિકે ન્યાય ॥ ૭ ॥

અરુન મુખ, ભૂ બિકટ, પિંગલ નયન રોષ-કષાય ।

बीर सुमिरि समीरको घटिहै यपल चित याय ॥ ८ ॥

बिनय सुनि बिहँसे अनुजसों बचनके कलि भाय ।

'भली कली' कख्यो लघन हूँ हँसि, बने सकल बनाय ॥ ९ ॥

दठ दीनछिं दानि, सो सुनि सुजन-सदन बधाय ।

मिटे संकट-सोय, पोय-प्रपंच, पाप-निकाय ॥ १० ॥

पेपि प्रीति-प्रतीति जनपर अगुन अनघ अमाय ।

दासतुलसी कलत मुनिगन, 'जयति जय उरुगाय' ॥ ११ ॥

२२१

नाथ! कृपाडीको पंथ चितवत दीन छौं दिनराति ।

डोह धौं केलि काल दीनदयालु! जानि न जाति ॥ १ ॥

सुगुन, ग्यान-बिराग-भगति, सु-साधननिकी पाँति ।

भजे बिकल बिलोकि कलि अघ-अवगुननिकी याति ॥ २ ॥

अति अनीति-कुरीति भएँ भुँँ तरनि हूँ ते ताति ।

जाउँ कडुँ ? बलि जाउँ, कडुँ न ढाउँ, मति अकुलाति ॥ ३ ॥

आप सखित न आपनो कोउ, आप! कठिन कुभाँति ।

स्यामघन! सींथिये तुलसी, सालि सङ्गल सुभाति ॥ ४ ॥

२२२

बलि जाउँ, और कासों कडौं ?

सदगुनसिंधु स्वामि सेवक-छित कडुँ न कृपानिधि-सो लडौं ॥ १ ॥

जडुँ जडुँ लोभ लोल लालचबस निजछित चित याडनि यडौं ।

तडुँ तडुँ तरनि तकत उलूक ज्योँ भटकि कुतर-कोटर गडौं ॥ २ ॥

काल-सुभाउ-करम बिचित्र हलदायक सुनि सिर धुनि रडौं ।

मोको तौ सकल सदा अकलि रस दुसल दाल दारुन दडौं ॥ ३ ॥

उचित अनाथ डोह दुभभाजन भयो नाथ! किंकर न डौं ।

अब रावरो कडाह न भूजिये, सरनपाल! साँसति सडौं ॥ ४ ॥

मडाराज! राजुवबिलोचन! मगन-पाप-संताप डौं ।

तुलसी प्रभु! जब तब जेहि तेहि बिधि राम निरबडौं ॥ ५ ॥

૨૨૩

આપનો કબહૂં કરિ જાનિહૌ ।
 રામ ગરીબનિવાજ રાજમનિ, બિરદ-લાજ ઉર આનિહૌ ॥ ૧ ॥
 સીલ-સિંધુ, સુંદર, સબ લાયક, સમરથ, સદગુન-ખાનિ હૌ ।
 પાલ્યો હૈ, પાલત, પાલહુગે પ્રભુ, પ્રનત-પ્રેમ પહિચાનિહૌ ॥ ૨ ॥
 બેદ-પુરાન કહત, જગ જાનત, દીનદયાલુ દિન-દાનિ હૌ ।
 કહિ આવત, બલિ જાઊં, મનહૂં મેરી બાર બિસારે બાનિ હૌ ॥ ૩ ॥
 આરત-દીન-અનાથનિકે હિત માનત લૌકિક કાનિ હૌ ।
 હૈ પરિનામ ભલો તુલસીકો સરનાગત-ભય-ભાનિ હૌ ॥ ૪ ॥

૨૨૪

રઘુબરહિ કબહૂં મન લાગિહૈ ?
 કુપથ, કુચાલ, કુમતિ, કુમનોરથ, કુટિલ કપટ કબ ત્યાગિહૈ ॥ ૧ ॥
 જાનત ગરલ અમિય બિમોહબસ, અમિય ગનત કરિ આગિહૈ ।
 ઉલટી રીતિ-પ્રીતિ અપનેકી તજિ પ્રભુપદ અનુરાગિહૈ ॥ ૨ ॥
 આખર અરથ મંજુ મુદુ મોદક રામ-પ્રેમ-પગિ પાગિહૈ ।
 ઐસે ગુન ગાઇ રિઝાઇ સ્વામિસૌ પાઇહૈ જો મૂંહ માંગિહૈ ॥ ૩ ॥
 તૂ યહિ બિધિ સુખ-સયન સોઇહૈ, જિયકી જરનિ ભૂરિ ભાગિહૈ ।
 રામ-પ્રસાદ દાસતુલસી ઉર રામ-ભગતિ-જોગ જાગિહૈ ॥ ૪ ॥

૨૨૫

ભરોસો ઔર આઇહૈ ઉર તાકે ।
 કે કહું લહૈ જો રામહિ-સો સાહિબ, કે અપનો બલ જાકે ॥ ૧ ॥
 કે કલિકાલ કરાલ ન સૂઝત, મોહ-માર-મદ છાકે ।
 કે સુનિ સ્વામિ-સુભાઉ ન રહ્યો ચિત, જો હિત સબ અંગ થાકે ॥ ૨ ॥
 હૌ જાનત ભલિભાંતિ અપનપૌ, પ્રભુ-સો સુન્યો ન સાકે ।
 ઉપલ, ભીલ, ખગ, મૃગ રજનીચર, ભલે ભયે કરતબ કાકે ॥ ૩ ॥
 મોકો ભલો રામ-નામ સુરતરુ-સો, રામપ્રસાદ કૃપાલુ કૃપાકે ।
 તુલસી સુખી નિસોચ રાજ જ્યો બાલક માય-બબાકે ॥ ૪ ॥

२२६

भरोसो जाहि दूसरो सो करो ।
 मोको तो रामको नाम कलपतरु कलि कल्यान कुरो ॥ १ ॥
 करम उपासन, ग्यान, भेदमत, सो सब भाँति परो ।
 मोहि तो 'सावनके अंधलि' ज्यों स्रूजत रंग उरों ॥ २ ॥
 थाटत रज्यो स्वान पातरि ज्यों कबहुँ न पेट भरो ।
 सो छौं सुभिरत नाम-सुधारस पेभत परुसि धरो ॥ ३ ॥
 स्वारथ औ परमारथ हू को नहि कुंजरो-नरो ।
 सुनियत सेतु पयोध पषाननि करि कपि कटक-तरो ॥ ४ ॥
 प्रीति-प्रतीति जहाँ जाकी, तहाँ ताको काज सरो ।
 मेरे तो माय-बाप दौउ आभर छौं सिसु-अरनि अरो ॥ ५ ॥
 संकर साभि जो राभि कळौं कछु तौ जरि जुल गरो ।
 अपनो भलो राम-नामहि ते तुलसिहि समुजि परो ॥ ६ ॥

२२७

नाम राम रावरोई छित मेरे ।
 स्वारथ-परमारथ साथिन्ह सों भुज उठाए कळौं टेरे ॥ १ ॥
 जननि-जनक तज्यो जनमि, करम बिनु बिधिहुँ सृज्यो अवउरे ।
 मोहुँसो कोउ-कोउ कलत रामहि को, सो प्रसंग केहि केरे ॥ २ ॥
 किरू यौ ललात बिनु नाम उदर लगि, दृषुउ दृषित मोहि उरे ।
 नाम-प्रसाद ललत रसाल कृल अब छौं बबुर बडेरे ॥ ३ ॥
 साधत साधु लोक-परलोकहि, सुनि गुनि जतन धनेरे ।
 तुलसीके अवलंब नामको, अेक गाँठि कइ डेरे ॥ ४ ॥

२२८

प्रिय रामनामतेँ जाहि न रामो ।
 ताको भलो कठिन कलिकालहुँ आदि-मध्य-परिनामो ॥ १ ॥
 सकुथत समुजि नाम-मलिमा मद-लोभ-मोह-कोह-कामो ।
 राम-नाम-जप-निरत सुजन पर करत छाँड घोर घामो ॥ २ ॥

નામ-પ્રભાઉ સહી જો કહૈ કોઉ સિલા સરોરુહ જામો ।
 જો સુનિ સુમિરિ ભાગ-ભાજન ભઇ સુકૃતસીલ ભીલ-ભામો ॥ ૩ ॥
 બાલમીકિ-અજામિલકે કછુ હુતો ન સાધન સામો ।
 ઉલટે પલટે નામ-મહાતમ ગુંજનિ જિતો લલામો ॥ ૪ ॥
 રામતે અધિક નામ-કરતબ, જેહિ કિયે નગર-ગત ગામો ।
 ભયે બજાઇ દાહિને જો જપિ તુલસિદાસસે બામો ॥ ૫ ॥

૨૨૯

ગરૈગી જીહ જો કહૈ ઔરકો હૈ ।
 જાનકી-જીવન! જનમ-જનમ જગ જયાયો તિહારેહિ કૌરકો હૈ ॥ ૧ ॥
 તીનિ લોક, તિહું કાલ ન દેખત સુહૃદ રાવરે જોરકો હૈ ।
 તુમસૌ કપટ કરિ કલપ-કલપ કૃમિ હેહૈ નરક ઘોરકો હૈ ॥ ૨ ॥
 કહા ભયો જો મન મિલિ કલિકાલહિ કિયો ભૌતુવા ભૌરકો હૈ ।
 તુલસિદાસ સીતલ નિત યહિ બલ, બડે ઠેકાને ઠૌરકો હૈ ॥ ૩ ॥

૨૩૦

અકારન કો હિતૂ ઔર કો હૈ ।
 બિરદ 'ગરીબ-નિવાજ' કૌનકો, ભૌં જાસુ જન જોહૈ ॥ ૧ ॥
 છોટો-બડો ચહત સબ સ્વારથ, જો બિરંચિ બિરથો હૈ ।
 કોલ કુટિલ, કપિ-ભાલુ પાલિબો કૌન કૃપાલુહિ સોહૈ ॥ ૨ ॥
 કાકો નામ અનખ આલસ કહે અઘ અવગુનનિ બિછોહૈ ।
 કો તુલસીસે કુસેવક સંગ્રહ્યો, સઠ સબ દિન સાઈ દ્રોહૈ ॥ ૩ ॥

૨૩૧

ઔર મોહિ કો હૈ, કાહિ કહિહૈ ?
 રંક-રાજ જ્યો મનકો મનોરથ, કેહિ સુનાઇ સુખ લહિહૈ ॥ ૧ ॥
 જમ-જાતના, જોનિ-સંકટ સબ સહે દુસહ અરુ સહિહૈ ।
 મોકો અગમ, સુગમ તુમકો પ્રભુ, તઉ ફલ ચારિ ન ચહિહૈ ॥ ૨ ॥
 ખેલિબેકો ખગ-મૃગ, તરુ-કંકર હૈ રાવરો રામ હૈ રહિહૈ ।
 યહિ નાતે નરકહું સચુ યા બિનુ પરમપદહું દુખ દહિહૈ ॥ ૩ ॥

धतनी जिय लालसा दासके, कडत पानडी गडिछौं ।
 धीजै भयन डि डृद्य आनिये 'तुलसिको पन निर्बलिछौं' ॥ ४ ॥

२३२

धीनबंधु दूसरु कळ पावु ?
 को तुम बिनु पर-पीर पाठ है ? केलि धीनता सुनावौं ॥ १ ॥
 प्रभु अकृपालु, कृपालु अलायक, जळ-जळ चितलिं ओलावौं ।
 धुं सभुजि सुनि रळौं मौन धी, कलि भ्रम कळा गवावौं ॥ २ ॥
 गोपध बुडःिभे जोग करम करौं, भातनि जलधि थळावौं ।
 अति लालयी, काम-डिंकर मन, मुभ रावरो कळावौं ॥ ३ ॥
 तुलसी प्रभु जियकी जानत सब, अपनो कछुक जनावौं ।
 सो कीजै, जेलि भाँति छौं डि छल द्वार परो गुन गावौं ॥ ४ ॥

२३३

मनोरथ मनको अकै भाँति ।
 थालत मुनि-मन-अगम सुकृत-कल, मनसा अध न अधाति ॥ १ ॥
 करमभूमि कलि जनम, कुसंगति, मति बिमोड-मद-माति ।
 करत कुजोग कोटि, कथौं पैयत परमारथ-पद साँति ॥ २ ॥
 सेध साधु-गुरु, सुनि पुरान-श्रुति बूज्यो राग बाजु तौँति ।
 तुलसी प्रभु सुभाउ सुरतरु-सो, जथौं दरपन मुभ-काँति ॥ ३ ॥

२३४

जनम गयो बादिलिं बर बीति ।
 परमारथ पावे न पर थो कछु, अनुदिन अधिक अनीति ॥ १ ॥
 भेलत भात लरिडपन गो थलि, जौंभन जुवतिन लियो जुति ।
 रोग-बियोग-सोग-भ्रम-संकुल बडःिं भय बृथलि अतीति ॥ २ ॥
 राग-रोष-धरिषा-बिमोड-बस रुथी न साधु-समीति ।
 कळे न सुने गुनगन रघुबरडे, भध न रामपद-प्रीति ॥ ३ ॥
 डृद्य दडत पछिताथ-अनल अब, सुनत दुसड भवभीति ।
 तुलसी प्रभु तें डोध सो डीजिय सभुजि बिरदकी रीति ॥ ४ ॥

૨૩૫

ઐસેહિ જનમ-સમૂહ સિરાને ।

પ્રાનનાથ રઘુનાથ-સે પ્રભુ તજિ સેવત ચરન બિરાને ॥ ૧ ॥

જે જડ જીવ કુટિલ, કાયર, ખલ, કેવલ કલિમલ-સાને ।

સૂખત બદન પ્રસંસત તિન્હ કહ્, હરિતેં અધિક કરિ માને ॥ ૨ ॥

સુખ હિત કોટિ ઉપાય નિરંતર કરત ન પાયં પિરાને ।

સદા મલીન પંથકે જલ જ્યો, કબહું ન હૃદય ચિરાને ॥ ૩ ॥

યહ દીનતા દૂર કરિબેકો અમિત જતન ઉર આને ।

તુલસી ચિત-ચિંતા ન મિટૈ બિનુ ચિંતામનિ પહિયાને ॥ ૪ ॥

૨૩૬

જો પૈ જિય જાનકી-નાથ ન જાને ।

તૌ સબ કરમ-ધરમ શ્રમદાયક ઐસેઈ કહત સયાને ॥ ૧ ॥

જે સુર, સિદ્ધ, મુનીસ, જોગબિદ બેદ-પુરાન બખાને ।

પૂજા લેત, દેત પલટે સુખ હાનિ-લાભ અનુમાને ॥ ૨ ॥

કાકો નામ ધોખેહૂ સુમિરત પાતકપુંજ પરાને ।

બિપ્ર-બધિક, ગજ-ગીધ કોટિ ખલ કૌનકે પેટ સમાને ॥ ૩ ॥

મેરુ-સે દોષ દૂરિ કરિ જનકે, રેનુ-સે ગુન ઉર આને ।

તુલસિદાસ તેહિ સકલ આસ તજિ ભજહિ ન અજહું અયાને ॥ ૪ ॥

૨૩૭

કાહે ન રસના, રામહિ ગાવહિ ?

નિસદિન પર-અપવાદ બૃથા કત રટિ-રટિ રાગ બઢ્ઠાવહિ ॥ ૧ ॥

નરમુખ સુંદર મંદિર પાવન બસિ જનિ તાહિ લજાવહિ ।

સસિ સમીપ રહિ ત્યાગિ સુધા કત રબિકર-જલ કહું ધાવહિ ॥ ૨ ॥

કામ-કથા કલિ-કૈરવ-ચંદનિ, સુનત શ્રવન દૈ ભાવહિ ।

તિનહિં હટકિ કહિ હરિ-કલ-કીરતિ, કરન કલંક નસાવહિ ॥ ૩ ॥

જાતરૂપ મતિ, જુગતિ રુચિર મનિ રચિ-રચિ હાર બનાવહિ ।

સરન-સુખદ રબિકુલ-સરોજ-રબિ રામ-નૃપહિ પહિરાવહિ ॥ ૪ ॥

भाद-बिभाद, स्वाद तजि भजि उरि, सरस यरित यित लावडि ।
तुलसीदास भव तरडि, तिहुँ पुर तू पुनीत जस पावडि ॥ ५ ॥

२३८

आपनो छित रावरेसों जो पै सूजै ।
तौ जनु तनुपर अछत सीस सुधि ड्यों कबंध ज्यों जूजै ॥ १ ॥
निज अवगुन, गुनराम! रावरे लभि-सुनि-मति-मन-रुजै ।
रडनि-कडनि-समुअनि तुलसीकी को कृपालु बिनु भूजै ॥ २ ॥

२३९

जाको उरि दृढः करि अंग कर् यो ।
सोछ सुसील, पुनीत, बेदबिद, बिधा-गुननि भर यो ॥ १ ॥
उतपति पांडु-सुतनकी करनी सुनि सतपंथ उर् यो ।
ते त्रैलोक्य-पूज्य, पावन जस सुनि-सुनि लोक तर् यो ॥ २ ॥
जो निज धरम बेदबोधित सो करत न कछु बिसर् यो ।
बिनु अवगुन कृकलास कूप मज्जित कर गडि उधर् यो ॥ ३ ॥
ब्रह्म बिसिभ ब्रह्मांड दहन छम गर्भ न नृपति जर् यो ।
अजर-अमर, कुलिसहुँ नाछिन बध, सो पुनि डैन मर् यो ॥ ४ ॥
बिप्र अजामिल अरु सुरपति तें कडा जो नछि बिगर् यो ।
उनको कियो सलाय भडुत, उरको संताप उर् यो ॥ ५ ॥
गनिका अरु कंदरपतें जगमहुँ अघ न करत उभर् यो ।
तिनको यरित पवित्र जानि उरि निज लृटि-भवन धर् यो ॥ ६ ॥
डेछि आयरन भलो मानें प्रभु सो तौ न जानि पर् यो ।
तुलसीदास रघुनाथ-कृपाको जोवत पंथ भर यो ॥ ७ ॥

२४०

सोछ सुकृती, सुधि साँयो जाछि राम! तुम रीजे ।
गनिका, गीध, बधिक उरिपुर गये, वै कासी प्रयाग कब सीजे ॥ १ ॥
कबहुँ न उग्यो निगम-मगतें पग, नृग जग जानि जिते दृष पाये ।
गजधौं कौन दिछित, जाके सुमिरत वै सनाभ बाहन तजि धाये ॥ २ ॥

સુર-મુનિ-ભિપ્ર બિહાય બડે કુલ, ગોકુલ જનમ ગોપગૃહ લીન્હો ।
બાર્યો દિયો બિભવ કુરુપતિકો, ભોજન જાઇ બિદુર-ઘર કીન્હો ॥ ૩ ॥

માનત ભલહિ ભલો ભગતનિતે, કછુક રીતિ પારથહિ જનાઇ ।
તુલસી સહજ સનેહ રામ બસ, ઔર સબૈ જલકી ચિકનાઇ ॥ ૪ ॥

૨૪૧

તબ તુમ મોહૂસે સઠનિકો હઠિ ગતિ ન દેતે ।
કૈસેહુ નામ લેઇ કોઉ પામર, સુનિ સાદર આગે હે લેતે ॥ ૧ ॥
પાપ-ખાનિ જિય જાનિ અજામિલ જમગન તમહિ તયે તાકો ભે તે ।
લિયો છુડાઇ, ચલે કર મીજત, પીસત દાંત ગયે રિસ-રેતે ॥ ૨ ॥
ગૌતમ-તિય, ગજ, ગીધ, બિટપ, કપિ, હૈ નાથહિ નીકે માલુમ જેતે ।
તિન્હ તિન્હ કાજનિ
— — — — સાધુ-સમાજુ તજિ કૃપાસિંધુ તબ તબ ઉઠિગે તે ॥ ૩ ॥

તિન્હ કે કાજ
અજહું અધિક આદર ચેહિ દ્વારે, પતિત પુનીત હોત નહિ કેતે ।
મેરે પાસંગહુ ન પૂહિહૈ, હે ગયે, હૈ, હોને ખલ જેતે ॥ ૪ ॥
હૌં અબલૌં કરતૂતિ તિહારિય ચિતવત હુતો ન રાવરે ચેતે ।
અબ તુલસી પૂતરો બાંધિહૈ, સહિ ન જાત મોપૈ પરિહાસ એતે ॥ ૫ ॥

૨૪૨

તુમ સમ દીનબંધુ, ન દીન કોઉ મો સમ, સુનહુ નૃપતિ રઘુરાઇ ।
મોસમ કુટિલ-મૌલિમન નહિ જગ, તુમસમ હરિ, ન હરન કુટિલાઇ ॥ ૧ ॥
હૌં મન-બચન-કર્મ પાતક-રત, તુમ કૃપાલુ પતિતન-ગતિદાઇ ।
હૌં અનાથ, પ્રભુ! તુમ અનાથ-હિત, ચિત યહિ સુરતિ કબહું નહિ જાઇ ॥ ૨ ॥
હૌં આરત, આરતિ-નાસક તુમ, કીરતિ નિગમ પુરાનનિ ગાઇ ।
હૌં સભીત તુમ હરન સકલ ભય, કારન કવન કૃપા બિસરાઇ ॥ ૩ ॥
તુમ સુખધામ રામ શ્રમ-ભંજન, હૌં અતિ દુખિત ત્રિબિધ શ્રમ પાઇ ।
યહ જિય જાનિ દાસ તુલસી કહું રાખહુ સરન સમુઝિ પ્રભુતાઇ ॥ ૪ ॥

૨૪૩

यहै जानि यरनन्दि चित लायो ।

नाखिन नाथ! अकारनको छितु तुम समान पुरान-श्रुति गायो ॥ १ ॥

जननि जनक, सुत-दार, बंधुजन भये बहुत जहँ जहँ डौँ जायो ।

सब स्वाराथछित प्रीति, कपट चित, काडू नछिं छरिभजन सिपायो ॥ २ ॥

सुर-मुनि, मनुज-दनुज, अछि-किन्नर, मै तनु धरि सिर काछि न नायो ।

जरत छिरत त्रयताप पापबस, काडु न छरि! करि कृपा जुऽायो ॥ ३ ॥

जतन अनेक किये सुष-कारन, छरिपद-भिमुष सदा दुष पायो ।

अब थाक्यो जलडीन नाव ज्यो द्येभत बिपति-जाल जग छायो ॥ ४ ॥

मो कडँ नाथ! भूजिये, यड गति सुष-निधान निज पति बिसरायो ।

अब तजि रौष करडु करुना छरि! तुलसिदास सरनागत आयो ॥ ५ ॥

२४४

याछि ते मै छरि ग्यान गँवायो ।

परिछरि दुदय-कमल रघुनाथछि, बाडर छिरत बिकल भयो धायो ॥ १ ॥

ज्यो कुरंग निज अंग रुचिर मद अति मतिडीन मरम नछिं पायो ।

भोजत गिरि, तरु, लता, भूमि, बिल परम सुगंध कडँ तें आयो ॥ २ ॥

ज्यो सर भिमल बारि परिपूरन, ठापर कछु सिवार तून छायो ।

जारत छियो ताछि तजि डौँ सठ, याडत यछि बिधि तृषा बुझायो ॥ ३ ॥

ब्यापत त्रिबिध ताप तनु दारुन, तापर दुसड दरिद्र सतायो ।

अपनेछि धाम नाम-सुरतरु तजि बिषय-बबूर-बाग मन लायो ॥ ४ ॥

तुम-सम ग्यान-निधान, मोछि सम मूढः न आन पुराननि गायो ।

तुलसिदास प्रभु! यड बिचारि जिय कीजै नाथ उचित मन भायो ॥ ५ ॥

२४५

मोछि मूढः मन बहुत बिगोयो ।

याके लिये सुनडु करुनामय, मै जग जनमि-जनमि दुष रोयो ॥ १ ॥

सीतल मधुर पियूष सडज सुष निकटछि रडत दूरि जन भोयो ।

अडु भाँतिन स्रम करत मोडबस, बृथछि मंदमति बारि बिलोयो ॥ २ ॥

करम-कीय जिय जानि, सानि चित, याडत कुटिल मलछि मल धोयो ।

તૃષાવંત સુરસરિ બિહાય સઠ ફિરિ-ફિરિ બિકલ અકાસ નિચોયો ॥ ૩ ॥

તુલસિદાસ પ્રભુ! કૃપા કરહુ અબ, મૈં નિજ દોષ કહૂ નહિં ગોયો।

ડાસત હી ગઈ બીતિ નિસા સબ, કબહૂં ન નાથ! નીંદ ભરિ સોયો ॥ ૪ ॥

૨૪૬

લોક-બેદ હૂં બિદિત બાત સુનિ-સમુઝિ।

મોહ-મોહિત બિકલ મતિ ચિતિ ન લહતિ।

છોટે-બડો, ખોટે-ખરે, મોટેભી દૂબરે,

રામ! રાવરે નિબાહે સબહીકી નિબહતિ ॥ ૧ ॥

હોતી જો આપને બસ, રહતી એક હી રસ,

દૂની ન હરષ-સોક-સાંસતિ સહતિ।

ચહતો જો જોઈ જોઈ, લહતો સો સોઈ સોઈ,

કેહૂ ભાંતિ કાહૂકી ન લાલસા રહતિ। ॥ ૨ ॥

કરમ, કાલ, સુભાઉ ગુન-દોષ જીવ જગ માયાતે,

સો સભૈ ભૌંહ ચકિત ચહતિ।

ઈસન-દિગીસનિ, જોગીસનિ, મુનીસનિ હૂ,

છોડોંતિ છોડોંાયે તેં, ગહાયે તેં ગહતિ ॥ ૩ ॥

સતરંજકો સો રાજ, કાઠકો સભૈ સમાજ,

મહારાજ બાજી રચી, પ્રથમ ન હતિ।

તુલસી પ્રભુકે હાથ હારિબો-જીતિબો નાથ!

બહુ બેષ, બહુ મુખ સારદા કહતિ ॥ ૪ ॥

૨૪૭

રામ જપુ જીહ! જાનિ, પ્રીતિ સોં પ્રતીત માનિ,

રામનામ જપે જૈહે જિચકી જરનિ।

રામનામસોં રહનિ, રામનામકી કહનિ,

કુટિલ કલિ-મલ-સોક-સંકટ-હરનિ ॥ ૧ ॥

રામનામકો પ્રભાઉ પૂજિયત ગનરાઉ,

કિયો ન દુરાઉ, કહી આપની કરનિ।

ભવ-સાગરકો સેતુ, કાસીહૂ સુગતિ હેતુ,

જપત સાદર સંભુ સહિત ઘરનિ ॥ ૨ ॥

बालमीडि व्याध डे अगाध-अपराध-निधि,
 'मरा' 'मरा' जपे पूजे मुनि अमरनि ।
 रोक्यो बिंध्य, सोप्यो सिंधु घटजडुँ नाम-बल,
 डारू यो डिय,भारो भयो भूसुर-डरनि ॥ ३ ॥

नाम-महिमा अपार, शेष-सुक बार बार,
 मति-अनुसार बुध बेदडू बरनि ।
 नामरति-कामधेनु तुलसीको कामतरु,
 रामनाम डै बिभोड-तिमिर-तरनि ॥ ४ ॥

२४८

पाडि,पाडि राम! पाडि रामभद्र, रामचंद्र!
 सुजस सवन सुनि आयो डौँ सरन ।
 दीनबंधु! दीनता-दरिद्र-दाड-दोष-दुभ,
 दारुन दुसाड दर-दुरित-डरन ॥ १ ॥

जब जब जग-जाल ब्याकुल करम काल,
 सब भल भूप भये भूतल-भरन ।
 तब तब तनु धरि, भूमि-भार दूरि करि,
 थापे मुनि,सुर,साधु, आस्रम, बरन ॥ २ ॥

बेद,लोक,सब साप्पी, काडूकी रती न राप्पी,
 रावनकी बंदि लागे अमर मरन ।
 ओक दै बिसोक डिये लोकपति लोकनाथ,
 रामराज भयो धरम चारिडु चरन ॥ ३ ॥

सिला,गुड,गीध,कपि,भील,भालु,रातिचर,
 भ्याल डी कृपालु डीन्डे तारन-तरन ।
 पील-उद्धरन! सीलसिंधु! डील देपियतु,
 तुलसी पै चाडत गलानि डी गरन ॥ ४ ॥

२४९

भली भाँति पडियाने-जाने साडिब जडौँ लौँ जग,
 जूःे डोत थोरे, थोरे डी गरम ।
 प्रीति न प्रवीन,नीतिडीन,रीतिके मलीन,

માયાધીન સબ કિચે કાલહૂ કરમ ॥ ૧ ॥

દાનવ-દનુજ બડ઼ે મહામૂઢ઼ે મૂડ઼ે ચઢ઼ે,
જીતે લોકનાથ નાથ! બલનિ ભરમ ।
રીઝિ-રીઝિ દિચે બર, ખીઝી-ખીઝિ ઘાલે ઘર,
આપને નિવાજેકી ન કાહૂકો સરમ ॥ ૨ ॥

સેવા-સાવધાન તૂ સુજાન સમરથ સાંથો,
સદગુન-ધામ રામ! પાવન પરમ ।
સુરુખ, સુમુખ, એકરસ, એકરૂપ, તોહિ,
બિદિત બિસેષિ ઘટઘટકે મરમ ॥ ૩ ॥

તોસો નતપાલ ન કૃપાલ, ન કંગાલ મો-સો,
દયામૈ બસત દેવ સકલ ધરમ ।
રામ કામતરુ-છાંલ ચાહૈ રુચિ મન માંહ,
તુલસી બિકલ, બલિ, કલિ-કુધરમ ॥ ૪ ॥

રપ૦

તૌ ડૌં બાર બાર પ્રભુહિ પુકારિકૈ ખિઝાવતો ન,
જો પૈ મોકો હોતો કહૂં ઠાકુર-ઠહરુ ।
આલસી-અભાગે મોસે તૈ કૃપાલુ પાલે-પોસે,
રાજા મેરે રાજારામ, અવધ સહરુ ॥ ૧ ॥

સેચે ન દિગીસ, ન દિનેસ, ન ગનેસ, ગૌરી,
હિત કૈ ન માને બિધિ હરિઉ ન હરુ ।
રામનામ હી સૌં જોગ-છેમ, નેમ, પ્રેમ-પન,
સુધા સો ભરોસો એહુ, દૂસરો જહરુ ॥ ૨ ॥

સમાચાર સાથકે અનાથ-નાથ! કાસૌં કહૌં,
નાથ હી કે હાથ સબ ચોરઊ પહરુ ।
નિજ કાજ, સુરકાજ, આરતકે કાજ, રાજ!
બૂઝિચે બિલંબ કહા કહૂં ન ગહરુ ॥ ૩ ॥

રીતિ સુનિ રાવરી પ્રતીતિ-પ્રીતિ રાવરે સૌં,
ડરત હૌં દેખિ કલિકાલકો કહરુ ।
કહેહી બનેગી કે કહાયે, બલિ જાઉં, રામ,

'तुलसी! तू मेरो, डारि छिये न छडरु' ॥ ४ ॥

२५१

राम! रावरो सुभाउ, गुन सील मडिमा प्रभाउ,
जान्यो छर, छनुमान, लभन, भरत ।
जिन्डके छिये-सुथरु राम-प्रेम-सुरतरु,
लसत सरस सुभ कूलत कुरत ॥ १ ॥

आप माने स्वामी कै सभा सुभाठ भाठ, पति,
ते सनेछ-सावधान रहत उरत ।
साडिब-सेवक-रीति, प्रीति-परिमिति, नीति,
नेमको निभाछ अेक टेक न टरत ॥ २ ॥

सुक-सनकाटिक, प्रलवाट-नारदाटि कडै,
रामकी भगति बड्ी बिरति-निरत ।
जाने बिनु भगति न, जानिबो तिछारे डाय,
समुञ्जी सयाने नाथ! पगनि परत ॥ ३ ॥

छ-मत भिमत, न पुरान मत, अेक मत,
नेति-नेति-नेति नित निगम करत ।
औरनिकी कछा यली ? अेकै आत भलै भली,
राम-नाम लिये तुलसी डू से तरत ॥ ४ ॥

२५२

आप! आपने करत मेरी धनी घटि गछ ।
लालयी लभारकी सुधारिये बारक, बलि,
रावरी भलाठ सबडीकी भली भछ ॥ १ ॥

रोगबस तनु, कुमनोरथ मलिन मनु,
पर-अपबाट मिथ्या-बाट बानी छछ ।
साधनकी अैसी बिधि, साधन बिना न सिधि,
बिगरी बनावै कृपानिधि की कृपा नछ ॥ २ ॥

पतित-पावन, छित आरत-अनाथनिको,
निराधारको अधार, दीनबंधु, दछ ।
छन्डमें न अेकौ भयो, बूजि न जूज्यो न जयो,

તાહિતે ત્રિતાપ-તયો, લુનિયત બઈ ॥ ૩ ॥

સ્વાંગ સૂધો સાધુકો, કુચાલિ કલિતે અધિક,
પરલોક ફીકી મતિ, લોક-રંગ-રઈ ।
બડ઼ે કુસમાજ રાજ! આજુલૌ જો પાયે દિન,
મહારાજ! કેહૂ ભાંતિ નામ-ઓટ લઈ: ॥ ૪ ॥

રામ! નામકો પ્રતાપ જાનિયત નીકે આપ,
મોકો ગતિ દૂસરી ન બિધિ નિરમઈ ।
ખીજિબે લાયક કરતબ કોટિ કોટિ કટુ,
શીજિબે લાયક તુલસીકી નિલજઈ ॥ ૫ ॥

૨૫૩

રામ રાખિયે સરન, રાખિ આયે સબ દિન ।
બિદિત ત્રિલોક તિહૂં કાલ ન દયાલ દૂજો,
આરત-પ્રનત-પાલ કો હૈ પ્રભુ બિન ॥ ૧ ॥

લાલે પાલે, પોષે તોષે આલસી-અભાગી-અઘી,
નાથ! પૈ અનાથનિસોં ભયે ન ઉરિન ।
સ્વામી સમરથ ઐસો, હૌં તિહારો જૈ સો. તૈસો,
કાલ-ચાલ હેરિ હોતિ હિયે ઘની ઘિન ॥ ૨ ॥

ખીજિ-શીજિ, બિહૈંસિ-અનખ, ક્યોં હૂં એક બાર,
'તુલસી તૂ મેરો' બલિ, કહિયત કિન?
જાહિં સૂલ નિરમૂલ, હોહિં સુખ અનુકૂલ,
મહારાજ રામ! રાવરી સૌં, તેહિ છિન ॥ ૩ ॥

૨૫૪

રામ! રાવરો નામ મેરો માતુ-પિતુ હૈ ।
સુજન-સનેહી, ગુરુ-સાહિબ, સખા-સુહૃદ્,
રામ-નામ પ્રેમ-પન અબિચલ બિતુ હૈ ॥ ૧ ॥

સતકોટિ ચરિત અપાર દધિનિધિ મથિ,
લિયો કાઢ઼િ વામદેવ નામ-ઘૃતુ હૈ ।
નામકો ભરો સો. બલ ચારિહૂ ફલકો ફલ,
સુમિરિયે છાડ઼િ છલ, ભલો કૃતુ હૈ ॥ ૨ ॥

स्वारथ-साधक, परमारथ-दायक नाम,
 राम-नाम सारिणो न और छितु है।
 तुलसी सुभाव कही, साँचिये परैगी सही,
 सीतानाथ-नाम नित चितलूको चितु है ॥ ३ ॥

रपप

राम!रावरो नाम साधु-सुरतरु है।
 सुमिरे त्रिभिध धाम डरत, पूरत काम,
 सकल सुकृत सरसिजको सरु है ॥ १ ॥
 लाभलुको लाभ, सुभलुको सुभ, सरभस,
 पतित-पावन, डरलुको डरु है।
 नीयेलुको ठाँयेलुको, रंकलुको रावलुको,
 सुलभ, सुभट आपनो-सो धरु है ॥ २ ॥

भेद लू, पुरान लू पुरारि लू पुकारि कल्यो,
 नाम-प्रेम चारिकुललुको करु है।
 अैसे राम-नाम सों न प्रीति, न प्रतीति मन,
 मेरे जान, जानिओ सोई नर भरु है ॥ ३ ॥

नाम-सो न मातु-पितु, भीत-छित, भंधु-गुरु,
 साडिभ सुधी सुसील सुधाकरु है।
 नामसों निभाड नेहु, दीनको दयालु! देहु,
 दासतुलसीको, बलि, बडो भरु है ॥ ४ ॥

रपड

कले बिनु रलयो न परत,कले राम! रस न रडत।
 तुमसे सुसाडिभकी ओट जन भौटो-भरो,
 कालकी, करमकी कुसाँसति सडत ॥ १ ॥
 करत बिचार सार पैयत न कलूँ कछु,
 सकल बडोँाई सभ कलूँ ते लडत ?
 नाथकी मडिमा सुनि, समुजि आपनि ओर,
 डेरि डारि कै डडरि डुदय डडत ॥ २ ॥

सभा न, सुसेवक न, सुतिय न, प्रभु आप,

माय-बाप तुडी साँयो तुलसी कडत।
मेरी तौ थोरी डै, सुधरैगी बिगरियो,बलि,
राम! रावरी सों, रडी रावरी यडत ॥ ३ ॥

२५७

दीनबंधु! दूरि डिये दीनको न दूसरी सरन।
आपको भले डै सब, आपनेको कोळि कडूँ,
सबको भलो डै राम! रावरो यरन ॥ १ ॥

पाडन,पसु,पतंग,कोल,भील,निसियर,
कँय ते कृपानिधान डिये सुबरन।
दंडक-पुडुमि पाय परसि पुनीत भठ,
उकठे भिटप लागे कूलन-कुरन ॥ २ ॥

पतित-पावन नाम बाम डू दालिनो, देव!
दुनी न दुसल-दुभ-दूषन-दरन।
सीलसिंधु! तोसों ठौथी-नीथियो कडत सोभा,
तोसो तुडी तुलसीको आरति-डरन ॥ ३ ॥

२५८

जानि पडियानि मै बिसारे डौँ कृपानिधान!
अेतो मान डीठ डौँ उलटि देत भौरि डौँ।
करत जतन जासों जोरिबे को जोगीजन,
तासों क्योँडूँ जुरी, सो अभागो बैठो तोरि डौँ ॥ १ ॥

भोसो दोस-कोसको भुवन-कोस दूसरो न,
आपनी समुजि सूजि आयो टकटोरि डौँ।
गाड्ीके स्वानकी नाँ,माया मोडकी बड्ाँठ,
छिनडिँ तजत, छिन भजत बडोरि डौँ ॥ २ ॥

बड्ो साँठ-द्रोडी न बराबरी मेरीको कोळि,
नाथकी सपथ डिये कडत करोरि डौँ।
दूरि डीजै द्वारतें लबार लालथी प्रपथी,
सुधा-सो सलिल सूकरी ज्योँ गडडोरिडौँ ॥ ३ ॥

राभिये नीके सुधारि, नीचको डारिये मारि,

दुहुँ ओरकी बियारि, अब न निडोरिछौं ।
तुलसी कही छै साँची रेभ बार बार भाँची,
ढील किये नाम-महिमाकी नाव बोरिछौं ॥ ४ ॥

२५८

रावरी सुधारी जो बिगारी बिगारैगी मेरी, ।
कहाँ, बलि, बेदकी न लोक कडा कडैगो ?
प्रभुको उदास-भाउ, जनको पाप-प्रभाउ,
दुहुँ भाँति दीनबन्धु ! दीन दुभ दडैगो ॥ १ ॥

मैं तो दियो छाती पबि, लयो कलिकाल दबि,
साँसति सडत, परबस को न सडैगो ?
भाँकी बिरुदावली बनैगी पाले डी कृपालु !
अंत मेरो डाल डेरि यौं न मन रडैगो ॥ २ ॥

करमी-धरमी, साधु-सेवक, बिरत-रत,
आपनी भलाई थल कहाँ कौन लडैगो ?
तेरे मुँड डेरे मोसे कायर-कपूत-कूर,
लटे लटपटेनि को कौन परिगडैगो ? ॥ ३ ॥

काल पाय डिरत दसा दयालु ! सबडीकी,
तोछि बिनु मोछि कबहुँ न कोऊ खडैगो ।
बचन-करम-खिये कहीं राम ! सौँड किये,
तुलसी पै नाथके निबाडेई निबडैगो ॥ ४ ॥

२६०

साडिब उदास भये दास भास भीस डोत,
मेरी कडा खली ? डौं बजाय जाय रख्यो डौं ।
लोकमें न हाँ, परलोकको भरोसो कौन ?
डौं तो, बलि जाँ, रामनाम डी ते लख्यो डौं ॥ १ ॥

करम, सुभाउ, काम, कोड, लोभ, मोड,-
ग्राह अति गडनि गरीबी गाढःे गख्यो डौं ।
छोरिबेको मडाराज, भाँधिबेको कोटि भट,
पाछि प्रभु ! पाछि, तिहुँ ताप-पाप दख्यो डौं ॥ २ ॥

રીઝિ-બૂઝિ સબકી પ્રતીતિ-પ્રીતિ એહી દ્વાર,
 દૂધકો જરૂં યો પિયત કૂંકિ કૂંકિ મહ્યો હૌં ।
 રટત-રટત લટયો, જાતિ-પાંતિ-ભાંતિ ઘટયો,
 જૂઠનિકો લાલચી ચહૌં ન દૂધ-નહ્યો હૌં ॥ ૩ ॥

અનત ચહ્યો ન ભલો, સુપથ સુચાલ ચહ્યો,
 નીકે જિય જાનિ ઇહાં ભલો અનચહ્યો હૌં ।
 તુલસી સમુઝિ સમુઝાયો મન બાર બાર,
 અપનો સો નાથ હૂં સૌં કહિ નિરબહ્યો હૌં ॥ ૪ ॥

૨૬૧

મેરી ન બનૈ બનાયે મેરે કોટિ કલપ લૌં,
 રામ !રાવરે બનાયે બનૈ પલ પાઉ મૈં ।
 નિપટ સયાને હૌં કૃપાનિધાન ! કહા કહૌં ?
 લિયે બેર બદલિ અમોલ મનિ આઉ મૈં ॥ ૧ ॥

માનસ મલીન, કરતબ કલિમલ પીન,
 જીહ હૂં ન જાપ્યો નામ, બહ્યો આઉ-બાઉ મૈં ।
 કુપથ કુચાલ ચહ્યો, ભયો ન ભૂલિહૂ ભલો,
 બાલ-દસા હૂં ન ખેલ્યો ખેલત સુદાઉ મૈં ॥ ૨ ॥

દેખા-દેખી દંભ તેં કિ સંગ તેં ભઈ ભલાઈ,
 પ્રકટિ જનાઈ, કિયો દુરિત-દુરાઉ મૈં ।
 દોષ
 રાગ શોષ— પોષે, ગોગન સમેત મન,
 દ્વેષ
 ઇનકી ભગતિ કીન્હી ઇનહી કો ભાઉ મૈં ॥ ૩ ॥

આગિલી-પાછિલી, અબહૂંકી અનુમાન હી તેં,
 બૂઝિયત ગતિ, કછુ કીન્હોં તો ન કાઉ મૈં ।
 જગ કહૈ રામકી પ્રતીતિ-પ્રીતિ તુલસી હૂં,
 ઝૂઠે-સાંચે આસરો સાહબ રઘુરાઉ મૈં ॥ ૪ ॥

૨૬૨

કહ્યો ન પરત, બિનુ કહે ન રહ્યો પરત,

बडो सुभ कडत बडो सों, बलि, दीनता ।
 प्रभुकी बडाँठ बडाँी, आपनी छोटाछ छोटी,
 प्रभुकी पुनीतता, आपनी पाप-पीनता ॥ १ ॥

दुलू ओर समुजि सकुचि सडमत मन,
 सनभुभ छोट सुनि स्वाभी-समीचीनता ।
 नाथ-गुनगाथ गाये, छाय जोरि माथ नाये,
 नीयछि निवाजे प्रीति-रीतिकी प्रभीनता ॥ २ ॥

येडी दरबार डै गरब तें सरब-छानि,
 लाभ जोग-छेमको गरीबी-मिसकीनता ।
 मोटो दसकंध सो न दूबरो बिभीषण सो,
 भूजि परी रावरेकी प्रेम-पराधीनता ॥ ३ ॥

यडाँकी सयानप, अयानप सडस सम,
 सूधौ सतभाय कडे मितति मवीनता ।
 गीध-सिला-सबरीकी सुधि सब दिन डिये,
 डोछगी न साँठ सों सनेछ-छित-छीनता ॥ ४ ॥

सकल कामना देत नाम तेरो कामतरु,
 सुभिरत छोट कविमल-छल-छीनता ।
 करुनानिधान ! बरदान तुलसी खडत,
 सीतापति-भक्ति-सुरसरि-नीर-मीनता ॥ ५ ॥

२६३

नाथ नीके डै जानिबी ठीक जन-जुयकी ।
 रावरो बरोसो नाछ डै सु-प्रेम-नेम लियो,
 रुचिर रडनि रुचि मति गति तीयकी ॥ १ ॥

कुकृत-सुकृत बस सब डी सों संग पर् यो,
 परणी पराछ गति, आपने डूँ कीयकी ।
 मेरे बलेको गोसाँठ ! पोयकी, न सोय-संक,
 डौँडूँ डिये कडौँ सौँड साँथी सीय-पीयकी ॥ २ ॥

ग्यानडू-गिराडे स्वाभी, बाडर-अंतरजामी,
 यडाँ ड्यौँ दुरैगी बात भुभकी औ डीयकी ?

તુલસી તિહારો, તુમહીં પૈ તુલસીકે હિત,
રાખિ કહીં હીં તો જો પૈ વ્હહૌ માખી ઘીયકી ॥ ૩ ॥

૨૬૪

મેરો કહ્યો સુનિ પુનિ ભાવૈ તોહિ કરિ સો ।
ચારિહૂ બિલોચન બિલોકુ તૂ તિલોક મહં,
તેરો તિહુ કાલ કહુ કો હૈ હિતૂ હરિ-સો ॥ ૧ ॥

નયે-નયે નેહ અનુભયે દેહ-ગેહ બસિ,
પરખે પ્રંપંચી પ્રેમ, પરત ઉઘરિ સો ।
સુહૃદ-સમાજ દગાબાજિહીકો સૌદા-સૂત,
જબ જાકો કાજ તબ મિલૈ પાંચ પરિ સો ॥ ૨ ॥

બિબુઘ સયાને, પહિયાને કૈઘૌ નાહીં નીકે,
દેત એક ગુન, લેત કોટિ ગુન ભરિ સો ।
કરમ-ધરમ શ્રમ-ફલ રઘુબર બિનુ,
રાખકો સો હોમ હૈ, ઊસર કૈસો બરિસો ॥ ૩ ॥

આદિ-અંત-બીચ ભલો ભલો કરૈ સબહીકો,
જાકો જસ લોક-બેદ રહ્યો હૈ બગરિ-સો ।
સીતાપતિ સારિખો ન સાહિબ સીલ-નિધાન,
કૈસે કલ પરૈ સઠ! બૈહો સો બિસરિ-સો ॥ ૪ ॥

જીવકો જીવન-પ્રાન, પ્રાનકો પરમ હિત,
પ્રીતમ, પુનીતકૃત નીચન નિદરિ સો ।
તુલસી! તોકો કૃપાલુ જો કિયો કોસલપાલુ,
ચિત્રકૂટકો ચરિત્ર ચેતુ ચિત કરિ સો ॥ ૫ ॥

૨૬૫

તન સુચિ, મનરુચિ, મુખ કહીં 'જન હીં સિય-પીકો' ।
કેહિ અભાગ જાન્યો નહિં, જો ન હોઇ નાથ સૌં નાતો-નેહ ન નીકો ॥ ૧ ॥
જલ ચાહત પાવક લહૌં, બિષ હોત અમીકો ।
કલિ-કુચાલ સંતનિ કહી સોઇ સહી, મોહિ કછુ ફહમ ન તરનિ તમીકો ॥ ૨ ॥
જાનિ અંધ અંજન કહૈ બન-બાધિની-ઘીકો ।
સુનિ ઉપચાર બિકારકો સુબિચાર કરૌં જબ, તબ બુધિ બલ હરૈ હીકો ॥ ૩ ॥

प्रभु सौं कडत सकुयात डौं, परौं जनि हिरि क्रीको ।
निकट बोलि, बलि, बरजिये, परिहरै भ्याल अब तुलसिदास जडः जुको ॥ ४ ॥

२६६

ज्यों ज्यों निकट भयो यहाँ कृपालु! त्यों त्यों दूरि पर्यो डौं ।
तुम थडुं जुग रस अक राम! डौं डूँ रावरो, जदपि अघ अवगुननि भर्यो डौं ॥
बीय पाठ अलि नीय बीय डी छरनि छर्यो डौं ।
डौं सुभरन कुभरन डियो, नृपतें भिभारि करि, सुमतिते कुमति कर्यो डौं ॥ २ ॥

अगनित गिरि-कानन हिरयो, बिनु आगि जर्यो डौं ।
चित्रकूट गये डौं लभि कलिकी कुयालि सभ, अब अपडरनि डर्यो डौं ॥ ३ ॥

माथ नाथ नाथ सौं कडौं, डात जोरि भर्यो डौं ।
थीन्डों थोर जिय मारिडै तुलसी सो कथा सुनि प्रभुसौं गुदरि निभर्यो डौं ॥ ४ ॥

२६७

पन करि डौं डहि आजुते रामद्वार पर्यो डौं ।
'तू मेरो' थड बिन कडे उठिडौं न जनमभरि, प्रभुकी सौकरि निर्यो डौं ॥ १ ॥

द्वै द्वै धक्का जमभट थके, टारे न टर्यो डौं ।
उदर दुसड साँसति सडी बडुभार जनमि जग, नरकनिदरि निकर्यो डौं ॥ २ ॥

डौं मयला वै छाडः डौं, जेहि लागि अर्यो डौं ।
तुम धयालु, बनडै रिये, बलि, बिलंब न कीजिये, जात गलानि गर्यो डौं ॥ ३ ॥

प्रगट कडत जो सकुचिये, अपराध-भर्यो डौं ।
तौ मनमें अपनाथये, तुलसीडि कृपा करि, कलि बिलोडि डडर्यो डौं ॥ ४ ॥

२६८

तुम अपनायो तब जानिडौं, जब मन हिरि परिडै ।
जेहि सुभाव बिषयनि लग्यो, तेहि सडज नाथ सौं नेड छाडः डौं छल करिडै ॥ १ ॥

सुतकी प्रीति, प्रतीति भीतकी, नृप ज्यों डर डरिडै ।
अपनो सो स्वारथ स्वामिसौं, थडुं बिधि यातक ज्यों अक टेकते नडिं टरिडै ॥ २ ॥

डरषिडै न अति आदरे, निदरे न जरि मरिडै ।
डानि-लाभ दुभ-सुभ सबै समयित छित-अनछित, कलि-कुयालि परिडरिडै ॥ ३ ॥

પ્રભુ-ગુન સુનિ મન હરષિહૈ, નીર નયનનિ ઢરિહૈ ।
તુલસિદાસ ભયો રામકો બિસ્વાસ, પ્રેમ લખિ આનંદ ઉમગિ ઉર ભરિહૈ ॥ ૪ ॥

૨૬૯

રામ કબહૂં પ્રિય લાગિહૈ જૈસે નીર મીનકો ?
સુખ જીવન જ્યો જીવકો, મનિ જ્યો કુનિકો હિત, જ્યો ધન લોભ-લીનકો ॥ ૧ ॥

જ્યો સુભાય પ્રિય લગતિ નાગરી નાગર નવીનકો ।
ત્યો મેરે મન લાલસા કરિયે કરુનાકર ! પાવન પ્રેમ પીનકો ॥ ૨ ॥

મનસાકો દાતા કહૈ શ્રુતિ પ્રભુ પ્રબીનકો ।
તુલસિદાસકો ભાવતો, બલિ જાઉં દયાનિધિ ! દીજે દાન દીનકો ॥ ૩ ॥

૨૭૦

કબહૂં કૃપા કરિ રઘુબીર ! મોહૂ ચિતૈહો ।
ભલો-બુરો જન આપનો, જિય જાનિ દયાનિધિ ! અવગુન અમિત બિતૈહો ॥ ૧ ॥

જનમ જનમ હૌં મન જિત્યો, અબ મોહિ જિતૈહો ।
હૌં સનાથ હેહૌ સહી, તુમહૂ અનાથપતિ, જો લઘુતહિ ન ભિતૈહો ॥ ૨ ॥

બિનય કરૌં અપભયહૂ તે, તુમહૂ પરમ હિતૈ હો ।
તુલસિદાસ કાસૌં કહૈ, તુમહી સબ મેરે, પ્રભુ-ગુરુ, માતુ-પિતૈ હો ॥ ૩ ॥

૨૭૧

જૈસો હૌં તૈસો રામ રાવરો જન, જનિ પરિહરિયે ।
કૃપાસિંધુ, કોસલધની ! સરનાગત-પાલક, ઢરનિ આપની ઢરિયે ॥ ૧ ॥

હૌં તૌં બિગરાયલ ઔર કો, બિગરો ન બિગરિયે ।
તુમ સુધારિ આયે સદા સબકી સબહી બિધિ, અબ મેરિયો સુધરિયે ॥ ૨ ॥

જગ હૌંસિહૈ મેરે સંગ્રહે, કત ઇહિ ડર ડરિયે ।
કપિ-કેવટ કીન્હે સખા જેહિ સીલ, સરલ ચિત, તેહિ સુભાઉ અનુસરિયે ॥ ૩ ॥

અપરાધી તઉ આપનો, તુલસી ન બિસરિયે ।
ટૂટિયો બાહૂં ગરે પરૈ, કૂટેહુ બિલોચન પીર હોત હિત કરિયે ॥ ૪ ॥

૨૭૨

तुम जनि मन मैलो करो, लोयन जनि ड़ेरो ।
सुनहु राम! बिनु रावरे लोकहु परलोकहु कोउ न कहुँ छितु मेरो ॥ १ ॥

अधम

अगुन-अलायक-आलसी जानि—-अनेरो ।

अधनु

स्वारथके साधिनु तजयो तिजराको- सो टोटक,औयट उलटि न ड़ेरो ॥ २ ॥

भगतिडीन, भेद-बाडिरो लपि कलिमल घेरो ।

देवनिहु देव! परिडरयो, अन्याव नतिनको ड़ौँ अपराधीसभ केरो ॥ ३ ॥

नामकी ओट पेट भरत ड़ौँ, पै कडावत येरो ।

जगत-बिदित भात हे परी, समुजिये घौँ अपने, लोक डि भेद बड़ेरो ॥ ४ ॥

हेडै जभ-जभ तुमडि तें तुलसीकी भलेरो ।

देव

दिन-डू-दिन—-बिगरि ड़ै, बलि जाड़ै, बिलंब ड़िये, अपनाथये सभेरो ॥ ५ ॥

दीन

२७३

तुम तजि ड़ौँ कासौं कड़ौँ, और को छितु मेरे ?

दीनभंधु!सेवक,सभा,आरत,अनाथपर सड़ज छोड़ ड़ेड़े ॥ १ ॥

भड़ुत पतित भवनिधि तरे बिनु तरि बिनु भेरे ।

कृपा-कोप-सतिभायडू, धोभेडू-तिरछेडू,राम! तिड़रेड़ि ड़ेरे ॥ २ ॥

जो चितवनि सौंधी लगै, चितथये सभेरे ।

तुलसिदास अपनाथये, कीजै न ड़ील, अब जिवन-अवधि अति नेरे ॥ ३ ॥

२७४

जाड़ै कड़ौँ, ड़ौर ड़ै कड़ौँ देव! दृभित-दीनको ?

को कृपालु स्वामी-सारिभो, राभे सरनागत सभ अँग बल-बिडीनको ॥ १ ॥

गनिड़ि,गुनिड़ि साड़िब लड़ै, सेवा समीचीनको ।

अधम

—अगुन आलसिनको पालिभो कृभि आयो रघुनाथक नवीनको ॥ २ ॥

अधन

મુખકૈ કહા કહૌં, બિદિત હૈ જીકી પ્રભુ પ્રબીનકો ।
તિહૂ કાલ, તિહૂ લોકમેં એક ટેક રાવરી તુલસીસે મન મલીનકો ॥ ૩ ॥

૨૭૫

દ્વાર દ્વાર દીનતા કહી, કાઢ઼િ રદ, પરિ પાહૂં ।
હૈં દયાલુ દુની દસ દિસા, દુખ-દોષ-દલન-છમ, કિયો ન સૈંભાષન કાહૂં ॥ ૧ ॥

જન્યો

તનુ—કુટિલ કીટ જ્યોં, તજ્યોં માતુ-પિતાહૂં ।

જનતેઉ

કાહેકો રોષ, દોષ કાહિ ધૌં, મેરે હી અભાગ મોસોં સકુચત છુઇ સબ છાહૂં ॥ ૨ ॥

દુખિત દેખિ સંતન કહ્યો, સોચૈ જનિ મન મૌહૂ ।

તોસે પસુ-પાંવર-પાતકી પરિહરે ન સરન ગયે, રઘુબર ઓર બિનાહૂં ॥ ૩ ॥

તુલસી તિહારો ભયે ભયો સુખી પ્રીતી-પ્રતીતિ બિનાહૂ ।

નામકી મહિમા, સીલ નાથકો, મેરો ભલો બિલોકિ અબ તેં સકુચાહૂં, સિહાહૂં ॥ ૪ ॥

૨૭૬

કહા ન કિયો, કહાં ન ગયો, સીસ કાહિ ન નાયો ?

રામ રાવરે બિન ભયે જન જનમિ-જનમિ જગ દુખ દસહૂ દિસિ પાયો ॥ ૧ ॥

આસ-બિબસ ખાસ દાસ હૈ નીચ પ્રભુનિ જનાયો ।

હા હા કરિ દીનતા કહી દ્વાર-દ્વાર બાર-બાર, પરી ન છાર, મુહ બાયો ॥ ૨ ॥

અસન-બસન બિનુ બાવરો જહૂં-તહૂં ઉઠિ ધાયો ।

માન

મહિમા—પ્રિય પ્રાનતે તજિ ખોલિ ખલનિ આગે, બિનુ-બિનુ પેટ ખલાયો ॥ ૩ ॥

અસુ

નાથ! હાથ કછુ નાહિ લગ્યો, લાલચ લલચાયો ।

સાંચ કહૌં, નાચ કૌન સો જો, ન મોહિ લોભ લઘુ હૌં નિરલજજ નચાયો ॥ ૪ ॥

મન

શ્રવન-નયન-મગ—લગે, સબ થલ પતિયાયો ।

અગ

મૂઃ મારિ, હિય હારિકૈ, હિત હેરિ હહરિ અબ ચરન-સરન તકિ આયો ॥ ૫ ॥

दसरथके! समरथ तुर्डी, त्रिभुवन जसु गायो ।
तुलसि नमत अवलोकिये, बाँल-बोल बलि है बिरुदावली बुलायो ॥ ६ ॥

२७७

राम राय! भिनु रावरे मेरे को छितु साँयो ?
स्वामी-सहित सबसों कहीं, सुनि-गुनि भिसेषि कोउ रेभ दूसरी जाँयो ॥ १ ॥

देउ-शुव-जोगडे सभा मृषा टाँयन टाँयो ।
किये बियार सार कदलि जयों, मनि कनकसंग लघु लसत बीय बिय काँयो । २ ।

'विनय-पत्रिका' दीनकी, आपु! आपु डी बाँयो ।
छिये डेरि तुलसी लिप्पी, सो सुभाय सडी करि बलुरि पूँछिये पाँयो ॥ ३ ॥

२७८

पवन-सुवन! रिपु-दवन! भरतलाल! लभन! दीनकी ।
निज निज अवसर सुषि किये, बलि जाउँ, दास-आस पूँजि है भासभीनकी ॥ १ ॥

राज-द्वार भली सब कळें साधु-समीचीनकी ।
सुकृत-सुजस, साडिब-कृपा, स्वारथ-परमारथ, गति भये गति-बिछीनकी ॥ २ ॥

समय साँभारि सुधारिबी तुलसी मलीनकी ।
प्रीति-रीति समुजाठिनी नतपाल कृपालुछि परमिति पराधीनकी । ३ ॥

२७९

मारुति-मन, रुचि भरतकी लभि लषन कडी है ।
कलिकालहु नाथ! नाम सों परतीति-प्रीति अेक किंकरकी निबडी है ॥ १ ॥

सकल सभा सुनि वै उठी, जानी रीति रडी है ।
कृपा गरीब निवाजकी, देभत गरीबको साडब बाँल गडी है ॥ २ ॥

भिडँसि राम कळ्यो 'सत्यहै, सुषि मैं हूँ लडी है' ।

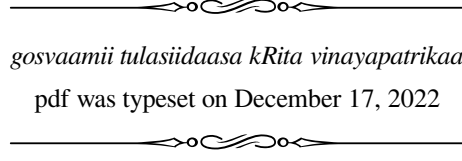
रघुनाथ

मुदित माथ नावत, बनी तुलसी अनाथकी, परी— —सडी है ॥ ३ ॥

रघुनाथ छाय

॥ श्रीसीतारामार्पणमस्तु ॥

॥ छतिश्री ॥

Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

